

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS

„Võrtsjärv ühendab ja liidab“

STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Viljandi-Viiratsi 2008

Kohalik tegevusgrupp: **MTÜ Võrtsjärve Ühendus**

Kontaktandmed:

Ametlik aadress: **Posti 52e Mustla 69701 Viljandimaa**

Postiaadress: **Sakala 1 Viiratsi 70101 Viljandimaa**

Telefon: **+ 435 0557, + 5667 9371, + 501 3164**

www.vortsjarveyhendus.ee

info@vortsjarveyhendus.ee

Juhatuse esimees: **Aivar Kuuskvere**, Rõngu vallavanem

+ 372 501 3164, aivar@rongu.ee

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 on kinnitatud:

MTÜ Võrtsjärve Ühendus 30. juuni 2008. a. üldkoosoleku otsusega, protokoll nr. 4

Täiendatud ja PRIA taotlusele tegevusvaldkonnas 2 lisatav MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 on kinnitatud:

MTÜ Võrtsjärve Ühendus 06. augusti 2008. a. üldkoosoleku otsusega, protokoll nr. 5

Juhatuse esimees:

Aivar Kuuskvere

SISUKORD

SISUKORD	4
LÜHIKOKKUVÕTE STRATEEGIAST	7
1. ÜLDOSA	12
1.1 Kohalik tegevusgrupp	12
1.2 Tegevuspiirkond	12
1.3 Liikmeskond	13
1.4 Kohaliku tegevusgrupi areng ja kogemused	13
1.4.1 MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete areng ja kogemused	13
1.4.2 Juhatuse areng ja kogemused	13
1.4.3 Strateegia koostamine ja töörühmad	14
2. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI ÜLESEHITUS JA ARENDAMISE	
KIRJELDUS	15
2.1 Juhtimine ja töökorraldus	15
2.2 Kohaliku tegevusgrupi majanduslik elujõulisus	15
3. TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALMAJANDUSLIKU OLUKORRA	
KIRJELDUS	16
3.1 Geograafiline asend ja territoorium	16
3.2 Rahvastik ja elanikkond ning rahvastiku dünaamika	19
3.3 Looduslik potentsiaal	23
3.3.1 Olemasolev looduslik potentsiaal valdade lõikes	23
3.3.2 Loodusliku potentsiaali vastastikune integreerimine	25
3.4 Infrastruktuur	26
3.5 Infrastruktuuriga seonduv potentsiaal ning infrastruktuuri võimaluste	
laiendamine omavalitsuste koostöös.....	28
3.6 Ettevõtluse potentsiaal ja selle kasv tulenevalt piirkonna sünergiast	30
3.7 Haridus ning noored	33
3.8 Kultuur, sport ja vaba aeg	34
3.9 Kultuuri- ja ajaloo väärtused ning muinsuskaitseobjektid	35
3.10 Sotsiaalvaldkond	36
3.11 Kogukonnad ning kogukonnakeskused (külakeskused)	36
3.12 Kodanikuühiskond ning mittetulundusühendused ja võrgustikud	38
3.13 Keskkond ja looduslikud vaatamisväärsused ning piirkonna mitmekesised	
puhkevõimalused	45
3.14 Turismi piirkonnad ja –alad ning turismi arendamine	47
4. ÜLEVAADE TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALSETE GRUPPIDE JA	
ORGANISATSIOONIDE VAJADUSTEST	49
5. STRATEEGILISED VALIKUD	53
5.1 Strateegia struktuur, sidusus ja loogika	53
5.2 Visioon	53
5.3 MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi missioon	54
5.4 Prioriteetsed valdkonnad	54
5.5 Strateegilised peaesmärgid	54
5.6 Eesmärgid	55
5.7 Strateegia seosed teiste arengudokumentide ja toetusmeetmetega	55
5.7.1 Strateegia seos MAK-i eesmärkidega	55
5.7.2 Seosed arengukavade ja strateegiatega	56

5.7.3 Seosed, võimalused ja ühisosad teiste toetusmeetmetega	56
6. TEGEVUSPIIRKONNA KAASAMINE JA ARENDAMINE	60
6.1 Kaasamine ja kaasamise kavad	60
6.2 Oskuste omandamine ning piirkonna elanikele suunatud teavitus ja koolitused	60
6.3 Tegevuspiirkonna arendamine ja arenduslikud keskused	60
7. KOOSTÖÖ JA KOOSTÖÖPARTNERID	62
7.1 Koostöö sotsiaalsete partneritega tegevuspiirkonnas	62
7.2 Piirkondlik koostöö ja kogemuste vahetamine teiste kohalike tegevus- gruppidega Eesti-siseselt	62
7.3 Rahvusvaheline koostöö ja kogemuste vahetamine teiste riikide ja piirkondade kohalike tegevusgruppidega	63
8. STRATEEGIA OODATAVAD TULEMUSED JA SEIRE	64
8.1 Strateegia oodatavad tulemused	64
8.2 Finantseerimine	64
8.3 Strateegia seire	65
9. STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS	67
10. STRATEEGIA KOOSTAMISEL KASUTATUD MATERJALIDE ANALÜÜS	69
10.1 Olemasolevad arengudokumendid	69
10.2 Strateegia koostamise protsessis koostatud uuringud ja analüüsid	69
11. STRATEEGIA ELLUVIIMISE KAVA	70
11.1 Strateegia meetmed	70
11.2 Strateegia meetmete rakendamise ajakava	81
12. MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TERRITOORIUMI VÕI SELLE OSADE KOHTA KEHTIVATE ARENGUDOKUMENTIDE LOETELU SEISUGA 30. JUUNI 2008	82
13. KASUTATUD KIRJANDUS JA MUUD MATERJALID	85

LISAD

1. MTÜ Võrtsjärve Ühendus juhatuse koosseis seisuga 30.06.2008	90
2. MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete nimekiri seisuga 30.06.2008	91
3. MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete koostöökogemus	94
4. MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegias aastateks 2008 – 2013 kasutatavate jooniste ja tabelite nimekiri	99
5. MTÜ, SA ja MÜ valdkondade grupid: EMTAK-i 2008 koodide alusel	101
6. Kolga-Jaani valla külad ja alevik, küla- ja alevikuvananemad ning külaseltsid (Allikad: Kolga-Jaani vald: kodulehekül, juuni 2008 [23]; Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	102
7. Kõo valla külad, külavanemad ja külaseltsid (Allikad: Kõo valla 2008-2015 aasta arengukava: ..., 2007 [25]; Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundus- ühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	103

8. Rannu valla külad ja alevikud, küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	104
9. Rõngu valla külad ja alevikud, küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid (Allikad: Rõngu vald: kodulehekülg, 2008 [58]; Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	105
10. Saarepeedi valla külad, külavanemad ja külaseltsid (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	108
11. Tarvastu valla külad ja alevik, küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid (Allikad: Tarvastu valla arengukava 2007 – 2015 [68]; Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	109
12. Viiratsi valla külad ja alevik, küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid (Allikad: Viiratsi vald: kodulehekülg, juuni 2008 [78]; Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])	111
13. Vaatamisväärsused Võrtsjärve SA andmebaasis (Allikas: Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 [91]; http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_turismi_arengukava_29.9.2005.doc)	113
14. Arenguvajadused / arengustrateegia prioriteedid / probleemid: MTÜ Võrtsjärve Ühendus 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse lisa 11	115
15. Sihtgrupid: MTÜ Võrtsjärve Ühendus 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse lisa 10	119
16. Arenduskoosolekud ja arendusarutelud MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessis	121

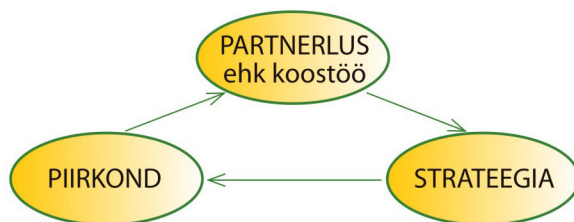
LÜHIKOKKUVÕTE STRATEEGIAST

Leader on osa Euroopa Liidu laiemast maaelu arengu poliitikast. Leader programmiga tehti algust 1991. aastal ning selle eesmärgiks oli tõsta maapiirkondade arengupotsentsiaali, tuginedes kohalikule initsiatiivile ja oskustele, edendades oskusteabe omandamist kohaliku integreeritud arengu kohta ja levitades seda oskusteavet muudesse maapiirkondadesse [18]. Eesti on rakendanud Leader-lähenemist ja programmi läbi RAK-i meetme 3.6 «Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-tüüpi meede» [4, 5, 6]. Nüüd on see osa integreeritud maaelu arengupoliitikast [4, 5].

Leader lähenemine baseerub kolmel „vaalal“, millisteks on (vt. joonis 1) [7, 18, 16]:

- 1) partnerlus ehk koostöö**
- 2) piirkond ja**
- 3) strateegia.**

Leader lähenemine – baseerub kolmel „vaalal“

Joonis 1: Leader lähenemine ja selle sisu [7, 18, 16]

LEADER- lähenemise 7 põhielementi on [18, 16]:

- **Piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad**
- **Altpoolt tulev algatus**
- **Avaliku ja erasektori partnerlus: kohalikud tegevusgrupid**
- **Uuenduste tegemise soodustamine**
- **Integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed**
- **Võrgustikutöö**
- **Koostöö**

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupina või Leader kohaliku tegevusgrupina on asutatud 19. aprillil 2006.a. ning registrisse kantud 23. mail 2006.a. MTÜ asutajaliikmeteks on 8 omavalitsust (Kõo, Saarepeedi, Viiratsi, Kolga-Jaani, Tarvastu vald ja Võhma linn Viljandimaalt ning Rannu ja Rõngu vald Tartumaalt) ning iga omavalitsuse territooriumil tegutsev üks ettevõtja ja üks mittetulundusühing. MTÜ juhtimiseks on moodustatud 8 liikmeline juhatus (vt. lisa 1).

Moodustatud mittetulundusühingu eesmärgiks on ühise tegevuspiirkonna, mis moodustub ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega Võrtsjärve läheduses asuvate omavalitsuste territooriumist, arendamine läbi kohaliku initsiatiivi, tuginedes kolme sektori – avaliku, era- ja mittetulundusliku – partnerlusele ja koostööle.

2008. aasta 30 juuniks oli **MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmete arv 58.**

Kuna kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkond on unikaalne ja uus ning moodustus Leader-meetme taotluse tegevusvaldkonnas 1 ettevalmistamise ajal, keskenduti strateegia koostamisel ning kaasamisel just piirkondlikule suunale ja tööle ning regionaalsel printsiibil üles ehitatud tööühmadel (vt. lisa 16).

Valdkondlikke tööühmi moodustati kuus ning eeskätt nähakse neis tulevikus perspektiivselt kasvavat rolli strateegia rakendamise ning rakenduskavade ettevalmistamise ja koostamise etapil (etappidel).

Arenduslikud tegevused, analüüsid ja eksperthinnangud ning strateegia ja selle rakenduskavad tulenevad, lähtuvad ja arvestavad reaalse olukorra ja selle hinnanguga. Vajadusel nähakse ette erinevate valdkondlike arengustrateegiate ja arengukavad koostamine ka tulevikus rakendusetapil, kus töö korraldaja ja koordineerija on MTÜ Võrtsjärve Ühendus (tegevuspiirkonna turismistrateegia ning turismi arendamise tegevuskava; piirkonna kodanikuühiskonna, kodanikeühenduste ja kogukondade arengustrateegia ning arendamise tegevuskava; identiteedi toetamise ja meedia plaan, jms.).

LEADER STRATEEGIA – on KIHILINE (TASANDILINE):

Vajalik on **tööjaotus** (Kokku leppida!!) ja **tööjaotust** tuleb arvestada ning järgida strateegias ning eriti rakenduskavades.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 sõnastab või nimetab **strateegia visiooni, kuus prioriteetset valdkonda** või **valdkondlikku prioriteeti** ning **kuus peaesmärki** ja veel täiendavalt **kokku üheksa eesmärki kolme peaesmärgi (1, 3 ja 6) raames.**

VISIOON: Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkond on geograafiline ala Võrtsjärve mõjupiirkonnas, vahetus ja kaugemas naabruses, ...

... kus on hea elada, töötada ja puhata,

... kus ollakse, kuhu tullakse ning kuhu jäädakse või tullakse taas,

... kus inimeste töö ning loodus- ja kultuuriressursside heaperemeheliku kasutamise sümbioosis on arenenud elukeskkond ja turism, ettevõtlus ja tootmine ning on tööd või kerge minna tööle lähinaabrusesse,

... kus on suudetud hoida ja kaitsta kordumatut ja unikaalset loodust

... ning kus elanike arv on stabiilne ja inimesed naljalt ei lahku

MTÜ Võrtsjärve Ühendus arengu, arendustegevuse ja strateegia aastateks 2008 – 2013 prioriteetseteks valdkondadeks või valdkondlikeks prioriteetideks on:

- 1) **Kogukonnad** – ning nende tugevdamine ja arendamine
- 2) **Elukeskkond** – ning selle mitmekesistamine ja atraktiivsuse tõstmine
- 3) **Turism ja selle tugistruktuur**
- 4) **Ettevõtlus** –, eeskätt innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus
- 5) **Infrastruktuur ja selle tugivõrgud**
- 6) **Piirkonna konkurentsivõime ja identiteet**

Strateegilised peaesmärgid on:

1. **Peaesmärk 1:** Tugevad ja jätkusuutlikud kogukonnad
2. **Peaesmärk 2:** Mitmekesine, paranenud ja atraktiivne elukeskkond
3. **Peaesmärk 3:** Tugev ja arenenud turismi tugistruktuur, mis tagab loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise
4. **Peaesmärk 4:** Arenenud ja arenev innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus

5. Peaesmärk 5: Arenenud ja arenevad piirkonna arengut tagavad infrastruktuuri tugivõrgustikud
6. Peaesmärk 6: Tugevnenud piirkonna konkurentsivõime ning toimib seda tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus

Eesmärgid strateegiliste peaesmärkide 1, 3 ja 6 raames on:

Peaesmärk 1 „Tugevad ja jätkusuutlikud kogukonnad“ all:

- 1.1 Eesmärk 1.1: Arendatud ja rajatud kogukonnas avalikus kasutuses olevad toimivad infrastruktuurid
- 1.2 Eesmärk 1.2: Tugevnenud ja arenenud kodanikuühiskonna ja kogukonna võrgustikud ning toimiv koostöö
- 1.3 Eesmärk 1.3: Kogukonnaga (kogukondadega) sidustatud ja sidustunud noored, kes tunnetavad end selle osana (nende osadena)

Peaesmärk 3 „Tugev ja arenenud turismi tugistruktuur, mis tagab loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise“ all;

- 3.1 Eesmärk 3.1: Välja arendatud ja arenenud turismivõrgustik MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas
- 3.2 Eesmärk 3.2: Välja arendatud ja arenenud intensiivse turismi infrastruktuur Võrtsjärvel ja selle lähikümbruses
- 3.3 Eesmärk 3.2: Välja arendatud ja arenenud turismi infrastruktuur kogu MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (siin eesmärgis v.a. Võrtsjärv ja selle lähikümbris)

Peaesmärk 6 „Tugevnenud piirkonna konkurentsivõime ning toimiv seda tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus“

- 6.1 Eesmärk 6.1: Toimivad pikaajalist arengut tagavad ettevalmistavad abinõud
- 6.2 Eesmärk 6.2: Tugevnenud piirkonna identiteet ja maine ning toimivad seda loovad ja tugevdavad abinõud
- 6.3 Eesmärk 6.3: Kasvanud piirkonna atraktiivsus ning toimiv kohaliku tegevusgrupi (LAG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna atraktiivsusprogramm

Uuringuid, analüüse ja uuringuid-analüüse viidi MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessi ajal läbi kolm [41, 43, 15] ning neile tuginevaid **eksperthinnanguid ja analüüse-eksperthinnanguid** samuti kolm [41, 42, 13] (arengudokumendid; arenguressursid; sotsiaalsed võrgustikud ja mittetulundusühingud). Need saavad, on ja jäävad kindlasti aluseks käesolevale strateegiale tuginevas edasises arendustegevuses.

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna omavalitsustel on olemas seadustega ette nähtud **arengudokumendid**. Tegevuspiirkonna omavalitsustel on olemas **arengukavad** ning need vaadatakse üle vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele igal aastal enne oktoobrikuud. Kõikidel omavalitsustel on olemas **kehtivad üldplaneeringud**. Lisaks sellele on välja töötatud sektorarengukavad, allasutuste arengukavad, külade arengukavad.

Arengukavad on erineva ülesehituse ja struktuuriga ning koostatud üldreeglina erineva meetodika alusel. Vaatamata sellele on neil kõigil üks **eesmärk – tagada piirkonna tasakaalustatud ning jätkusuutlik areng**.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna arengudokumendid on rakendatavad tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel ning olid sellele objektiivseks baasiks.

Tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel arendati kehtivates arengudokumentides kajastatud eesmärgid ja tegevusi edasi – tekkis **tegevusgrupi piirkonna arengudokument**, millega luuakse **alus piirkonna uue identiteedi tekkeks**.

Käesoleval programmi perioodil ning just strateegia rakendamise esimeses osas on vajalik ja näha ette **kogu kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna turismistrateegia ning turismi arendamise tegevuskava väljatöötamine**. Sellel programmi perioodil ja selle esimeses pooles on samuti vajalik **piirkonna kodanikuühiskonna, kodanikeühenduste ja kogukondade arengustrateegia ning arendamise tegevuskava väljatöötamine**.

Kaasamine pärast strateegia valmimist ei lõpe, vaid see peab laienema ning olema süsteemikindel, senisest intensiivsem ja süsteemsem.

Koostööpartneritena näha ette kõiki kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas tegutsevaid sihtrühmi ja huvigruppe, ühendusi, ettevõtjaid, inimesi. Peamine taotlus, aga ka eesmärk, on kaasata võimalikult palju ja erinevaid osapooli.

Piirkondlikus koostöös ja kogemuste vahetamises teiste kohalike tegevusgruppidega Eesti-siseselt näha ette koostöö süvendamist ja koostööpartneritena Tartumaa Arendusseltsi (TAS) ja Mulgimaa Arenduskoda ning perspektiivsete koostööpartneritena Rohelise Jõemaa Partnerluskogu ja Valgamaa Koostöökogu, tulenevana eeskätt perspektiivsete arendusprojektide vajadustest ja loogikast ning asendist oluliste Eesti ja Baltikumi seiseveekogude ääres.

Kontaktid ja koostöö rahvusvaheliste koostööpiirkondadega (sõsarregioonidega) peavad tihenema ja muutuma sisulisemaks. Arvestatavate rahvusvaheliste koostööpiirkondadena näha ette Burtneki järve piirkonda Läti Vabariigis, Neusiedler'i järve piirkonda Austrias, aga ka Siljani järve piirkonda Rootsi Kuningriigis, LAG-e Soomes, muid piirkondi ja regioone ning esindajaid jne.

Strateegia koostamise protsessi võib jagada nii sisuliselt kui ka selgelt ajaliselt piiritletud viieks etapiks.

Võrtsjärve Ühendus MTÜ STRATEEGIA 2008 – 2013 **rakenduslikuks osaks on MEETMED (M) ja alameetmed (AM)**. Kokku näeb strateegia ette kuus meetet ning täiendavalt kokku üheksa alameetmed kolme meetme (M 1, M3 ja M6) raames. Strateegia elluviimise ehk rakendamise **meetmed ja alameetmed on järgmised**:

- 1) (M 1) Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine**
  - 1.1) (AM 1.1) Kogukonnas avalikus kasutuses olevate infrastruktuuride ja muude objektide rajamine ja arendamine
  - 1.2) (AM 1.2) Kodanikuühiskonna ja kogukonna võrgustike tugevdamine ja arendamine ning koostöö korraldamine
  - 1.3) (AM 1.3) Noorte kogukonnaga sidusust suurendavad tegevused
- 2) (M 2) Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine**
- 3) (M 3) Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise eesmärgil**
  - 3.1) (AM 3.1) Turismi võrgustiku arendamine MTÜ Võrtsjärve ühendus tegevuspiirkonnas
  - 3.2) (AM 3.2) Intensiivse turismi infrastruktuuri arendamise toetamine Võrtsjärvel ja selle lähiümbruses

- 3.3) (AM 3.3) Turismi infrastruktuuri arendamise toetamine MTÜ Võrtsjärve ühendus tegevuspiirkonnas (v.a. Võrtsjärv ja selle lähiümbrus)
- 4) **(M 4) Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine**
- 5) **(M 5) Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine**
- 6) **(M 6) Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus**
  - 6.1) (AM 6.1) Pikaajalist arengut tagavate ettevalmistavate abinõude toetamine
  - 6.2) (AM 6.2) Piirkonna identiteeti ja mainet loovate ja tugevdavate abinõude toetamine
  - 6.3) (AM 6.3) Kohaliku tegevusgrupi (LAG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna atraktiivsusprogramm
    - ** Oluline ja põhjendatud ettepanek alameetme 6.3 all on luua või käivitada ideeraamat = ideedepank**

1. ÜLDOSA

1.1 Kohalik tegevusgrupp

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupina või Leader kohaliku tegevusgrupina on asutatud 19. aprillil 2006.a. ning registrisse kantud 23. mail 2006.a. MTÜ asutajaliikmeteks on 8 omavalitsust (Kõo, Saarepeedi, Viiratsi, Kolga-Jaani, Tarvastu vald ja Võhma linn Viljandimaalt ning Rannu ja Rõngu vald Tartumaalt) ning iga omavalitsuse territooriumil tegutsev üks ettevõtja ja üks mittetulundusühing. MTÜ juhtimiseks on moodustatud 8 liikmeline juhatus (vt. lisa 1).

Moodustatud mittetulundusühingu eesmärgiks on ühise tegevuspiirkonna, mis moodustub ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega Võrtsjärve läheduses asuvate omavalitsuste territooriumist, arendamine läbi kohaliku initsiatiivi, tuginedes kolme sektori – avaliku, era- ja mittetulundusliku sektori – partnerlusele ja koostööle.

Et partnerlusprintsip oleks tagatud MTÜ igal otsustustasandil, on ühingu põhikirja sisse kirjutatud nõue, et otsuste vastuvõtmisel peab avaliku sektori ehk omavalitsuste esindajate osakaal olema alati alla 50 %.

MTÜ on seadnud endale ülesandeks välja selgitada ja arendada, läbi praktiliste tegevuste ja investeeringute, just neid valdkondi, mis kõige tulemuslikumalt aitavad kaasa piirkonna arengule ja loovad eeldused uute töökohtade tekkeks.

LEADER tüüpi meetme tegevusvaldkonna 1 taotlus koostati juba kõigi piirkondade ning erinevate partnerite osalusel ja kaasamisega. Juba sellel perioodil toimus rida piirkondlikke arenduskoosolekuid kõigis kohalikes omavalitsustes, kus osalesid MTÜ liikmed ja olid kutsutud ka kõik selles piirkonnas tegutsevad MTÜ-d ja ettevõtjad ning teised huvilised (vt. lisa 16). Läbi viidi arendusarutelud, selgitati välja piirkonna arenguvajadused ja -eeldused, mõeldi läbi, milliseid sihtrühmi ja kuidas kaasata piirkonna arendusprotsessi. Nende arendusürituste tulemusena koostati ka kohaliku tegevusgrupi sihtgruppide kokkuvõte (vt. lisa 15) ning arenguvajaduste, arengustrateegia prioriteetide ja probleemide kokkuvõte (vt. lisa 14).

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse juhatus pidas oluliseks, et piirkonna arengustrateegia väljatöötamise protsessis osaleksid erinevad elanike- ja huvigrupid, mis tagab ka selle, et saadav investeeringuraha läheks just sinna, kus seda kõige rohkem vajatakse ja kus kasu oleks kõigile.

1.2 Tegevuspiirkond

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkond on kohaliku tegevusgrupi liikmeks olevate valdade ja kuni 4000 elanikuga linnade territoorium [31].

MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna moodustavad või selles on kaheksa kohalikku omavalitsust või **MTÜ Võrtsjärve Ühendus** kohaliku tegevusgrupina (LEADER tegevusgrupina) paikneb 8 kohaliku omavalitsuse territooriumil (vt. tabel 1). MTÜ Võrtsjärve Ühendus geograafilist asendit iseloomustatakse peatükis 3.1 „Geograafiline asend ja territoorium“. Seda teeb ja kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna kohalike omavalitsuste paiknemise toob ka joonis 2 nimetatud peatükis.

1.3 Liikmeskond

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kõigi liikmete nimekiri 30. juuni 2008. a. seisuga, koos ametlike esindajate nimedega, on toodud lisa 2.

MTÜ asutajaliikmeteks on 8 omavalitsust (Kõo, Saarepeedi, Viiratsi, Kolga-Jaani, Tarvastu vald ja Võhma linn Viljandimaalt ning Rannu ja Rõngu vald Tartumaalt) (vt. joonis 2 ja tabel 1) ning iga omavalitsuse territooriumil tegutsev üks ettevõtja ja üks mittetulundusühing.

Peatükkides 9 ja 1.1 ning lisa 16 nimetatud piirkonniti läbiviidud arenduskoosolekud, kus tutvustati ka LEADER põhimõtteid ja koostöö võimalusi, andsid sellise tõuke, et PRIA-le 21. septembril 2006. a. Leader-tüüpi meetme taotluse tegevusvaldkonnas 1 esitamise ajaks oli tegevusgrupiga liitunud kokku juba 56 liiget.

Ühingu liikmeteks oli siis lisaks kaheksale omavalitsusele 24 ettevõtjat ja 24 mittetulundussektori esindajat. Kuna kohaliku tegevusgrupiga on liitunud tegevuspiirkonna aktiivsemad tegijad, siis enamusel mittetulundusühingutel on kogemus koostööprogrammide algatamisel ja elluviimisel ning piirkondlike ühisürituste korraldamisel ja neis osalemisel. Enamus ettevõtete esindajatest on osalenud piirkondlike ja omavalitsuse arengukavade väljatöötamisel ning olnud partnerid ja toetajad kohalike avalike spordi- ja kultuuriürituste korraldamisel.

2008. aasta 30 juuniks on **MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmete arv 58** (vt. lisa 2). Vahepealsel perioodil liitusid Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool Viiratsi vallast ja MTÜ Kõduküla Rõngu vallast. MTÜ Võrtsjärve Ühendus on avatud uute liikmete vastuvõtuks, liikmeks astumiseks on vajalik esitada ühingu juhatusel kirjalik avaldus.

1.4 Kohaliku tegevusgrupi areng ja kogemused

1.4.1 MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete areng ja kogemused

MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete arengut ja kogemusi on analüüsitud ning need toob lisa 3 „MTÜ Võrtsjärve Ühendus liikmete koostöökogemus“.

1.4.2 Juhatuse areng ja kogemused

MTÜ juhtimiseks on moodustatud **8 liikmeline juhatus**, kuhu kuuluvad Rein Anton MTÜ-st Kärstna Külaliikumine (Tarvastu vald), Aivar Kuuskvere Rõngu Vallavalitsusest, Märt Laansalu OÜ-st ML Eeriksaare (Kolga-Jaani vald), Aare Priks OÜ-st Ispre (Kõo vald), Avo Pöder Võhma Linnavalitsusest, Kalle Riitmuru Viiratsi Valla Külavanemate Kogust, Uno Rootsmaa Rannu Vallavalitsusest ning Ain Sibul OÜ-st Karula Puit (Saarepeedi vald). Ühenduse juhatuse esimehe ülesandeid täidab Rõngu vallavanem Aivar Kuuskvere. Juhatuse koosseis, seisuga 30. juuni 2008, on esitatud ka käesoleva strateegia lisa 1.

MTÜ juhatus on LEADER programmi esimesel perioodil asetanud teadlikult **rõhu kodanikuühiskonna arendamisele**. Võivad olla väga head strateegiad ja meetmed, aga

kui ei ole arenenud mittetulundussektorit ja teadlikke ettevõtjaid, siis head kavatsused ja plaanid ei pruugi realiseeruda.

Kui programmi rakendumise algfaasis oli harv juhus, kui vallaelanik vastas jaatavalt küsimusele – kas ta on midagi kuulnud LEADER programmist –, siis praegu on info jõudnud piirkonna iga pereni, kes omab postkasti. Lisaks infole vallalehtedes, postitas MTÜ juhatus jaanipäevajärgsel reklaamivaesel ajal piirkonna kõikidesse postkastidesse kohalikku tegevusgruppi ja Leader-lähenemist tutvustava värvilise voldiku.

1.4.3 Strateegia koostamine ja töörühmad

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessi on iseloomustatud ja kirjeldatud peatükis 9 „Strateegia koostamise protsess“. Kuna kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkond on unikaalne ja uus ning moodustus Leader-meetme taotluse tegevusvaldkonnas 1 ettevalmistamise ajal, keskenduti strateegia koostamisel ning kaasamisel just piirkondlikule suunale ja tööle ning regionaalsel printsiibil üles ehitatud töörühmadele (vt. lisa 16).

Valdkondlikud töörühmad moodustati 2008. a. esimeses pooles ning eeskätt nähakse neis tulevikus perspektiivselt kasvavat rolli strateegia rakendamise ning rakenduskavade ettevalmistamise ja koostamise etapil (etappidel). Tulenevalt strateegilistest valikutest strateegia koostamise protsessis, moodustati **kuus valdkondlikku töörühma**:

1. Kogukonnad
2. Elukeskkond
3. Turism ja turismi infrastruktuur
4. Innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus
5. Infrastruktuur
6. Piirkonna konkurentsivõime ja pikaajaline arendustegevus

2. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI ÜLESEHITUS JA ARENDAMISE KIRJELDUS

2.1 Juhtimine ja töökorraldus

Mittetulundusühingu Võrtsjärve Ühendus kõrgeimaks organiks on **ühingu üldkoosolek**. Üldkoosolek võtab vastu otsused MTÜ juhtimiseks, mis ei ole põhikirjaga või seadusega antud juhatuse pädevusse.

Ühingu üldkoosoleku kutsub kokku **juhatas**:

- majandusaasta aruande kinnitamiseks
- juhul, kui seda nõuab kirjalikult ja põhjust ära näidates vähemalt 1/10 ühingu liikmetest või
- kui seda nõuab revisjonikomisjon
- tegevusstrateegia kinnitamiseks
- muudel juhtudel, kui ühingu huvid seda nõuavad.

Üldkoosoleku kokkukutsumisest teatatakse igale liikmele kirjalikult või e-postiga vähemalt 7 päeva ette.

Üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui sellel osaleb või on esindatud vähemalt üle poole ühingu liikmetest. Kui üldkoosolekule ei ilmunud nõutav arv liikmeid, tuleb üldkoosolek uuesti kokku kutsuda sama päevakorraga hiljemalt 1 (ühe) nädala pärast. Teist korda kokkukutsutud üldkoosolek on otsustusvõimeline, sõltumata kokkutulnud liikmete arvust.

Üldkoosoleku otsus on vastu võetud, kui selle poolt on üle poole koosolekul osalenud ühingu liikmetest ning seadus ei näe ette suurema häälteenamuse nõuet.

Ühingul on **juhatas**, mille koosseisu kuulub 8 liiget. Juhatusse peavad kuuluma 2 mittetulundusühingute esindajat, 3 ettevõtjate esindajat ja 3 kohalike omavalitsuste esindajat. Ühest omavalitsusest võib juhatusse kuuluda vaid ühe sektori esindaja

Strateegia väljatöötamise prioodil oli lepinguliselt lahendatud 0,5 koormusega programmijuhi ja 1,0 koormusega programmijuhi assistendi ülesannete täitmine.

2.2. Kohaliku tegevusgrupi majanduslik elujõulisus

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse (edaspidi „MTÜ“ või „Ühing“) **vara** tekib liikmemaksudest, varalistest annetustest ja eraldistest, tulust, mida võidakse saada Ühingu väljaannete kirjastamisest, müügist ja levitamisest, Ühingu vara kasutada andmisest, põhikirjaliste eesmärkidega kooskõlas olevate tuluürituste korraldamisest ning muust tulust, mis on vajalik Ühingu põhikirjalise tegevuse arendamiseks.

Vastavalt Ühingu asutamislepingule määrati **liikmemaksu suuruseks** kohalikele omavalitsustele 5000 krooni aastas, millele lisandub 3 krooni elaniku kohta jooksva aasta 1. jaanuari seisuga. Mittetulundusühingute liikmemaks on 100 krooni aastas, ettevõtjatele on see 300 krooni aastas. 2007 aastal otsustas MTÜ üldkoosolek suurendada omavalitsustele liikmemaksu suurust kaks korda, et tekiks vahendeid vajalike omafinantseeringute katteks.

3. TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALMAJANDUSLIKU OLUKORRA KIRJELDUS

3.1 Geograafiline asend ja territoorium

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupina (LEADER tegevusgrupina) paikneb **8 kohaliku omavalitsuse territooriumil** (vt. tabel 1). MTÜ Võrtsjärve Ühendus geograafilist asendit iseloomustab ja kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna kohalike omavalitsuste paiknemise toob joonis 2.

Joonis 2: MTÜ Võrtsjärve Ühendus geograafiline asend ja kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna kohalike omavalitsuste paiknemine

Tabel 1: Kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kohalikud omavalitsused ja nende kontaktandmed

Kohalik omavalitsus	Elanike arv* 01.01.2008	Kodulehekül	Meiliaadress
Kõo vald	1 203	www.koovv.ee	koo.vv@neti.ee
Saarepeedi vald	1 254	www.saarepeedi.ee	saarepeedi@saarepeedi.ee
Viiratsi vald	3 765	www.viiratsi.ee	viiratsi@viiratsi.ee
Kolga-Jaani vald	1 680	http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/	info@kolga-jaani.ee
Tarvastu vald	4 247	www.tarvastu.ee	tarvastu@tarvastu.ee
Võhma linn	1 604	www.vohma.ee	vohma@vohma.ee
Rannu vald	1 741	www.rannu.ee	vallavalitsus@rannu.ee
Rõngu vald	2 925	www.rõngu.ee	rõngu@rõngu.ee
KTG kokku	18 419		

* Rahvastikuregistri andmete alusel

Kohalike omavalitsusüksuste pindalad on toodud tabelis 2. Kogu MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi (LEADER tegevusgrupi) **pindala on 150 830 ha.**

Tabel 2: Kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kohalike omavalitsusüksuste pindala, seisuga 1. jaanuar 2007

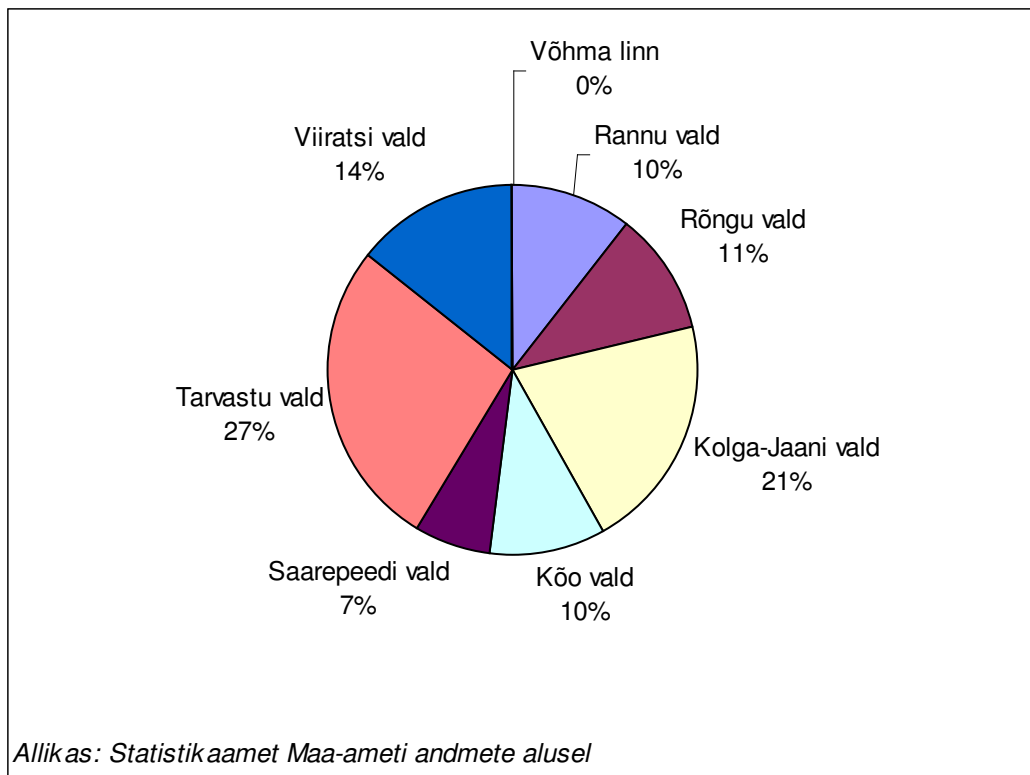
KOV kood	Kohaliku omavalitsus-üksuse nimi	Maakond	Pindala ha
0666	Rannu vald	Tartu maakond	15 801
0694	Rõngu vald	Tartu maakond	16 419
0328	Kolga-Jaani vald	Viljandi maakond	31 235
0357	Kõo vald	Viljandi maakond	14 946
0715	Saarepeedi vald	Viljandi maakond	9 834
0797	Tarvastu vald	Viljandi maakond	40 900
0892	Viiratsi vald	Viljandi maakond	21 502
0912	Võhma linn	Viljandi maakond	193
	Kokku KTG ehk LEADER piirkond		150 830

Allikas: Statistikaamet Maa-ameti andmete alusel

Pindala ja selle osatähtsuse alusel jagunevad või võib piirkonna kohalikud omavalitsused jagada viide suurusgruppi: suuremad on Tarvastu vald (hõlmab 27 % tegevuspiirkonna territooriumist) ja Kolga-Jaani vald (21 %), omaette järgneb Viiratsi vald (14 %), järgmisse suurusgruppi kuuluvad Rõngu (11 %), Rannu (10 %) ja Kõo (10 %) vald, taas omaette

seisev Saarepeedi vald (7 %) ning linnana loomulikuna teiste naaberaladega võrdluses üliväikesena Võhma linn (0 %) (vt. joonis 3 ja tabel 2).

Joonis 3: Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna (LEADER piirkonna) kohalike omavalitsusüksuste pindala ja selle osatähtsus, seisuga 1. jaanuar 2007

MTÜ Võrtsjärve Ühendus keskmes paikneb **Võrtsjärv**. Võrtsjärve pindala on keskmise veeseisu korral ca 27 000 ha [89]. Oma pindalalt on ta nii suurem kui teised Eesti järved kokku, arvestamata Peipsit. Võrtsjärv on Eesti ja kogu Baltikumi suurim sisejärv (ilma Peipsi järve arvestamata, milline Eesti ja Vene Föderatsiooni piirialal).

Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna saab ja välja on pakutud selle liigendamine vähemalt **viieks arenduslikuks piirkonnaks**:

- 1) **Võrtsjärv ja Võrtsjärve lähiümbrus ehk selle vahetu ümbrus** – Võrtsjärv ning Viljandi – Tartu maanteest, Vana-Rakke – Rõngu maanteest (kuni Valguta – Koruste maanteeeni), Valguta – Koruste maanteest, Viljandi – Pikasilla – Rõngu maanteest (alates Väluste teeristist kuni Viljandi ja Valga maakonna piirini ning Viljandi ja Valga maakonna piirist kuni Koruste külani) ning Väluste – Valma maanteest Võrtsjärve poole jääv ala;
- 2) **Võrtsjärvest lääne poole jääv ala** – Tarvastu vald ning Viiratsi valla lõunapoolne osa (Viiratsi alevikust ning Tartu – Viljandi maanteest lõuna poole jääv valla territoorium);
- 3) **Võrtsjärvest ida poole jääv ala** – Rannu ja Rõngu valdade territoorium, v.a. Võrtsjärv ja selle vahetu ümbruse piirkonna alad;
- 4) **Võrtsjärvest põhja poole jääv ala** – Kolga-Jaani valla Leie piirkond ning Viiratsi valla põhjapoolne osa (Viiratsi alevik ning Viiratsi alevikust ja Tartu – Viljandi maanteest põhja poole jääv valla territoorium);

- 5) **Tegevuspiirkonna põhjaosa** – Kõo vald, Võhma linn, Saarepeedi vald ning ka Kolga-Jaani valla Kolga-Jaani piirkond.

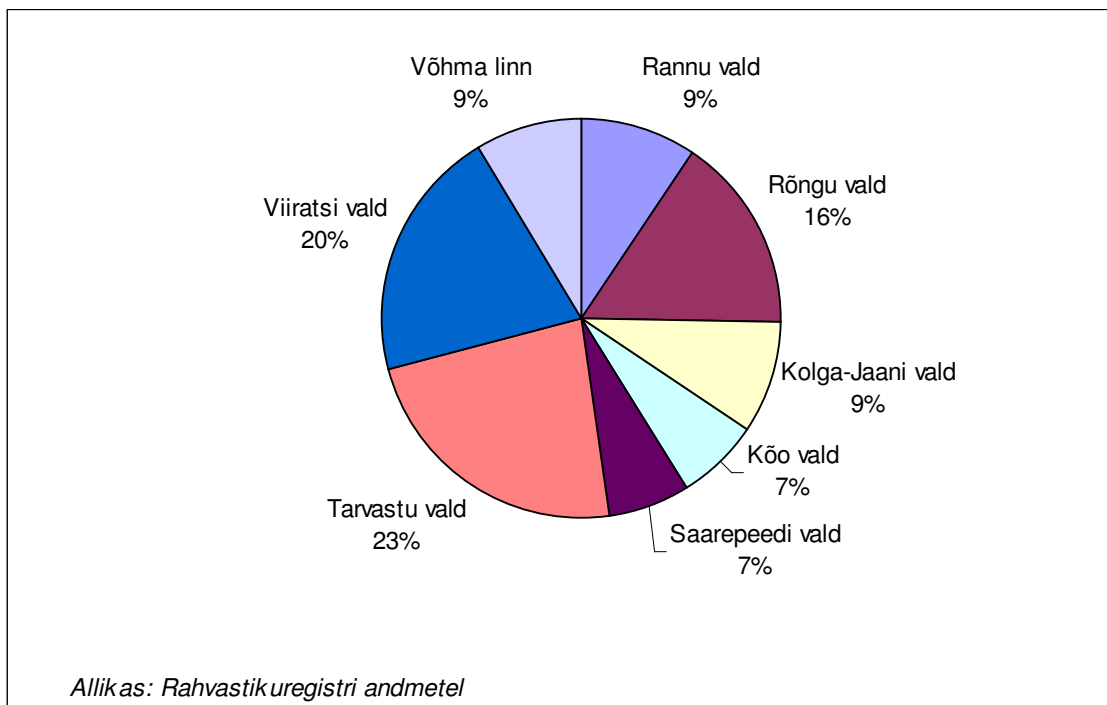
Sellise pakutud ja kujuneva **arendusliku jaotuse aluseks on:**

1. Kohalike omavalitsuste arengukavad;
2. MTÜ Võrtsjärve Ühendus erinevate LEADER arenguseminaride käigus hinnatud tugevused ja nõrkused;
3. Sotsiaal-majanduslik analüüs;
4. Infrastruktuuri tugivõrgustike, eeskätt maanteed ja teede kulgemine;
5. Arenduslikud eeldused ja vajadused.

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas on hulga **arvestatava potentsiaaliga ja erineva funktsiooniga keskusi. Arenduslikke keskusi** käsitletakse peatükis 6.3 „Tegevuspiirkonna arendamine ja arenduslikud keskused“.

3.2 Rahvastik ja elanikkond ning rahvastiku dünaamika

Rahvastiku näitajatest „elanike arv“ on toodud tabelis 1 ja 3. **2008. aasta 01. jaanuaril** elas kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (LEADER piirkonnas) **18 419 inimest**. Ka elanike arvu ja rahvastiku osatähtsuse alusel jagunevad piirkonna kohalikud omavalitsused suurusgruppidesse, sedakorda nelja suurusgruppi: suuremad on Tarvastu vald (01.01.2008. a. elas 4 247 inimest; moodustas 23 % tegevuspiirkonna elanikest) ja Viiratsi vald (3 765; 20 %), omaette järgneb Rõngu vald (2 925; 16 %), järgmisse suurusgruppi kuuluvad Rannu ja Kolga-Jaani vald ning Võhma linn (9 %) ning väiksemateks on Saarepeedi ja Kõo vald (7 %) (vt. joonis 4).

Joonis 4: Rahvastiku osatähtsus ja elanike jagunemine kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna (LEADER piirkonna) kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar 2008

Tabel 3: Elanike arv aastatel 2001 kuni 2008 kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas kokku (LEADER piirkonnas kokku) ning selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar

Kood	Kohalik	Maakond	Elanike arv							
			2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	omavalitsusüksus									
0666	Rannu vald	Tartu maakond	1 991	1 899	1 883	...	1 837	1 821	1 765	1 741
0694	Rõngu vald	Tartu maakond	3 274	3 189	3 112	...	3 084	3 053	2 995	2 925
0328	Kolga-Jaani vald	Viljandi maakond	2 018	1 918	1 883	...	1 785	1 731	1 699	1 680
0357	Kõo vald	Viljandi maakond	1 400	1 356	1 333	...	1 274	1 231	1 209	1 203
0715	Saarepeedi vald	Viljandi maakond	1 418	1 353	1 321	...	1 268	1 264	1 237	1 254
0797	Tarvastu vald	Viljandi maakond	4 901	4 762	4 674	...	4 476	4 412	4 327	4 247
0892	Viiratsi vald	Viljandi maakond	4 048	3 827	3 790	...	3 735	3 760	3 742	3 765
0912	Võhma linn	Viljandi maakond	1 818	1 724	1 731	...	1 684	1 646	1 602	1 604
	Kokku Võrtsjärve Ühendus		20 868	20 028	19 727	...	19 143	18 918	18 576	18 419
	(LEADER piirkond)									
	Eesti		1 464 611	1 366 798	1 369 223	...	1 378 037	1 366 377	1 361 525	1 363 310

Allikas:

* Rahvastikuregister

* Aastad 2001-2004 töödeldud AS Andmevara ja M. Servinski, Eesti Statistikaamet

* Aastad 2005-2008 töödeldud A. Tammur, Eesti Statistikaamet

* Teostus H. Hallemaa 2008

Tabel 4: Rahvastiku dünaamika – elanike arvu muutus – aastate 2001 kuni 2008 võrdluses ning kogu sellel seitsme-aastaselt perioodil kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (LEADER piirkonnas) ja selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar

Kood	Kohalik	Maakond	Elanike arvu muutus (+ –)							Kokku + –
	omavalitsusüksus		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001 – 2008
0666	Rannu vald	Tartu maakond	-92	-16	...	...	-16	-56	-24	-250
0694	Rõngu vald	Tartu maakond	-85	-77	...	...	-31	-58	-70	-349
0328	Kolga-Jaani vald	Viljandi maakond	-100	-35	...	...	-54	-32	-19	-338
0357	Kõo vald	Viljandi maakond	-44	-23	...	...	-43	-22	-6	-197
0715	Saarepeedi vald	Viljandi maakond	-65	-32	...	...	-4	-27	17	-164
0797	Tarvastu vald	Viljandi maakond	-139	-88	...	...	-64	-85	-80	-654
0892	Viiratsi vald	Viljandi maakond	-221	-37	...	...	25	-18	23	-283
0912	Võhma linn	Viljandi maakond	-94	7	...	...	-38	-44	2	-214
	Kokku Võrtsjärve Ühendus		-840	-301	...	...	-225	-342	-157	-2 449
	(LEADER piirkond)									
	Eesti		-97 813	2 425	...	...	-11 660	-4 852	1 785	-101 301

Allikas:

* Rahvastikuregister

* Aastad 2001-2004 töödeldud AS Andmevara ja M. Servinski, Eesti Statistikaamet

* Aastad 2005-2008 töödeldud A. Tammur, Eesti Statistikaamet

* Teostus H. Hallemaa 2008

Tabel 5: Rahvastiku dünaamika – elanike arvu muutus protsentides – aastate 2001 kuni 2008 võrdluses ning kogu sellel seitsme-aastasel perioodil kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (LEADER piirkonnas) ja selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar

Kood	Kohalik	Maakond	Elanike arvu muutus (%)							Kokku %
	omavalitsusüksus		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001 – 2008
0666	Rannu vald	Tartu maakond	95,4	99,2	...	...	99,1	96,9	98,6	87,4
0694	Rõngu vald	Tartu maakond	97,4	97,6	...	...	99,0	98,1	97,7	89,3
0328	Kolga-Jaani vald	Viljandi maakond	95,0	98,2	...	...	97,0	98,2	98,9	83,3
0357	Kõo vald	Viljandi maakond	96,9	98,3	...	...	96,6	98,2	99,5	85,9
0715	Saarepeedi vald	Viljandi maakond	95,4	97,6	...	...	99,7	97,9	101,4	88,4
0797	Tarvastu vald	Viljandi maakond	97,2	98,2	...	...	98,6	98,1	98,2	86,7
0892	Viiratsi vald	Viljandi maakond	94,5	99,0	...	...	100,7	99,5	100,6	93,0
0912	Võhma linn	Viljandi maakond	94,8	100,4	...	...	97,7	97,3	100,1	88,2
	Kokku Võrtsjärve Ühendus		96,0	98,5	...	...	98,8	98,2	99,2	88,3
	(LEADER piirkond)									
	Eesti		93,3	100,2	...	...	99,2	99,6	100,1	93,1

Allikas:

* Rahvastikuregister

* Aastad 2001-2004 töödeldud AS Andmevara ja M. Servinski, Eesti Statistikaamet

* Aastad 2005-2008 töödeldud A. Tammur, Eesti Statistikaamet

* Teostus H. Hallemaa 2008

Tabel 3 toob **elanike arvu** esimese jaanuari seisuga **aastatel 2001 kuni 2008** kohaliku tegevusgrupi piirkonnas kokku ning piirkonna kohalike omavalitsusüksuste lõikes.

Võrtsjärve tegevuspiirkonna elanike arv Eesti Statistikaameti andmetel oli võrdluseks **2004. a. keskmisena 18 659, sh. [8]:**

- 1) Kolga-Jaani vallas 1 756
- 2) Kõo vallas 1 224
- 3) Rannu vallas 1 724
- 4) Rõngu vallas 2 967**
- 5) Saarepeedi vallas 1 324
- 6) Tarvastu vallas 4 310**
- 7) Viiratsi vallas 3 788 ja
- 8) Võhma linnas 1 566 inimest

Rahvastiku dünaamikat ja elanike arvu muutust aastate 2001 kuni 2008 võrdluses ning kogu sellel seitsme-aastaselt perioodil iseloomustavad tabelid 4 (elanike arvu muutuse alusel) ja 5 (protsentides).

Elanike arv on siiski **suhteliselt stabiilne** ja inimesed naljalt ei lahku. See ongi üks positiivsemaid momente MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas. Kui enamuses Eesti maapiirkondades toimub väga kiire rahvaarvu vähenemine ja inimeste lahkumine linnadesse, toimub siin kiire või mitte nii kiire rahvaarvu vähenemine, siinsed tempod on mõnevõrra aeglasemad. Ilmselt on suur mõjur selles ning selle peamiseks põhjuseks on **nn. elamisalaks või elamisküladeks** olek suurtele linnadele, Tartule ja Elvale Rõngu ja Rannu vallas, Viljandile Viiratsi ja Saarepeedi, aga osaliselt ka Tarvastu, Kolga-Jaani ja Kõo vallas ning Võhma linnas ning Põltsamaale Kolga-Jaani ja Kõo valdades.

3.3 Looduslik potentsiaal

3.3.1 Olemasolev looduslik potentsiaal valdade lõikes

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani vald paikneb Eesti ühes kõige enam soostunud piirkonnas. Suur soode osakaal valla territooriumil on taganud ka arvestatava turbaressursi olemasolu vallas. Tässi, Soosaare ja Parika rabades on olemas tööstuslikult kasutatava turba tootmisalad. Järtsaare ja Taganurga külates asuvad kruusakarjäärid, milles on piisavalt kruusavarusid nii kohaliku valla vajaduste rahuldamiseks kui ka vajadusel ümberkaudsete valdade varustamiseks. Olulise loodusressursina on Kolga-Jaani vallas olemas ka metsaressurss. Rohkel määral on hall-lepikuid ja männikuid. Esineb ka muid puuliike.

Kõo vald

Kõo vald paikneb kaunis looduslikus keskkonnas. Piirkonnas esineb metsi ja lagedamaid kohti. Paikkond on oma looduslikelt ressursieeldustelt sobiv põllumajanduseks ja muud liiki maamajanduslikuks tegevuseks. Kõo valda läbivad inimesed panevad sageli tähele vahelduvat Eesti stiilis loodust, mis kohalikele inimestele tundub tavapärane, kuid kaugemalt tulnuile avaldab sageli sügavat muljet. Positiivse loodusliku emotsiooni saavad Kõo vallast ka teiste Eesti piirkondade inimesed (mitte ainult välisriikidest saabunud). Kõo valla loodust võib nimetada Eesti maapiirkondade standardiks kõige puhtamas

stiililises mõistes. Nimetatud olukord on suureks väärtuseks Kõo valla turustamisel laiemates ringkondades ja sinna täiendava ressursi meelitamisel.

Rannu vald

Rannu valda on looduslikust potentsiaalset hinnates enamalt jaolt kirjeldatud eelkõige tulenevalt paiknemisest Võrtsjärve idakaldal. Võrtsjärve idakallas on taganud vallale väga palju kauneid kohti ja vaateid. Ka Rannu valla poolt propageeritavaks tunnuslauseks on: Rannu vald – Tartumaa kauneim omavalitsus. Rannu valla looduslik potentsiaal on teinud vallast tugevate traditsioonidega põllumajanduspiirkonna. Võrtsjärve lähedus muudab lokaalseid ilmastikuolusid pisut põllumajandusliku tootmise sõbralikumaks (temperatuuri stabiilsus ja sademete hulk). Soodsalt mõjub ka tasane pinnas. Rannu vallas paikneb mitmeid sisejärvi, millest osad on loodud suuremahuliste maaparandustööde tagajärjel. Madal looduslik rabajärv – Mustjärv – kuulub Natura 2000 võrgustikku ja on valla looduspotsiaali arvestades olulise turismimagnetliku tähtsusega.

Rõngu vald

Tartu maakonna edelaosas asuva Rõngu valla looduslik potentsiaal hakkab meenutama teatud määral Lõuna Eestile omast loodust ja maastikku. Rõngu vallal on olemas juurdepääs Võrtsjärvele, mis lisab oluliselt väärtust Rõngu piirkonna loodusele ja tõstab selle külastuslikku atraktiivsust. Rõngu valla loodus on oma Lõuna Eesti läheduselt heaks vahelduseks Võrtsjärvest põhja poole jäävate kohalike omavalitsuste looduslikule väljanägemisele. Seega moodustab Rõngu valla looduspotsiaal hea täienduse teiste Võrtsjärve ümbritsevate omavalitsuste looduspotsiaalile. Rõngu valla territooriumil paikneb viis järve, mis suurendavad valla atraktiivsust. Võrtsjärve äärde jääb metsarohke ala. Soostunud ja soomuldade all on orienteeruvalt 1/5 valla territooriumist. Rohkel määral on põllunduseks sobivaid maid.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla looduslik potentsiaal koosneb metsamaadest, põllumajanduslikest maadest ja rohumaadest. Vallas on head tingimused nii metsamajanduse kui ka põllumajanduse arendamiseks. Üldine looduslik foon on omane Kesk-Eesti loodusvormidele ja seetõttu hästi kasutatav majandustegevuse läbiviimiseks. Saarepeedi vald paikneb Sakala kõrgustiku põhjaosas, tulenevalt millest on valla territooriumil esindatud ka kõrgemad pinnavormid. Pinnavormide mitmekesisus võimaldab piirkonda külastavatele turistidele pakkuda huvitavaid vaheldusi ning luua valla territooriumi atraktiivsuse mõistes lisandväärtust. Saarepeedi valla hea looduslik integreeritus ja liigendatus Kolga-Jaani valla ja Viiratsi vallaga annavad Saarepeedi vallale olulist tuge integreerumaks Võrtsjärve majanduspiirkonna tegevusse ja arengusse. Saarepeedi valla mitmekesised loodusvormid koos Võrtsjärve äärsete piirkondade loodusvormidega moodustavad heaks arendustegevuseks vajaliku tervikliku lahenduse.

Tarvastu vald

Kirjeldamaks Tarvastu valla looduslikku ressursipotsiaali on oluline rõhutada Tarvastu valla paiknemist Sakala kõrgustikul. Asukoht kõrgustikul on taganud valla territooriumile väga palju ilusaid looduslikke vorme ja vaateid, mida on võimalik kasutada turismivoogude meelitamiseks ja valla reklaamimisel inimestele ilusa elupaigana. Tarvastu vald paikneb Võrtsjärve läänekaldal, mis annab vallale otsese ligipääsu Võrtsjärve majanduspiirkonna keskmises olevale järvele. Tarvastu valla looduslik potentsiaal on seega kombinatsioon ilusatest maismaavormidest ja atraktiivsest veekogust. Nende kahe kombineerimine annab vallale olulise konkurentsieelise, mida on võimalik valla kasuks tööle rakendada. Peaaegu 40% valla pindalast on kaetud metsaga, mis tagab vallas

võimalused tegeleda kõigi tegevusaladega, mis ühel või teisel viisil puutuvad kokku metsaga nii ärilises kui ka sotsiaalses mõttes. Vallas on looduslikud võimalused põlluharimiseks ja muudeks soodsast looduskeskkonnast tulenevateks tegevusteks.

Viiratsi vald

Viiratsi valla loodusressursi potentsiaali hindamisel on oluline rõhutada valla ulatumist Võrtsjärve loodekaldani. Hea pääs läbi mitme asustatud punkti Võrtsjärvele annab vallale olulise loodusliku eelise Võrtsjärve majanduspiirkonna integreerimiseks ja oma majanduse arendamiseks. Viiratsi vald ulatub ühtlasi ka Viljandi järve idakaldale ja lõunakaldale. Viljandi järve idakaldalt avaneb väga atraktiivne vaade Viljandi järvele ja Viljandi linnale. Viljandi järve lõunakaldal on hea supelrand, mis meelitab suveti sinna palju inimesi. Nimetatud kallaste lähedus Viljandi linnale annab võimaluse arendada erinevaid turismi ja puhkemajanduse projekte. Viiratsi vald on otseseks sillaks Viljandi linna ja Võrtsjärve vahel. Viiratsi valda läbib Tānassilma jõgi, mis ühendab Viljandi järve Võrtsjärvega. Nimetatud jõgi on vana Pärnu-Novgorodi veetee (Hansa Veetee) osa ja omab lisaks looduslikule potentsiaalile ka ajaloolis-turismilist tähtsust. Viiratsi vallas on head looduslikud võimalused tegevuseks põllumajanduses ja metsamajanduses.

Võhma linn

Hindamaks Võhma linna looduslikku ressursipotentsiaali on oluline rõhutada, et kuna tegemist on linnaga, siis looduse osakaal omavalitsusüksuse ressursi kujundamisel on suhteliselt minimaalne. Samas on oluline rõhutada, et tegemist on suhteliselt väikese linnaga, mis on haljastuse aspektist muudetud roheliseks, kus on rahulik ja tervislik viibida ja kus on ükskõik millisest linna asukohast võimalik 10 minuti jooksul jalutades loodusesse jõuda. Võhma linn on ümbritsetud ilusa loodusega, mis ühelt poolt on läheduse tõttu Kõo vallaga sarnane Kõo piirkonna looduslike oludega. Võhma lähedases piirkonnas on mitmekesiseid loodusvorme (metsi, põlde, jõgi), mis annab Võhma elanikele võimaluse lähipiirkonnas kergesti lõõgastuda ilma, et peaks ette võtma pikki reise. Võhma linn on oma väiksuse tõttu siiski pigem looduskeskne asula, kui linnastunud asum. Üldgeograafiline asukoht on Võhma linnal peaaegu Eesti keskpunktis, mis annab võimaluse meelitada linna Kesk-Eestit külastavaid turiste ja puhkajaid. Võhma linnas on loodusressursilist potentsiaali hästi tunnetatud ja töö selle täies mahus kasutamiseks ja väljaarendamiseks käib.

3.3.2 Loodusliku potentsiaali vastastikune integreerimine

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani sooderohke loodusressurss on heaks vahelduseks turistidele, kes tulevad Võrtsjärve piirkonna tesitest osadest – näiteks Rannu vallast. Teatud turistimarsruutidel on eriti oluline vaheldusrikka maastiku pakkumine. Rannu valla ja Kolga-Jaani valla koostöös on see eriti hästi võimalik. Kolga-Jaani vald saab loodusressursi (turba) kasutamise poole pealt teha koostööd Rõngu vallaga.

Kõo vald

Kõo valla looduslik piirkond on hästi integreeritav Võhma linna tõmbekeskuse laadse ülesehituse ja struktuuriga. Kõo vald suudab Võhma linnale pakkuda elutingimusi ja puhketingimusi. Samuti on Kõo valla looduslik territoorium kaasa haaratav Võrtsjärve Ühenduse turismipakettidesse.

Rannu vald

Rannu vald on oma looduslikult potentsiaalilt kõige tähtsam just Võrtsjärvele ligipääsu tagamisel ja tipptasemel turismi loodusfooni pakkumisel. Rannu vallaga saab integreerida kõiki muid Võrtsjärve Ühenduses pakutavaid turismipakette – Rannu vald oleks oma looduslikult potentsiaalilt teiste eestvedaja rollis.

Rõngu vald

Rõngu valla kena loodus täiendab terviklikult Rannu valla Võrtsjärve äärset kaunist piirkonda. Koostöös Rannu vallaga suudab Rõngu vald pakkuda turistidele terviklikku ja laiaulatuslikku looduslähenumist. Rõngu ja Rannu valla koostöös on lootust meelitada piirkonda rohkem turiste, kui seda teeksid kumbki eraldi.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla looduslikku potentsiaali saab integreerida teiste ühenduse omavalitsustega, eelkõige aitamaks Viljandi linna majanduspotentsiaali kasutada turistide leidmiseks. Saarepeedi saab oma looduskauite kohtadega täita mingil määral turismivärava rolli ostujõulise kliendi toomisel teistele turistipiirkondadele.

Tarvastu vald

Tarvastu valla looduslik potentsiaal, mida on võimalik ja vajalik integreerida teiste piirkondadega, seisneb Võrtsjärve läänekalda kasutuselevõtmises. Pakkudes Võrtsjärve läänekallast, suudab Tarvastu vald osaleda efektiivselt ja tugeva panusega piirkonna turismi üldises arengus.

Viiratsi vald

Viiratsi valla loodusliku potentsiaali panus integreerumisel teiste piirkondadega seisneb eelkõige Võrtsjärve kaldaosa pakkumises ja ka oma territooriumi põllumajanduslikult asustatud piirkondade avamisega läbi intensiivistatud turismipakettide.

Võhma linn

Võhma linn ei suuda pakkuda looduspotentsiaali, kuid suudab aidata koordineerida teiste piirkondade loodusressursside kasutamise efektiivsemaks muutmist.

3.4 Infrastruktuur

Internetiühendus

Avalikud internetipunktid on olemas enamuses tegevuspiirkonna raamatukogudes, mõnedes on kasutatav ka WiFi võrk. Kättesaadav on interneti püsiühendus üldiselt kogu piirkonnas, problemaatilisem on kättesaadavus hajaasustusega aladel. Vahel takistab internetiühenduse võimalust tehniline probleem, tihti ka elanike majanduslik suutlikkus.

Kohalike omavalitsuste arengukavad näevad ette WiFi ühenduse rajamist suuremates asulates ning püsiühenduse võimaluse loomist hajaasustuspiirkondades.

Elektrivarustus

Elektrivarustus on üldiselt hea ja võimsused piisavad. Probleemiks on liinide pikkus ja kulgemine metsade vahel. Valla ääremaa del on elektrivool nõrk, mis põhjustab sagedasi katkestusi ja raskendab elektriliste seadmete kasutamist.

Elektrienergiavõrgu vanus tingib uute alajaamade ehitamise vajaduse.

Kõikides tiheasustusega külates ei ole tagatud tänavavalgustus.

Ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Ühisveevärki varustavad tsentraalsed puurkaevud, kus joogivee kvaliteet on rahuldav, kaevude tootlus on piisav. Probleemiks on normist suurem rauasisaldus, mõnes kohas ka fluori sisaldus.

Mitmete valdade keskasulate vee- ja kanalisatsiooni süsteemid on amortiseerunud ja vajavad väljavahetamist. Üldiseks probleemiks on vee- ja kanalisatsioonitrasside halb seisund.

Eesmärgiks on tagada kvaliteetne joogivesi ja nõuetele vastav heitvee puhastamine kõikide valdade territooriumil.

Soojamajandus.

Asulates ja linnades on toimiv kaugküttesüsteem. Mõnedes piirkondades on suured majad üle viidud oma katlamajadele ja ahiküttele.

Oluliseks probleemiks on kõrge kütte hind ja suured soojakaod, mille põhjustavad amortiseerunud soojatrassid, hoonete madal soojapidavus ja tasakaalustamata küttesüsteemid.

Eesmärk on tarbijate tõrgeteta soojusenergiaga varustamine kogu kütteperioodi jooksul ning trasside ja hoonete soojakadude vähendamine.

Kaasa tuleb aidata **korteriühistute moodustamisele**. Korteriühistud võimaldavad korteriomaniike probleeme ratsionaalsemalt lahendada.

Kaaluda tuleb alternatiivsete kütuste kasutuselevõtmise võimalusi.

Maanteed, transport.

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas on võrdlemisi **hea teedevõrk**.

Riigimaanteed on üldiselt heas korras. Kruusakattega riigiteed vajavad tolmuwabaks muutmist või rekonstrueerimist selles suunas.

Valla teed on valdavalt kruuskattega. Nende seisukord on paiguti halb.

Suuremate maanteedearsetel küladel on hea transpordiühendus. Rahul pole aga need, kes elavad suurtest teedest eemal. Probleemiks on ka puuduvad või korrast ära bussiootepaviljonid.

Ohuks on bussiliikluse edasine halvenemine. Õpilaste transpordiprobleemid on lahendatud vallasiseste õpilasliinide käigushoidmisega.

Eesmärk on tolmuwabad keskused, välja arendatud kogu kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonda hõlmav kergliiklusteede võrgustik, jalakäija-sõbralik kõnniteede süsteem ja toimiv vallateede teenindus ning kõikki piirkonna elanikke rahuldav transpordiühendus.

Täna on kohaliku tegevusgrupi põhjapiirkonda läbiv ning tegevusgrupi erinevate osade vahel **arenduslikku, ettevõtlust toetavat ja elulist sidet ning toimimist võimaldav Imavere – Eistvere – Pilistvere – Venevere – Kolga-Jaani – Vaibla maantee** vaid kruusakatte all. See on ka peamine takistus turismi terviklikul arengul kogu piirkonnas, Võrtsjärvest kaugemale jääval alal ja maastikes. Piirkonna terviklikust arengust ning arengueelduste ja –ressursside kasutamise eeldustest on raske rääkida enne selle probleemi lahendamist. **Eesmärk on saavutada nimetatud maantee mustkatte alla viimine.** See

teema väljub küll ilmselt Leader-meetme raamidest, kuid vajalik on kogu piirkonna ja selle arendusisikute ühine eesmärgi saavutamise nimel tegutsemine.

Jäätmekäitlus.

Toimib korraldatud olmejäätmete jäätmeveo kohustuse rakendamine. Keskustesse on paigaldatud taaskasutatavate jäätmete kogumispunktid ning ohtlike jäätmete kogumise konteinerid.

Omavalitsustel on olemas kehtiv jäätmekava, mitmesse piirkonda kavandatakse jäätmejaamade teket.

Probleemiks on asjaolu, et paljudel elanikel puudub leping jäätmevedajatega.

3.5 Infrastruktuuriga seonduv potentsiaal ning infrastruktuuri võimaluste laiendamine omavalitsuste koostöös

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani valla infrastruktuuraseks erisuseks võrreldes teiste Võrtsjärve Ühendusse kuuluvate omavalitsustega on see, et sarnaselt Tarvastu vallale on Kolga-Jaani valla pindala võrreldes ülejäänud piirkonna omavalitsustega väga suur. Erinevalt Tarvastu vallast on aga Kolga-Jaani valla pind märksa vähesemal määral asustatud ja kasutuses. Kui Tarvastu valda saab nimetada reservvallaks selles mõttes, et Tarvastu vallas paikneb suur juurdepääs seni suhteliselt vähe kasutatud Võrtsjärve läänekaldale, siis Kolga-Jaani vald on reservvallaks selles mõttes, et seal on võimalik olemasolevat maapiirkonda märksa tõsisemal ja efektiivsemal määral kasutusse võtta. Kolga-Jaani vallas on peamiseks lahendamisele kuuluvaks küsimuseks maade efektiivsemal kasutusel see, et suur osa maadest on soomaad ja need on liigendatud suhteliselt halva kvaliteediga teedega. Infrastruktuuriliste võimaluste laiendamise seisukohalt omavalitsuste koostöös on oluline teha süsteemset tööd Kolga-Jaani valla maade tootvaks integreerimiseks Võrtsjärve majanduspiirkonna teiste omavalitsuste maadega. Kolga-Jaani vald on juba asunud arendama turismitööstust Võrtsjärve põhjakaldal, mis on heaks algatuseks valla maade aktiivsemasse ellu toomiseks.

Kõo vald

Kõo vald on infrastruktuurilisest aspektist oluline ühenduslüli Kolga-Jaani valla ja Võhma linna vahel. Kui ei oleks Kõo valla siduvat rolli, siis jääks Võhma linn oma linnaliku infrastruktuuriga liigselt eraldiseisvaks kogu Võrtsjärve Ühenduses. Kõo vald on nii tegevuslikus kui ka logistilises mõttes Võhma linnaga hästi integreerunud. Kõo vald ja Võhma linn täiendavad teineteist. Kõo vald annab Võhma linnale vajalikku looduspotsiaali ja võimalusi inimestele asuda elama looduskaunitesse kohtadesse Võhma linna piiridest väljastpool. Võhma linn annab Kõo vallale töökohti ja linnalikku infrastruktuuri ja teenuseid. Kõo valla inimesed eelistavad oma linnalikke asjaajamisi läbi viia lähedalasuvas Võhma linnas (selle asemel, et sõita Viljandisse), kui see vähegi võimalikuks osutub. Infrastruktuuriliste võimaluste laiendamise seisukohalt omavalitsuste koostöös on oluline teha süsteemset koostööd selles suunas, et Võhma linn ja Kõo vald integreeruksid senisest märksa tugevamalt. Kõo vald saab olema infrastruktuuraseks baasiks, mis võimaldaks Võhma linna linnalikku infrastruktuuri kaasata Võrtsjärve Ühenduse kuuluvatesse valdadesse.

Rannu vald

Omavalitsuste koostöös ressursipotentsiaali laiendamise analüüsil on oluline välja tuua Rannu valla infrastruktuur, mis on Võrtsjärve idakaldal välja arendatud. Rannu vallas võimaldab teedevõrk pääsu otse Võrtsjärve äärde ja seda väga mitmekülgisel moel. Teistes omavalitsustes (mis omavad otsest puutumist Võrtsjärvega), see nii ei ole. Seega võib Rannu vald olla esimeseks omavalitsuseks, kust hakatakse ühiste jõupingutustega propageerima pääsu Võrtsjärve äärde. Rannu vallas saavutatakse kõige väiksemate kulutustega inimesi Võrtsjärve äärde toov tulemus ja tulenevalt sellest on Rannu vallas inimesi Võrtsjärve äärde meelitavad reklaamikroonid kulutatud kõige suurema rentablusega. Kui ühiste jõupingutustega saavutatakse olukord, kus inimestele muudetakse Rannu vallas atraktiivseks Võrtsjärve äärde saamine ja seal viibimine, siis sellisest olukorrast on juba kergem edasi liikuda ja inimesi suunata Rannu vallaga puutes olevatesse Rõngu valda ja Kolga-Jaani valda. Seega, on efektiivsem ja tulemuslikum eelkõige Rannu valla kui pääsu Võrtsjärve äärde ja sealtkaudu ka pääsu Rõngu valda ja Kolga-Jaani valda reklaamimine, kui nimetatud kolm valda üritaksid oma reklaamivahendeid kulutades teineteisega konkureerides endale inimesi Võrtsjärve äärde meelitada. Viimasel juhul oleks reklaamisõnumi saaja segaduses, ega oskaks üldse kellegi kasuks otsustada.

Rõngu vald

Rõngu valla unikaalne logistiline paiknemine ja väga hea teedevõrk erinevatesse suurematesse keskustesse ning juba olemasolevalt läbiv liiklusvoog võimaldavad Rõngu vallas tegutseda kui väravana Rannu valda ja Rannu puhkemajandusse. Rõngu vallas endal ei ole sellisel määral heal tasemel juurdepääsu Võrtsjärvele, kui Rannu vallas. Samas puudub Rannu vallas otsene puutus suuremate liiklusvoogudega ja maanteevõrguga (Rannu vald on peamiste maanteede seisukohalt vaadeldes ikkagi kõrval ja tagahoovis paiknev piirkond). Ühendades Rõngu valla ja Rannu valla jõud on võimalik Rõngu vald muuta kliendipüüdjaks Rannu vallas välja arendatavatele puhke- ja meelelahutus-ompleksidele. Seega saab Rõngu vallas olla suur kasu Rannu vallas. Samal viisil on Rannu vald kasulik Rõngu vallas, kuna see annab Rõngu vallas sisuliselt täiendava meelelahutusteenuse, mida valda läbivale liiklusvoole ja potentsiaalsetele klientidele pakkuda. Tänapäeval suhteliselt madalal tasemel kliendi püüdmise aktiivsus Rõngu vallas näitab ühelt poolt seda, et ilmselgelt ei ole Rõngu vallas pakkuda piisavalt atraktiivseid elemente, et kliente püüda.

Saarepeedi vald

Saarepeedi valla logistiline asukoht aitab integreerida Viljandi majanduspiirkonda Võrtsjärve Ühenduse majanduspiirkonnaga. Saarepeedi vallas on tänu infrastruktuurilisele seotusele Viljandi linnaga head eeldused Viljandi majanduspiirkonna kaasamiseks nii Saarepeedi valla majandusellu kui seeläbi ka kogu Võrtsjärve piirkonna majandusellu. Heaks infrastruktuuriliseks näiteks Saarepeedi valla eeliste osas Viljandi kaasamiseks Võrtsjärve majanduspiirkonna ellu on Kolga-Jaani asulat Viljandiga ühendav maantee, mis läbib Saarepeedi valda. Nimetatud maantee on Kolga-Jaani asula parim ühendustee suurema asustatud keskusega ja tulenevalt sellisest heast ühendusest on Kolga-Jaani lugenud ka ennast just Viljandi majanduspiirkonda kuuluvaks. Saarepeedi vald on nagu väravaks Kolga-Jaani ja Viljandi koostööle. Samal ajal on Saarepeedi vallas ka endal hea integratsioon Viljandi linnaga. Seega täidab Saarepeedi vald logistilises mõttes head integreerivat rolli Viljandi linna ja Võrtsjärve Ühenduse vahel. Mõnevõrra sarnane roll Viljandi linna integreerimiseks Võrtsjärve Ühenduse majanduspiirkonda on ka Viiratsi vallas, kuid Viiratsi valla roll antud küsimuses siiski on pisut erinev.

Tarvastu vald

Tarvastu valla peamiseks oluliseks infrastruktuuriliseks võimaluseks on asjaolu, et vald katab väga suure osa Võrtsjärve läänekaldast. Läänekalda infrastruktuur ei ole välja arendatud kaugeltki sellisel määral, kui idakalda infrastruktuur Rannu vallas, kuid samas läbib Tarvastu valda heal tasemel maantee ja tihe liiklusvoog. Tarvastu valla infrastruktuuri arendamine Võrtsjärve läänekalda paremaks kasutuselevõtmiseks omab, Tarvastu valda läbivat liiklust arvesse võttes, suurt potentsiaali ja täiendavad sammud selle kalda väljatoomiseks ei ole ületamatud. Tarvastu vallas paikneb mitmeid punkte, kus on rajatud hea pääs Võrtsjärvele ning sisuliselt tuleb analüüsida nende punktide tiheduse suurendamist ja sinna läbipääsu rajamist. Infrastruktuuriliste võimaluste laiendamise seisukohalt, Võrtsjärve majanduspiirkonnas Võrtsjärve Ühenduse eesmärgi silmas pidades, on Tarvastu valda õige käsitleda kui peamist arengureservi valda. Võrtsjärve Ühenduse eesmärk on kaasata Võrtsjärv ümbritsevaid omavalitsusi teenima ja Tarvastu vallas paikneb kõige suurem proportsioon suhteliselt vähekasutatud Võrtsjärve kallast.

Viiratsi vald

Viiratsi vald aitab omavalitsuste koostöös arendada omavalitsuste omavahelist integreerumist Võrtsjärve Ühenduses. Viiratsi vald on unikaalne omavalitsus Võrtsjärve ühendusse kuuluvate omavalitsuste lõikes selle poolest, et see omab ainukesena piiri kolme ühendusse kuuluva omavalitusega: Saarepeedi vallaga, Kolga-Jaani vallaga ja Tarvastu vallaga. Kui lisada sinna veel Viiratsi valla roll vahendada Viljandi linna kontaktpinda (sarnaselt Saarepeedi vallale) Võrtsjärve ühenduse omavalitsustega, siis joonistub ekstra selgelt välja Viiratsi valla logistiline infrastruktuuriline tähtsus. Seega täidab Viiratsi vald Võrtsjärve Ühenduse omavalitsuste omavahelise integreerumise rolli kui ka rolli selle integreerimiseks Viljandi majanduspiirkonnaga. Infrastruktuuriliste võimaluste laiendamise seisukohalt omavalitsuste koostöös on oluline teha süsteemset tööd selles suunas, kuidas täiendavalt muuta Viiratsi valla positsiooni logistilise soodustava keskuseks efektiivsemaks Võrtsjärve Ühenduse omavalitsuste omavahelise koostöö soodustamisel.

Võhma linn

Võhma linn on oma infrastruktuuriliselt potentsiaalilt oluline komponent Võrtsjärve Ühenduse majanduspiirkonnas, kuna on ainuke omavalitsus, mis on linn. Tulenevalt sellest omab Võhma ka linnale omast infrastruktuuri ja saab sellisel viisil toetada Võrtsjärve majanduspiirkonna infrastruktuurilist mitmekesisust. Võhma linna suureks infrastruktuuriliseks eeliseks ja Võrtsjärve Ühendusele pakutavaks infrastruktuuriliseks eeliseks on raudtee ja heal tasemel välja arendatud raudteejaama olemasolu. Raudteejaama saab kasutada Võrtsjärve Ühenduse majanduspiirkonna sidumiseks raudteelogistiliselt muude majanduspiirkondadega nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Infrastruktuuriliste võimaluste laiendamise seisukohalt omavalitsuste koostöös on oluline Võhma linna puhul arvestada nii raudteeühenduse, maanteeühenduse kui ka linnale iseloomuliku infrastruktuuri pakkumisega Võrtsjärve majanduspiirkonnale. Nimetatud eeliste oskuslik integreerimine Võrtsjärve Ühenduse omavalitsuste arengusse annab olulise tõuke piirkonna arengusse.

3.6 Ettevõtluse potentsiaal ning selle kasv tulenevalt piirkonna sünergiast

Kolga-Jaani vald

Kolga-Jaani vallal on Võrtsjärve Ühenduse piirkonna sünergiasse lisada eelkõige piirkonna mõistes täiesti ainulaadne ettevõtlusalgatus – s.o. eduka hoiu-laenuühistu käivitamine ja

töös hoidmine. Sisuliselt tähendab hoiu-laenuühistu olemasolu sõltumatu finantsstruktuuri eksisteerimist, mis saab olla kohandatud piirkonna spetsiifilistele vajadustele ja ei pruugi otseselt olla mõjutatud suurte kommertsbankade laenuturul toimuvast. Võrtsjärve Ühenduse arengustrateegiat silmas pidades on eriti oluline Kolga-Jaani hoiu-laenuühistu kogemuse laiendamine teistele liikmesomavalitsustele. Kolga-Jaani algatuse põhjal on võimalik luua Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsustele sõltumatu finantsteeninduse struktuur, mis saab olla kohandatud just Võrtsjärve majanduspiirkonnale oluliste ettevõtlusalgatuste finantseerimiseks. Selline finantsstruktuur oleks tervele piirkonnale suureks konkurentsieeliseks. Kui sellise algatuse käivitamine on võimalik Kolga-Jaani suhteliselt hõreda asustustihedusega keskkonnas, siis on see võimalik ka Võrtsjärve majanduspiirkonnas. Tehniliselt oleks võimalik Kolga-Jaanis paiknevat hoiu-laenuühistut laiendada, või siis luua täiesti uus struktuur. Uuel (laiendatud) finantsstruktuuril oleks liikmeid ja kliente kõigis Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsustes. Oluline on ka Kolga-Jaani valla turbakaevanduse kogemuse laiendamine teistesse omavalitsustesse, kus on tegemist kas turbaga või siis teiste maavaradega, kus edukat kaevandamise kogemust saab üle kanda. Näiteks on Kolga-Jaani kogemust hea kasutada Rõngu vallas, kus on kasutusest välja langenud suured turbaväljad. Kolga-Jaani on vaatamata oma nõrgale ettevõtluse asustustihedusele (või just tänu sellele) suutnud tegeleda edukalt turba kaevandamisega ja seda kogemust saab kasutada ka mujal Võrtsjärve majanduspiirkonnas.

Kõo vald

Kõo vald suudab Võrtsjärve Ühenduse teistele liikmesomavalitsustele pakkuda eelkõige põllumajandust läbi põllumajandusliku kogemuse ja sealt tuleneva majandusaktiivsuse. Kõo valla puhul on oluline jälgida ja kasutada väikepõllumajanduslike talude edukat arengut, et seda mudelit rakendada ka teistes omavalitsustes. Kõo vald suudab Võrtsjärve majanduspiirkonda lisada ka üha aktiveeruvat koostööd Võhma linnaga ja olla Võhma linna ühenduslülis Kolga-Jaani valla kaudu ülejäänud Võrtsjärve Ühenduse omavalitsustega. Peamist sünergiat suudabki Kõo vald aidata just tekitada oma infrastruktuurse ettevõtluse (turismiteenindus ja üldine elukondlik teenindus) väljaarendamisega nii Võrtsjärve majanduspiirkonna turistide tarvis kui ka nende inimeste tarvis, kes sooviksid Võhma linnas töötades elada pisut linnast väljaspool.

Rannu vald

Arvestades asjaoluga, et kogu arendatav majanduspiirkond paikneb Võrtsjärve, kui tõmbekeskuse ümber ja Rannu vallal on mitmes mõttes kõige parem pääs Võrtsjärve kaldale, siis tuleb analüüsitava omavalitsuste sünergia leidmisel just lähtuda Rannu valla seisukohalt juurdepääsu pakkumisest Võrtsjärvele. Rannu valla Võrtsjärve ääres välja arendatud ja täiendavalt arendatav infrastruktuur ning sellel infrastruktuuril paiknema hakkav ettevõtlus tuleb panna teenindama ka teisi Võrtsjärve piirkonna omavalitsusi. Eelkõige saab Rannu valla ettevõtluslik sünergia kanduda positiivse mõjuna Rannu vallaga otseses puutumuses olevatesse valdadesse s.o. Kolga-Jaani valda ja Rõngu valda. Tulenevalt ülaltoodust on nii Kolga-Jaani vallas kui ka Rõngu vallas oluline jälgida, kuidas ja mida oleks võimalik ette võtta selleks, et Rannu vallas välja arendatav turismi- ja meelelahutussektorit toetav ettevõtlus võiks areneda ka nimetatud valdadesse. Rannu valla turismi ja meelelahutuslik ettevõtlustegevus saab liitvaks lülis integreerumisel oma lähimate naabritega, Kolga-Jaani valla ja Rõngu vallaga.

Rõngu vald

Piirkonna sünergia seisukohast vaadates on eelkõige vajalik orienteeruda meelelahutustööstusele ja puhkemajandusele, mida saavad koostöös pakkuda Rõngu ja Rannu vallas paiknevad ettevõtted. Rõngu vallal on pakkuda klientide voogu ja Rannu vallal tingimusi nende teenindamiseks. Sünergia realseks ärakasutamiseks on aga vajalik

tagada süsteemne koostöö valdade tasemel, sest üksikute ettevõtete tasemel ei suudeta saavutada terviklikku lahendust klientide püüdmiseks ja nende teenindamiseks. Rõngu vallas ei ole ettevõtted huvitatud tööst klientide püüdmiseks, kui rahalised vahendid teenitakse selle tulemusena eelkõige Rannu vallas. Samas, kui Rõngu vallast ei hakata Rannu valda olulisel määral kliente suunama, siis ei ole võimalik Rannu vallas ka heal tasemel kasumeid teenida. Ilma piisava suunamise ja süsteemse organiseeritud tegevuseta ei suuda Rõngut läbiv kliendipotentsiaal Rannu vallas Võrtsjärve kaldal teenindust pakkuvaid ettevõtteid üles leida ja nende ettevõtete poolt pakutavat atraktiivsust tajuda. Vajalik on tagada valdade vaheline strateegilisel tasemel läbi viidav koostöö, mis ühelt poolt püüab kliente ja teiselt poolt aitab neid kliente teenindada. Strateegilisel tasemel kavandatavas programmis leiavad koha kõik huvitatud ettevõtjad ja suudavad seal fikseerida oma rolli vajaliku kasumi teenimiseks.

Saarepeedi vald

Piirkonna sünergiast tulenev ettevõtluse kasvu potentsiaal Saarepeedi vallas seondub eelkõige Viljandi linna klientide kaasamises Võrtsjärve piirkonna majandusstsooni. Saarepeedi valla ettevõtlus on tänaseks juba tugevalt integreerunud Viljandi linnaga ja on olemas kõik eeldused sellise integratsiooni üha süvenevaks jätkumiseks. Osalemine Võrtsjärve majanduspiirkonnas annab Saarepeedi valla ettevõtetele võimaluse muutuda vahelüliks, vahendamaks Viljandis paiknevaid kliente teistele Võrtsjärve piirkonna valdades paiknevatele ettevõtetele. Ühesõnaga saavad Saarepeedi valla ettevõtted täiendavalt oma teenustele ja toodangule hakata Viljandi klientidele turustama ka toodangut ja teenuseid, mida pakuvad teiste Võrtsjärve piirkonna omavalitsuste ettevõtted. Võrtsjärve teiste omavalitsuste ettevõtetele tekib aga läbi Saarepeedi valla ettevõtete sissetöötatud turustuskanalite hea juurdepääs enda reklaamimiseks Viljandi linna potentsiaalsele klientuurile. Kokkuvõtvalt omandaks piirkonna sünergia seisukohalt Saarepeedi vald üha tugevneva rolli Viljandi piirkonna klientide kaasamiseks Võrtsjärve majanduspiirkonna tegevusse. Saarepeedi valla abil on võimalik aidata tasakaalustada Pärnut, kui tõmbekeskust puhkuse vallas Viljandi inimestele ja tõsta rohkem esile Võrtsjärve, kui tõmbekeskust.

Tarvastu vald

Piirkonna sünergiast tulenev ettevõtluse kasvu potentsiaal Tarvastu vallas seondub eelkõige asjaoluga, et Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsustes läbi viidav aktiivne töö turismi arendamiseks ja Võrtsjärve maksimaalseks ärakasutamiseks, aitab vallal välja arendada oma varjatud potentsiaali Võrtsjärve läänekalda kasutuselevõtuks. Kui Tarvastu vald leiab toetuse teiste omavalitsuste näol oma valla territooriumil paikneva Võrtsjärve läänekalda aktiivsemaks kasutuselevõtuks, siis on vallal rohkem energiat ja algatusi arenduste käivitamiseks. Tarvastu valla arendused Võrtsjärve läänekaldal aga toetavad olulisel määral teisi omavalitsusi selles osas, et nende territooriume läbivad turistide vood on rohkem huvitatud Võrtsjärve piirkonnast (kuna ka Tarvastu vallas on selles osas rohkem pakkuda ja tulenevalt sellest on tervik täiuslikum). Kokkuvõtvalt omandaks piirkonna sünergia seisukohalt Tarvastu vald rolli turismipotentsiaali reservi pakkumise teel, mille väljaarendamine ühelt poolt on mõistlik eelkõige Võrtsjärve Ühenduse raamides ja mis väljaarendatuna teiselt poolt toidaks just Võrtsjärve majanduspiirkonna edasist ja üha kiirenevat arengut.

Viiratsi vald

Piirkonna sünergiast tulenev ettevõtluse kasvu potentsiaal Viiratsi vallas seondub eelkõige Viiratsi valla asukohaga ühiseid piire omades Saarepeedi vallaga, Kolga-Jaani vallaga ja Tarvastu vallaga. Lisaks sellele on Viiratsi vallal piir Viljandi linnaga ja Võrtsjärvega. Selline keskne logistiline paiknemine annab Viiratsi vallale palju võimalusi nii logistilise

kui ka teenindusliku ettevõtluse arenguks. Kui Viiratsi vald arendab välja oma ettevõtluspotsentiaali nii logistilise kui ka teenindusliku ettevõtluse suunas, siis kergendab see oluliselt enamike Võrtsjärve Ühenduse liikmesomavalitsuste omavahelist suhtlemist ja aktiveerib piirkonda. Lisaks logistilisele rollile on Viiratsi vallal veel roll teatud osa Võrtsjärve kalda täiendavaks väljaarendamiseks, millega saab vald anda olulise panuse ühenduse võtmetegevuse – Võrtsjärve turismi – arengusse. Vähetähtis ei ole sünergeetilises kontekstis ka Viiratsi vallas loodav elukondlik keskus ümbritsevatele omavalitsustele. Kokkuvõtvalt omandaks piirkonna sünergia seisukohalt Viiratsi vald logistilise omavalitsuste liitja rolli. Kui sinna lisada ka Viiratsi võimalik panus üldisesse piirkonna teeninduse tasemesse ja turisminduse väljaarendamisesse, siis suudab Viiratsi vald anda Võrtsjärve majanduspiirkonda olulist sünergeetiliselt panust.

Võhma linn

Piirkonna sünergiast tulenev ettevõtluse kasvu potentsiaal Võhma linnas seondub eelkõige Võhma linna intellektuaalse potentsiaaliga ja linnaliku ettevõtluse ülesehituse struktuuriga. Igal majanduspiirkonnal peab olema juhtiv (linnaga sarnanev) keskus, kuhu koondada mitmed linnale omased funktsioonid ja tegevusalad. Võrtsjärve Ühenduse piirkonnas saab seda rolli täita Võhma linn, luues seeläbi kogu piirkonnas liitvat sünergiat. Võhma linnas saab ellu viia kogu piirkonda suunavaid ja koordineerivaid funktsioone. Olgu tegemist siis ühiste kampaaniatega, turundusega või viidagu läbi kogu piirkonda haaravaid koolitusi. Võhma linnas saab organiseerida ka mitut liiki tootmist, mida saab kasutada piirkonna spetsiifiliste toodete loomiseks. Vähetähtis ei ole ka Võhma linna raudteejaama olemasolu ning sealt tuleneva logistilise-tööstusliku potentsiaali kasutamine piirkonna heaks. Võhma linn saab olla kui väravaks läbi raudtee teistesse piirkondadesse, kuhu oleks hea transportida Võrtsjärve majanduspiirkonna tooteid (olgu need siis loodusvarad, põllumajandustooted või tööstustoodang). Kokkuvõtvalt omandaks piirkonna sünergia seisukohalt Võhma linn Võrtsjärve Ühenduse intellektuaalse keskuse staatuse, kus on olemas kvalifitseeritud tööjõud piirkonna erinevate funktsioonide koordineerimiseks ja terviku loomiseks.

3.7 Haridus ning noored

MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevusgrupi tegevuspiirkonnas asuvad **üldhariduskoolidest (12), koolieelsetest lasteasutustest (15) ning huvikoolidest (2)** järgmised:

- **Gümnaasiumid (3):**

Tarvastu Gümnaasium
Võhma Gümnaasium
Rannu Keskkool

- **Põhikoolid (6):**

Kalmetu Põhikool
Kirivere Põhikool
Kolga-Jaani Põhikool
Kärstna Põhikool
Leie Põhikool
Saarepeedi Kool

- **Algkoolid (3):**

Suislepa Lasteaed-Algkool
Viiratsi Algkool

Valguta Lasteaed-Algkool

- **Lasteaiad (15):**

Kolga-Jaani Lasteaed
Kõo valla lasteaed Tähekild
Kärstna Põhikoolilasteaiarühm
Leie Lasteaed
Saarepeedi PK lasteaiarühm
Tarvastu Lastead
Uusna lasteaed Tõruke
Vana-Võidu Lastead
Viiratsi lasteaed Rüblik
Võhma lasteaed Mänguveski
Vambola Lasteaed
Suislepa Lasteaed/Algkool
Väluste Lasteaed
Rannu Lasteaed
Rõngu Lasteaed

- **Huvikoolid (2):**

Tarvastu Muusika- ja Kunstikool
Võhma Muusikakool

Vaatamata asjолule, et õpilaste arv on viimastel aastatel vähenenud, on üldharidust andvad koolid tõestanud oma elujõulisust. Oluliseks peetakse põhihariduse saamise võimalust kodu lähedal. Koolides tegutsevad muusikakoolid, kunstikoolid, huviringid ja treeningrühmad.

Lasteaedade juures on suur puudus liiklusväljakutest ja kaasaegsetest, lapsi enam arendavatest mänguväljakutest.

Suuremaks probleemiks on haridusasutuste seisukord: kooihooned vajavad rekonstrueerimist.

Ohuna on välja toodud probleemsed pered ja käitumisraskustega laste arvu suurenemine.

Olemas on head sportimisvõimalused, samas puuduvad mängu- ja spordiväljakud paljudes suuremates keskustes.

Eesmärk on kujundada kool piirkonna huvitegevuse keskuseks: toetada laste- ja noorte ning nende juhendajate aktiivset tegevust noorte vaba aja sisustamisel, alkoholismivastase- ja narkoennetuse eesmärgil, võimaldada tööle rakendada uusi huviala- ja spordiringe.

Vajalik on huvitegevuse viimine ka teistesse keskustesse ning kaugemate piirkondade laste huviringidest osavõtu soodustamine.

3.8 Kultuur, sport ja vaba aeg

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonnas toimub **aktiivne kultuurielu**. Toimuvad rohketes osalejatega traditsioonilised ühisüritused ja mitmesugused muud vaba aja veetmise võimalused, kuhu on kaasatud nii suured kui ka väikesed vallaelanikud. Kultuurilise aktiivsuse tõstmiseks pakutakse mitmeid üritusi ja huvialast tegevust.

Piirkonnas tegutsevad järgmised **kultuuri- ja rahvamajad**:

- 1) Kolga- Jaani Villem Reimani nimeline Rahvamaja
- 2) Pilistvere Rahvamaja
- 3) Saarepeedi Rahvamaja
- 4) Kärstna Rahvamaja
- 5) Kärstna Vaba Aja Keskus
- 6) Mustla Rahvamaja
- 7) Suislepa Rahvamaja
- 8) Viiratsi Rahvamaja
- 9) Tănassilma Rahvamaja
- 10) Uusna Külamaja
- 11) Valma Külamaja

Rahvamajad on piirkondade kultuurikeskusteks ning kooskäimise ja ürituste korraldamise kohtadeks, kus töötavad lastele ja täiskasvanutele suunatud huviringid. Rahvamajade puhul on probleemiks hoonete olukord, mille parandamine vajab suuri investeeringuid.

Piirkonna seltsielu ilmestavad aktiivselt tegutsevad seltsid, mis pakuvad harivat ajaviidet erinevatele huvi- ja vanusegruppidele, korraldavad ise mitmeid üritusi ning osalevad piirkondlikel seltsieluga seotud üritustel. Mittetulundusühenduste ja seltside temaatikat käsitletakse peatükis 12 „Kodanikuühiskond ning mittetulundusühendused ja võrgustikud”.

Raamatukogud asuvad Karulas, Kolga-Jaanis, Kõos, Kärstnas, Tarvastus, Oiul, Pilistveres, Saarepeedil, Suislepas, Uusnas, Vana-Võidus, Viiratsis, Võhmas, Välustes, Rõngus, Valgutas, Korustes, Teedlas, Rannus ja Kurekülas ning Väike-Rakkes.

Raamatukogude kasutamine on väga aktiivne, kasutajateks on nii õpilased, kui ka vanemad inimesed

Sportimisvõimalused omavalitsuste lõikes on võrreldavad. Pigem erinevad võimalused valdadesiseselt, piirkonniti. On väga kaasaegseid ja reonveeritud spordirajatisi, aga ka väga halvas seisundis olevaid rajatisi.

Kohtadel on **väga tugevad sporditraditsioonid**, mis suurel määral sõltuvad kohalikest väljakujunenud harrastustest ja traditsioonidest.

Kõigis valla keskustes on puudus kaasaegsetele tingimustele vastavatest spordiväljakutest ning tervise- ja matkaradadest.

Puuduseks on ka asjaolu, et tegevuspiirkonnas ei ole ühtegi ujulat.

3.9 Kultuuri- ja ajalooväärtused ning muinsuskaitseobjektid

Rikas kultuurielu ja traditsioonid ning huvitav ajalugu määravad selle, et piirkonnas on **rohked kultuuri- ja ajalooväärtused ning muinsuskaitseobjektid**. Seda täiendab muidugi **unikaalne loodus** ning lisanduvad rohked ja märkimisväärsed **looduslikud vaatamisväärsused**, mida on analüüsitud peatükis 3.13 „Keskond ja looduslikud vaatamisväärsused ning piirkonna mitmekesised puhkevõimalused“. Võrtsjärve SA andmebaasis kajastuvad vaatamisväärsused on toodud lisa 13 (Allikas: Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 [89]).

3.10 Sotsiaalvaldkond

Sotsiaalhoolekande ülesandeks on isikule või perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

Sotsiaalhoolekande põhimõteteks on: inimõiguste järgimine, isiku vastutus enda ja oma perekonnaliikmete toimetuleku eest, abi andmise kohustus, kui isiku ja perekonna võimalused toimetulekuks ei ole piisavad ning isiku ja perekonna toimetuleku soodustamine.

Omavalitsustes töötavad sotsiaalnõunikud ja hooldustöötajad, kelle töökohustuseks on aidata sotsiaalselt hätta jäänud vallakodanikke ja välja selgitada kitsaskohad ja puudused sotsiaaltöös.

Paljudes valdades on viimastel aastatel võetud sotsiaaltoetuste süsteemi väljatöötamisel suund paljulapseliste ja noorte perede toimetuleku parandamisele. Praegu makstakse

Makstakse erinevaid **sotsiaaltoetusi**, nagu näiteks:

- lapse sünnitoetus
- matusetootus
- koolitoetus 1. klassi astujatele
- kooli lõpetamise toetus
- toetus lastelaagri soodustussikutele
- laste jõulupakid
- prilliklaasi toetus lastele
- ravikindlustusega hõlmamata isikute ravikulude toetus
- puueteda inimeste toetused (ravimitoetus, transporditoetus, hooldusvahendite laenus, küttetoetus)
- erakorralised toetused õnnetusjuhtumite korral
- kutseõppetoetus (õpilaskodu üür, toit)
- õpilaste bussisõidukulude hüvitamine
- mitmesugused ühekordsed toetused vastavalt põhjendatud taotlustele

Eesmärk on tagada hea kvaliteediga sotsiaalteenused ja elamisväärne elu kõikidele elanikkonnagruppidele.

Tervishoiusüsteem on optimaalne ning rahuldab üldiselt kohalikke vajadusi. Piirkondades on perearsti vastuvõtupunktid. Eriarstiabi on kättesaadav maakonnakeskustes Tartus ja Viljandis ning Kõo piirkonnale ka Põltsamaal. Olemas on apteegid ja hambaravikabinetid.

Üldiseks probleemiks on **elanikkonna vananemine**.

Võimalusi valdkonna arenguks nähakse omavalitsustega koostöös ühiste probleemide lahendamisel.

3.11 Kogukonnad ning kogukonnakeskused (külakeskused)

Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna **külad ja alevikud** (koos elanike arvuga), **küla- ja alevikuvanemad ning arenduslikud seltsid – külaseltsid, piirkonna elu edendavad seltsid ning seltsingud** – on toodud valdade lõikes käesoleva strateegia lisades, vastavalt Kolga-Jaani valla osas lisas 6, Kõo valla osas lisas 7, Rannu

valla osas lisas 8, Rõngu valla osas lisas 9, Saarepeedi valla osas lisas 10, Tarvastu valla osas lisas 11 ja Viiratsi valla osas lisas 12.

Mitmed rajatud, välja arendatud ja tegutsevad **külakeskused toimivad kogukonnakeskustena.**

Kogukonnakeskustest / külakeskustest on 2008. a. juunis olemas ja tegutsevad Valma Külamaja – infopunkt (Viiratsi Vallavalitsus), Uusna Külamaja (Viiratsi Vallavalitsus), Barbara Külakeskus Rannu alevikus (Ranna Vallavalitsus), Kureküla Külakeskus Kureküla alevikus (Ranna Vallavalitsus), Valguta Seltsimaja ja Rahvamaja (Rõngu vallavalitsus, Valguta Külaselts), Kolga-Jaani Villem Reimani nimeline Rahvamaja (eraomand, samanimeline MTÜ, Kolga-Jaani vald), Koksvere Külakeskus (Kõo Vallavalitsus), Karula külatuba (Saarepeedi Vallavalitsus), Moori külatuba (Saarepeedi Vallavalitsus). Samuti toimivad sellises funktsioonis Viiratsi Rahvamaja ja Tănassilma Rahvamaja (Viiratsi Vallavalitsus), Kõo vallamaja (Kõo Vallavalitsus), Võhma Kultuurikeskus (Võhma Linnavalitsus), Väike-Rakke küla Tamme klubi ja teised.

Ehitamisel on 2008. a. augusti lõpuks valmiv Mustlas asuv **Tarvastu käsitöökoda**, mis tulevikus täidab ka külamaja rolli (Tarvastu Vallavalitsus). 2009.a. lõpuks valmib polüfunktsionaalne **Soe külamaja** (Tarvastu Vallavalitsus), mis hakkab toimima nii staadioni abihoone kui külamajana.

Kavandamisel on Karula Külamaja Saarepeedi vallas, kohaliku tähtsusega Tusti polüfunktsionaalne külakeskus (Tusti Külaselts, Viiratsi vald) ja teised.

Mitmed **külade ja/või kogukondade arengukavad** on olemas ja avalikustatud valdade kodulehekülgedel. Siiski on sellised arengudokumentid küladest asustusüksuste kohta niimoodi kätte saadavad ja kasutatavad kokku vaid **kuue küla kohta** kolmest kohalikust omavalitsusest. Samas tuleb märkida, et mõnedki teised kohalikud külade arengukavad on koostatud projektipõhiselt külade aktiivi ja mittetulundusühingute, seltside ja seltsingute poolt ning rahastatud Euroopa Liidu struktuurivahendite arvelt, kohaliku omaalgatuse programmist või valdade eelarvetes ette nähtud vahenditest. Kahjuks pole paljud neist aga kodulehekülgedele pandud ning seega pole need laiale huvitatute ringile avalikult kätte saadavad.

Külade arengukavad on olemas ja 2008. a. juunis avalikult eksponeeritud **järgmiste külade osas:**

Rõngu vallas [58] (2):

- Käo küla arengukava 2007-2013 [29]
- Kõduküla küla arengukava 2007-2013 [24]

Viiratsi vallas [78] (2):

- Valma küla arengukava 2008-2013 [73]
- Ruudiküla arengukava 2007-2013 [50]

Tarvastu vallas [71] (2):

- Soe küla arengukava kokkuvõte [64]
- Kärstna piirkonna arengukava 2003-2008 [30]

Kogukonna / kogukondade ning küla / külade arendamisel ja tugevdamisel on **arengukava(de) koostamine** oluline meede, mida edaspidiselt tuleb MTÜ Võrtsjärve Ühenduse kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas ja tegevusgrupi poolt igati ergutada ja toetada. Eriti tähtis on selliste arengukavade ja arengudokumentide valmimine võimalikult erinevate huvigruppide ja laia kogukonna, selle aktiivi ning külainimeste kaasamisega.

Kogukondade ja külade arendamisel ning selle tegevuse ja nende protsesside suunamisel on rakendatud ja kasutatakse **erinevad mudelid, meetodeid, teid ja võimalusi** (arengukavad; külavanemad; arenduslikud ühendused, arenduslikud seltsid või arendusseltsid, külaseltsid, piirkonna elu edendavad seltsid, seltsingud; terve kohaliku omavalitsuse territooriumi ulatuses tegutsevad ühendused jms.). **Oluline ongi säilitada, arendada ja toetada kõikki erinevaid võimalusi ja mudeleid, seda ka MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia rakendamisel ja Leader programmi võimalusi kasutades.**

Külavanemad on tegevuspiirkonnas nimetatud ja valitud Viiratsi vallas, Saarepeedi vallas ja Rõngu vallas. Kolga-Jaani, Kõo, Rannu ja Tarvastu vallas külavanemaid valitud ega nimetatud ei ole. Neis, aga ka teistes valdades, täidavad **külade ja alevike arenduslikku rolli külaseltsid ning piirkonna elu edendavad seltsid ja seltsingud, samuti kohalikud omavalitsused ise.**

Arenduslikke seltsi ja nende tegevust on käsitletud ja kajastatud arengukava peatükis 3.12 „Kodanikuühiskond ning mittetulundusühendused ja võrgustikud“ ning käesolevas peatükis loetletud lisades. Arenduslike seltside üldnimetajaks käesoleva arengukava ja selle lisade kontekstis on võetud nimetus „Külaselts“.

3.12 Kodanikuühiskond ning mittetulundusühendused ja võrgustikud

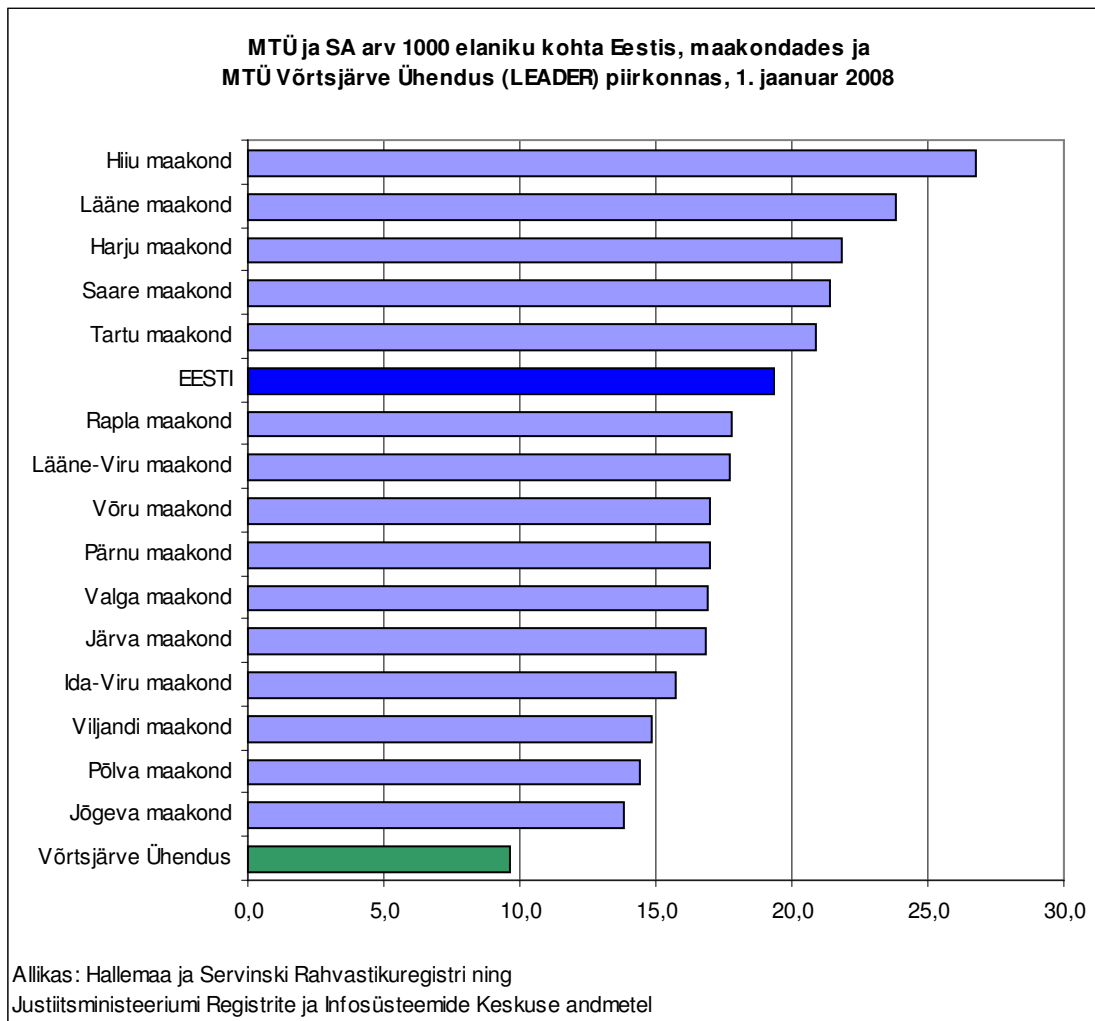
Leader programmi üheks taotluseks ja sisuks on partnerlus ja koostöö, võrgustikutöö ning kaasamine. Selle realiseerimise teeks ning kodanike kohaliku omaalagatuse avaldumise parimaks kollektiivseks kanaliks on **kodanikuühiskond ja kodanikuühiskonna areng ning vormiks mittetulundusühenduste – mittetulundusühingute, sihtasutuste ja seltsingute – olemasolu, loomine ja aktiivsus.** Teisalt näitabki mittetulundusühingute olemasolu ja arvukus ning tegevus ja aktiivsus kodanikuühiskonna enda tugevust ja „paksust“. **Kodanikuühiskond ning koostöö selle sees ja selle heaks on kindlasti üks olulisemaid piirkonna arengu eeldusi, aluseid ja ressursse.** Seetõttu on selle arendamisel ka Võrtsjärve Ühenduse strateegias ja rakenduskavades oluline koht.

Peatükis analüüsitakse ja hinnatakse kodanikeühenduste ning mittetulundusühenduste arvukust. Selleks on kasutanud indeksit **mittetulundusühenduste arv 1000 elaniku kohta** (mittetulundusühendustest on arvestatud mittetulundusühinguid ja sihtasutusi, millised omavad registreeringut; välja jäävad seltsingud). Mittetulundusühingute ja sihtasutuste arvulised andmed pärinevad EV Justiitsministeeriumi Registrate ja Infosüsteemide Keskusest.

Kui võrrelda kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna (LEADER tegevuspiirkonna) kodanikuühiskonna arvukust ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste olemist, siis tuleb tõdeda, et siin on oluliselt vähem ühendusi, kui Eestis keskmiselt ning vähem ka kui kõigis Eesti maakondades (vt. joonis 5).

1. jaanuaril 2008. a. oli Eestis keskmisena 19,3 ühendust 1000 elaniku kohta, Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonnas oli neid samal ajal aga kaks korda vähem ehk vaid 9,6. Eks siin on üks põhjusi ka see, et see indeks ei kajasta seltsinguid, aga kindlasti ka fakt, et mittetulundusühendusi on üldjuhul rohkem suuremates keskustes, linnades ja maakonnakeskustes. Eesti maakondadest on ühendusi üle Eesti keskmise Hiiu (26,8), Lääne (23,8), Harju (21,8), Saare (21,4) ja Tartu (20,9) maakonnas, kõige vähem aga Jõgeva (13,8), Põlva (14,4) ja Viljandi (14,8) maakonnas [15] (vt. joonis 5).

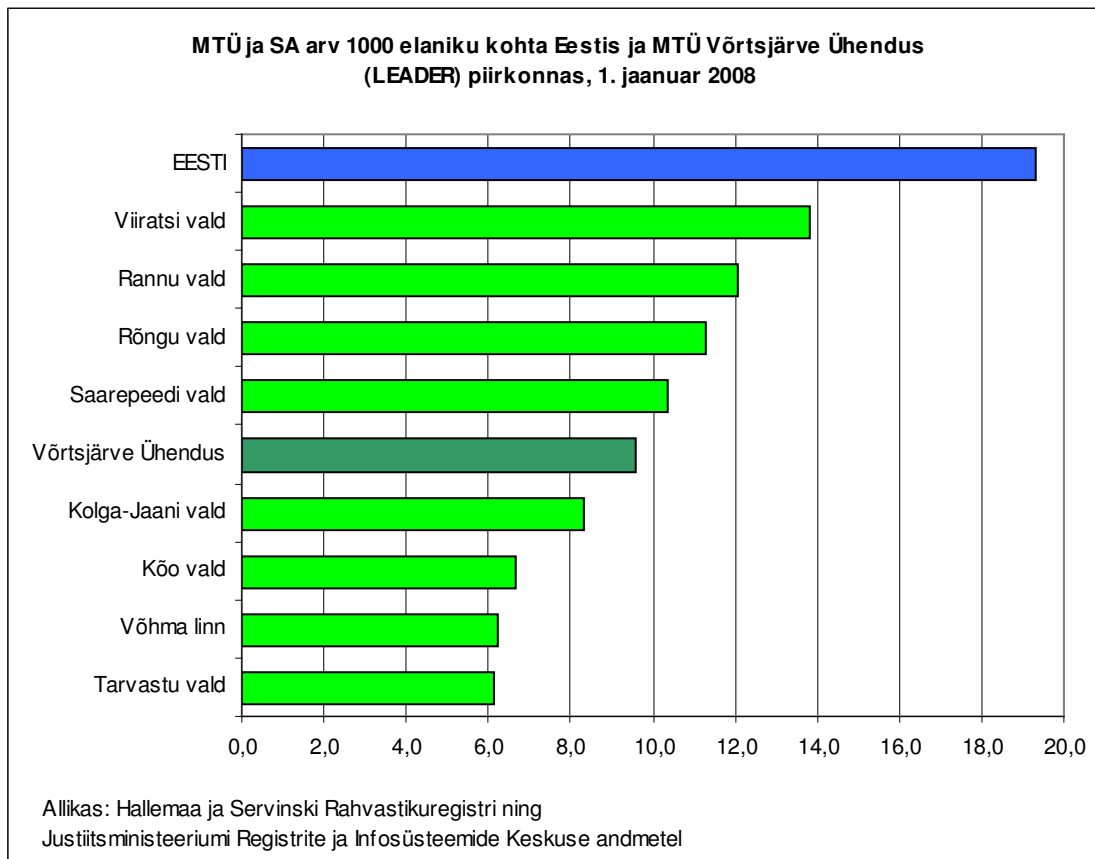
Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna kohalikest omavalitsustest on see näitaja ja mittetulundusühendusi 1000 elaniku kohta üle tegevuspiirkonna keskmise (01.01.2008. a. 9,6) Viiratsi vallas (13,8), Rannu vallas (12,1), Rõngu vallas (11,3) ja Saarepeedi vallas (10,4), alla selle aga Kolga-Jaani vallas (8,3), Kõo vallas (6,7), Võhma linnas (6,2) ja Tarvastu vallas (6,1) [15] (vt. joonis 6).

Joonis 5: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta Eestis, maakondades ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Mõneti teine on pilt (siiski mitte nii oluliselt teine), kui me võtame ja käsitleme mittetulundusühendusi ilma korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara halduse valdkonna ühendusteta (meie poolt välja eraldatud tegevusala grupp [14], EMTAK-i kood 6832 [2] või siis ilma selle koodiga ühendusteta) (vt. joonised 7 ja 8). Eestis oli 1. jaanuaril 2008. a. ilma selle grupi ühendusteta 10,7 mittetulundusühendust, mittetulundusühingut ja sihtasutust, 1000 elaniku kohta, MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (Leader piirkonnas) 6,1 (vt. joonis 7). Vahe või erisus on mõneti väiksem. Üle tegevuspiirkonna keskmise on see näitaja Rannu (8,6), Kolga-Jaani (7,7), Saarepeedi (7,2) ja Rõngu (6,8) vallas. Võrtsjärve Ühenduse keskmisel tasemel (indeks 6,1) on see Viiratsi vallas (üsna pisut allpool). Allapoole keskmisest jääb indeks ja ühenduste arv ilma korteriühistute ja

kinnisvara haldusega tegelevate ühendusteta Kõo vallas (5,8), Tarvastu vallas (4,5) ja Võhma linnas (4,4) (vt. joonis 8). [15]

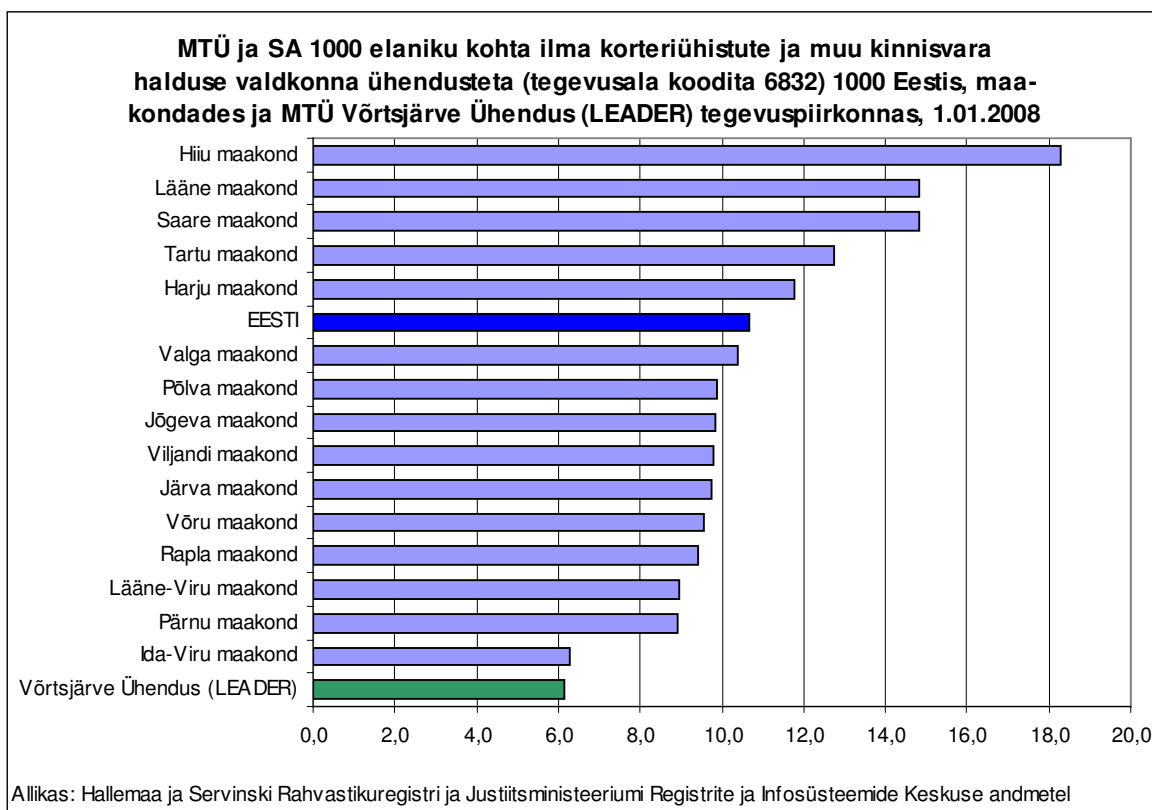
Joonis 6: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta Eestis ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Siinse piirkonna kodanikeühendused ning mittetulundusühendused on aga aktiivsed ning tegusad ning sellest johtuvalt tuntud, tunnustatud ja mõjusad, mistõttu see mõneti kurb pilt sellisena alati välja ei paistagi. Selliseid ühendusi on praktiliselt kõigis MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kohalikes omavalitsustes.

Tabelis 6 on toodud **mittetulundusühingute jaotumine erinevate tegevusalade gruppidesse 2008. a. juuni seisuga**, seda nii tegevuspiirkonna kohalike omavalitsusüksuste kui ka kogu tegevuspiirkonna osas. Ka see **mittetulundusühingute ja sihtasutuste valdkondliku jaotuse analüüs** baseerub EV Justiitsministeeriumi Registre ja Infosüsteemide Keskuse andmetele. Valdkondlikult on välja eraldatud XIX (üheksateist) tegevusalade gruppi (Allikas: Hallemaa 2008 [14]). Viimastesse jaotamise aluseks on EMTAK 2008 koodid [2]. Valdkondliku jaotuse ja konkreetsete 2008. aasta EMTAK-i koodide vastavatesse gruppidesse kuulumise seose toob lisa 5. Eraldati järgmised **tegevusalade grupid** [14]:

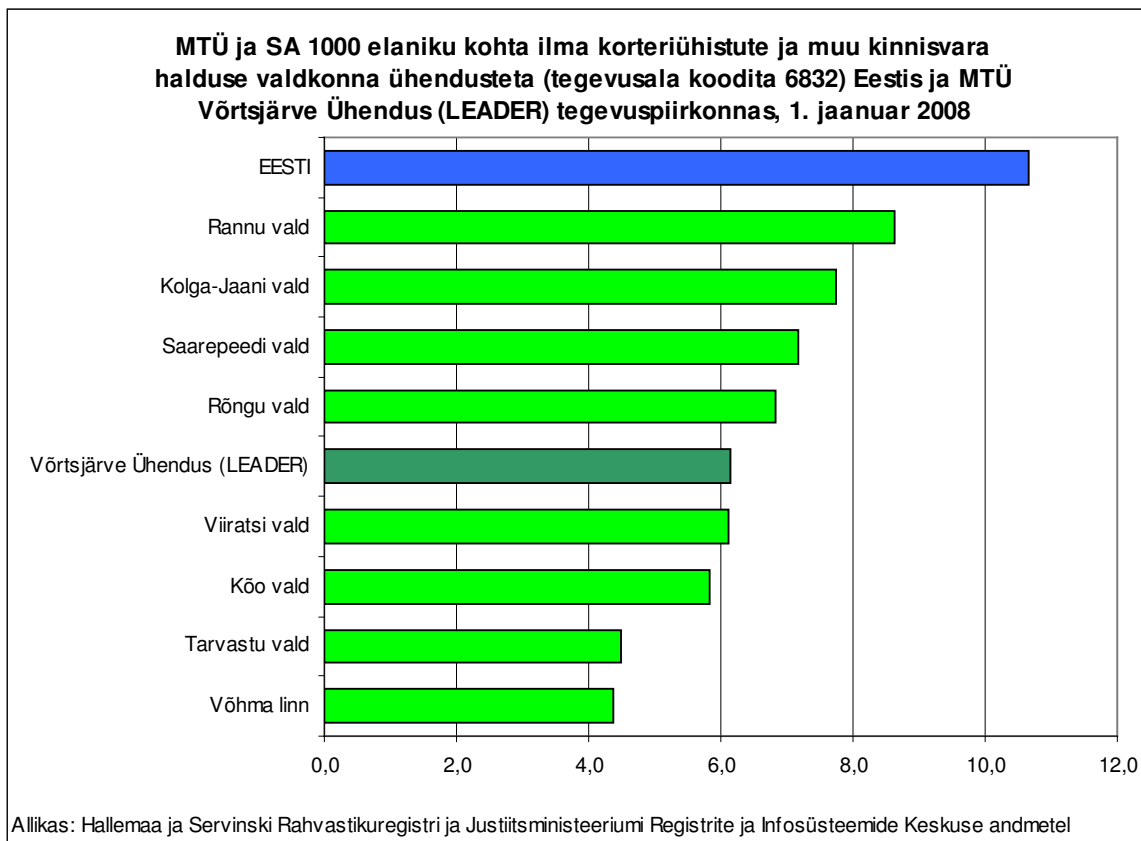
- I. Põllumajandus, jahindus, metsamajandus ja kalapüük
- II. Korterühistud, garaažiühistud ja muu kinnisvara haldus

- III. Teadus- ja arendustegevus
- IV. Haridus, sh. koolitus
- V. Tervishoid
- VI. Sotsiaalhoolekanne
- VII. Spordiklubid ja sporditegevus
- VIII. Ettevõtjate, tööandjate ja kutseorganisatsioonide tegevus
- IX. Ametiühingute tegevus
- X. Usuorganisatsioonide tegevus
- XI. Kodanikuõiguste kaitse ja eestkost
- XII. Piirkondlikku/kohalikku elu edandavad ja toetavad ühendused ja fondid
- XIII. Noorte- ja lasteühendused ning noorte ja laste heaolu edendavad ühendused
- XIV. Rahvusvähemuste ühendused ja kultuuriseltsid
- XV. Vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused ning huviklubid
- XVI. Keskkonna ja looduskaitse ühendused
- XVII. Puuetega inimeste ühendused ja nende liidud
- XVIII. Muude gruppidesse VIII-XVII mitte kuuluvate organisatsioonide tegevus
- XIX. Muu

Joonis 7: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta ilma korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara halduse valdkonna ühendusteta (tegevusala koodita 6832) Eestis, maakondades ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Joonis 8: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta ilma korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara halduse valdkonna ühendusteta (tegevusala koodita 6832) Eestis ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste ehk siis mitetulundusühenduste ilma seltsinguteta, jaotus Võrtsjärve Üheneduse tegevuspiirkonna kohalike omavalitsuste ning tegevusvaldkondade järgi on toodud tabelis 6. Enim on ühendusi absoluutnumbris Viiratsi vallas (55) ja Rõngu vallas (35), suurem on organisatsioonide arv veel ka Tarvastu (27) ja Rannu (24) valdades. Kõige suurem on tegevuspiirkonnas korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara haldusega tegelevate mittetulundusühingute osatähtsus, neid on 67 ehk pea 35 % kõigist ühendustest. Ometi on see osatähtsus tublisti all Eesti keskmise. Arenduslikult on kindlasti hea märk, et suhteliselt arvukalt on piirkondlikku / kohalikku elu edandavaid ja toetavaid ühendusi ja fonde (13,0 %; arvuliselt 25). Suhteliselt suur on ka vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühenduste ning huviklubide (9,4 %; arvuliselt 18) ning spordiklubide ja sporditegevusega tegelevate organiatsioonide osatähtsus (8,9 %; arvuliselt 17) [15] (vt. tabel 6).

Tabel 6

**Mittetulundusühenduste – mittetulundusühisngute ja sihtasutuste – valdkondlik jaotus
MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas ning selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes 2008. a. juunikuu seisuga**

(Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Kohalik omavalitsus	Kokku	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX
1.	Kolga-Jaani vald	16	0	1	0	1	0	0	2	1	0	2	1	3	0	0	3	0	0	0	2
2.	Kõo vald	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0
3.	Rannu vald	24	5	9	0	0	0	0	2	1	0	1	0	3	0	0	3	0	0	0	0
4.	Rõngu vald	35	1	13	0	0	1	2	3	1	0	1	1	6	0	0	1	0	0	1	4
5.	Saarepeedi vald	15	1	4	0	0	0	2	3	0	0	1	0	2	1	0	1	0	0	0	0
6.	Tarvastu vald	27	1	7	0	0	0	2	2	1	0	1	0	5	0	0	5	1	1	0	1
7.	Viiratsi vald	55	3	29	0	0	1	1	3	4	1	0	0	4	0	0	4	1	1	2	1
8.	Võhma linn	12	0	3	0	1	0	1	2	1	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	1
	KOKKU (arv)	192	12	67	0	2	2	8	17	9	1	8	2	25	5	0	18	2	2	3	9
	KOKKU (%)	100,0	6,3	34,9	0,0	1,0	1,0	4,2	8,9	4,7	0,5	4,2	1,0	13,0	2,6	0,0	9,4	1,0	1,0	1,6	4,7

* EV Justiitsministeeriumi Registre ja Infosüsteemide Keskuse andmete alusel

Külad ja alevikud (koos elanike arvuga), küla- ja alevikuvanemad ning neis arendustegevust korraldavad **arenduslikud ühendused, arenduslikud seltsid või arendusseltsid – külaseltsid, piirkonna elu edendavad seltsid ning seltsingud** – on toodud valdade lõikes käesoleva strateegia lisades, vastavalt Kolga-Jaani valla osas lisas 6, Kõo valla osas lisas 7, Rannu valla osas lisas 8, Rõngu valla osas lisas 9, Saarepeedi valla osas lisas 10, Tarvastu valla osas lisas 11 ja Viiratsi valla osas lisas 12. Arenduslike seltside üldnimetajaks käesoleva arengukava ja selle lisade kontekstis on võetud nimetus „Külaselts“.

Selliste **arenduslike ühendustena, arenduslike seltsidena või arendusseltsidena** toimivad valdade ja Võhma linna lõikes:

- 1) Kolga-Jaani vallas – MTÜ Kolga-Jaani Lions-Klubi, MTÜ Kolga-Jaani Villem Reimani Nimeline Rahvamaja, MTÜ Kolga-Jaani Maanaiste Selts, MTÜ EELK Kolga-Jaani Johannese Kogudus, MTÜ Spordiklubi Leie, SA Laashoone Looduskool, MTÜ Meleski Klaasiajaloo Selts, MTÜ Vaibla Külaselts ja MTÜ Kaavere Küla Selts (vt. lisa 6);
- 2) Kõo vallas – Koksvere Maanaiste Selts, Kõo Külaselts, MTÜ Orsus Novorum ja Venevere küla seltsing (vt. lisa 7);
- 3) Rannu vallas – MTÜ Rannu Kultuuri- ja Haridusselts ning MTÜ Kolumats (vt. lisa 8);
- 4) Rõngu vallas – Koruste Küla Selts, Valguta Maanaiste Selts, MTÜ Klubi Muksu, Teedla küla seltsing, MTÜ Tilga- ja Kõduküla Selts, Motoklubi Road Demons, MTÜ Tilga- ja Kõduküla Selts, MTÜ Monarata, Rõngu Maanaiste Selts, MTÜ Eesti Hip-Hop Festival, MTÜ Kirepi Mõis ning Käärdi Selts (vt. lisa 9);
- 5) Saarepeedi vallas – MTÜ Auksi Külaselts, MTÜ Karula Külaselts, Moori küla Seltsing, MTÜ Väikemõisa Sõbrad, MTÜ Saarepeedi Küla Selts, MTÜ SNAK, Saarepeedi Noorteklubi, MTÜ Saarepeedi Spordiklubi ning Välgita Küla Seltsing (vt. lisa 10);
- 6) Tarvastu vallas – MTÜ Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts (Madis Tafenau), MTÜ Tarvastu Spordi ja Vaba Aja Klubi (Tarmo Arak), MTÜ Tarvastu Mulkide Selts (Toomas Rahumäe), MTÜ Soe Külaliikumine (Jaan Pärl), Tarvastu Küla Selts (Allan Luha), MTÜ Kärstna Külaliikumine (Rein Anton), MTÜ Suislepa Külaliikumine (Tiiu Rõõm) ning Väluste Küla Seltsing (Marika Hein) (vt. lisa 11);
- 7) Viiratsi vallas – Uusna Haridusselts, Tusti Külaselts, Tännassilma Külaselts, MTÜ Uusna Külamaja, Uusna Haridusselts ning Valma Külaselts (vt. lisa 13);
- 8) Võhma linnas – Võhma Ajaloosõprade Selts, MTÜ Sinule ja teised.

Rannu vallas täidavad lisaks külaseltsidele ning piirkonna elu edendavatele seltsidele ja seltsingutele külade ja alevike arenduslikku rolli Rannu Vallavalitsus ja **SA Võrtsjärve Sihtasutus. Viiratsi Valla Külavanemate Kogu** on tegev kõigi Viiratsi valla külade-kogukondade arendamises, **Viljandimaa Ühistegevuskoda** osaleb kogu Viiratsi valla arendustegevuses ning **MTÜ Abimix** on rakendunud sotsiaalvaldkonnas kogu Viiratsi valla territooriumil.

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna kogukondi, külasid ja alevikke ning kogukonna ja külakeskusi on käsitletud ja kajastatud arengukava peatükis 3.11 “Kogukonnad ning kogukonnakeskused (külakeskused)” ning käesolevas peatükis loetletud lisades.

Korteriühistute teke maapiirkonnas pole olnud nii aktiivne ja tormiline, kui suuremates linnades. Mitmes piirkonnas on neid ilmselgelt vähe (Võhma linnas – vaid 3 korteriühistut, Kolga-Jaani vallas – 1, Kõo vallas – 1). Nii tulebki kaasa aidata ka **korteriühistute moodustamisele** ning hiljem igati toetada ja julgustada nende tööd. Korteriühistud võimaldavad korteriomanike probleeme ratsionaalsemalt lahendada.

Võrgustikest ja koostöövormidest loodi 2007. aastal **Tarvastu kodanikeühenduste ümarlaud**, kes käib koos vähemalt 8 korda aastas. Selle põhiliseks ülesandeks on koordineerida piirkonna ühenduste tegevust ja pakkuda võimalusi vastastikuseks kogemuste vahetamiseks. Võhma linnas tegutseb **Võhma Ettevõtjate Ümarlaud**.

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas puuduvad **üle-tegevusgrupilise ulatusega** nii kodanikeühenduste ja kodanikuühiskonna kui ka kogukonnapõhised võrgustikud. Sellises rollis on ning nähakse ka nii piirkonna arendusisikute kui ka mittetulundusühenduste esindajate poolt just **mittetulundusühingut Võrtsjärve Ühendus**. Arendusisikud valdavas enamuses ei peagi vajalikuks muude sellise ulatusega sihtgrupipõhiste ja valdkondlike võrgustike teket ja olemasolu. Mittetulundusühingud peavad siiski oluliseks koostööd ka ühenduse kogu tegevuspiirkonnas kuni koostöövormide, koostöökogude, ümarlaudade jms. loomiseni ja tekkimiseni [15]. Seda tegevust ja selliste koostöövormide teket tuleb toetada ka MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegias aastateks 2008 – 2013 ning selle alusel käivituv asendustegevuses [15, 13].

Võrtsjärve Sihtasutuses sellise funktsiooni täitjat ei nähta. Küll on sihtasutus aga professionaalne piirkonna turismitegevust koordineeriv ja arendav organisatsioon [15].

19. aprillil 2006.a. asutatud ja 23. mail 2006.a. Tartu Maakohtu Registriosakonnas mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud **MTÜ Võrtsjärve Ühendus** on loodud eesmärgiga arendada Võrtsjärve läheduses asuvaid omavalitsusi leidmaks ühiseid huvisid ja arenguväljavaateid ning lõigata täiendavat tulu nende omavalitsuste omavahelisest koostööst ja integratsioonist. Areng peab vastavalt kavandatud eesmärgile toetuma avaliku-, era- ja mittetulundusliku sektori partnerslusele ja koostööle.

Oluline on kodanikuühiskonna tugevnemine ja tugevdamine ning mittetulundusühenduste – mittetulundusühingute, sihtasutuste ja seltsingute – tugevdamine ja areng ning selle arengu toetamine. Seetõttu näebki seda valdkonda ühe prioriteetsena käesolev Võrtsjärve Ühenduse strateegia aastateks 2008 – 2013 ning oluline koht peab neil abinõudel olema ka rakenduskavades.

Sellel programiperioodil ja selle esimeses pooles on vajalik ja nähakse ette **kogu kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kodanikuühiskonna, kodanikeühenduste ja kogukondade arengustrateegia ning arendamise tegevuskava väljatöötamine.**

3.13 Keskkond ja looduslikud vaatamisväärsused ning piirkonna mitmekesised puhkevõimalused

Ala keskel ja keskmises asub **Võrtsjärv (keskmise veeseisu korral ca 27 000 ha [89])**, Eesti ja kogu Baltikumi suurim sisejärv (ilma Peipsi järve arvestamata, milline Eesti ja Vene Föderatsiooni piirialal). Võrtsjärve suubub mitukümmend suuremat või väiksemat sissevoolu, mis koguvad oma vee järve pinda 12 korda ületavalt valgalalt Valga-, Viljandi- ja Tartumaal. Suuremateks sissevooludeks on Väike Emajõgi, Öhne, Tarvastu ja Tānassilma jõgi, väljavooluks on Suur Emajõgi. Võrtsjärve kalafaunasse kuulub 35 liiki.

Peamisteks töönduskaladeks on koha, angerjas, latikas ja haug. Palju on ahvenat, särge. [93].

Tartu, Valga ja Viljandi maakonna piiride lõikumisalal paikneb **Võrtsjärve hoiuala**. Hoiuala pindala on 29 276,1 ha, millest Viljandi maakonda jääb 17 690 ha, Tartu maakonda 10 830 ha ja Valga maakonda 756,1 ha. Viljandi maakonnas on Võrtsjärve hoiualal lahustükk, mis hõlmab Tänassilma luhtasid. Hoiuala paikneb 7 valla territooriumil: Kolga-Jaani, Viiratsi ja Tarvastu Viljandimaal, Rannu ja Rõngu Tartumaal ning Põdrala ja Puka Valgamaal. Hoiuala hõlmab Võrtsjärve, kuid vähesel määral ka seda ümbritsevaid looduslikke maismaabiotoope ja linnustiku kaitse seisukohast olulisi poldreid. Ühes ümbritsevate biotoopidega pakub Võrtsjärv elupaiku mitmekesisele elustikule [89].

Võrtsjärve hoiuala on moodustatud Natura 2000 võrgustiku alade valiku tulemusena. Ala peamise kaitse-eesmärgina tuleb näha ja käsitleda nende loodusväärtuste kaitset ja soodsa seisundi tagamist, mis olid määravad Natura 2000 ala piiritlemisel. Võrtsjärv on Natura 2000 võrgustikku esitatud nii linnu- kui loodusala (Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615-k; VV, RTL, 19.08.2004, 111, 1758). Hoiuala tähtsus seisneb linnudirektiivi I lisasse kantud linnuliikide ja regulaarselt esinevate rändlinnuliikide ning loodusdirektiivi I lisasse kantud elupaikade ning II lisasse kantud liikide kaitstes ja soodsa seisundi saavutamisele kaasa aitamises. Elustiku kaitse ning soodsa seisundi tagamise kõrval on hoiuala eesmärgiks ala säästliku kasutamise võimaldamine. Selleks on vajalik ala erinevate kasutamisiiside ja nende planeerimise puhul arvestada ala kaitse-eesmärke ja kaitse korralduseks soovitatud tegevusi [89].

Võrtsjärve hoiuala moodustab väga olulise osa **Natura 2000 alast - Võrtsjärve linnu- ja loodusalast**, mille piirid valdavalt kattuvad. Võrtsjärve linnuala ja loodusala koosseisu kuuluvad peale Võrtsjärve hoiuala ka Aruküla looduskaitseala, üksikobjekt Tamme paljand ja I kategooria liigi püsielupaik. Võrtsjärve linnuala pindala on 29 410 ha ja loodusala pindala 28 110 ha. Linnuala on loodusalast ligikaudu 1100 ha võrra suurem ning hõlmab lisaks ka Väike-Rakke puisraba, Sangla ja Valguta poldri, Pikassilla luha ja Petassaare poolsaare. Põhiosa Võrtsjärve hoiualast moodustab Võrtsjärv. Maismaa moodustab hoiualast 8 %, ligikaudu 2500 ha, hõlmates järve ümbritsevaid pool-looduslikke kooslusi, metsi ja soid. Võrtsjärve hoiuala maismaa pindala ligikaudne jagunemine CORINE'i maakattetüüpideks iseloomustab maakasutust ja looduskoosluste osakaalu alal: soolad 34%, leht-, sega- ja okasmetsad 18%, võsa 15%, põllumajandusmaad (sh.poldrid) 11 -15 %, pool-looduslikud kooslused 11 – 15 % [89].

2004.a. aprillis kehtestati Võrtsjärve looduse kaitseks ajutised kaitsemeetmed. Kaitse alla on Võrtsjärve hoiuala võetud Viljandi ja Valga maakonnas 2005.a. jooksul (vastavad määrused: Vabariigi Valitsuse 9.juuni 2005.a. määrus nr. 125, Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 2005.a. määrus 311) ning 2006.a. Tartu maakonnas (Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006.a. määrus 129) [89].

Võrtsjärve paiknemine kohaliku tegevusgrupi keskmes ja lõunapoolse osa keskel ning **unikaalne ja puutumatu loodus** koos rohkete ja märkimisväärsete **looduslike vaatamisväärsustega** on kordumatu, ainuomane ja erakordne piirkonna ressurss. Seda täiendavad muidugi **rohked kultuuri- ja ajaloo väärtused ning muinsuskaitseobjektid**, mida on analüüsitud peatükis 3.9 „Kultuuri- ja ajaloo väärtused ning muinsuskaitseobjektid“. See kompleks koos on ülihea **eeldus mitmekesiste puhkevõimaluste ning turismiressursside kujunemisele**. Võrtsjärve SA andmebaasis kajastuvad vaatamisväärsused on toodud lisas 13 (Allikas: Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 [91]).

3.14 Turismipiirkonnad ja –alad ning turismi arendamine

Oluline ja suur **turismipiirkond** on **kogu Võrtsjärve ala, Võrtsjärv ja tema lähim ümbrus**. Märkida tuleb teatud vastuolu või huvide konflikti: Võrtsjärv on ühelt poolt turismipiirkond ja seda lisaks vaikselt ja loodusturismile ka intensiivse puhkuse osas, teisalt aga on siin piirkonnas rohked linnuhoiualad ning Võrtsjärv ise tervikuna hoiuala, linnuala, loodusala ja Natura 2000 kaitseala (vt. peatükk 3.13). **Turism ja puhkemajandus on kindlasti prioriteetsed ja olulised majandusliku tegevuse alad ning seda ka perspektiivselt**. Võrtsjärve vahetus tsoonis on see kindlasti üks valdavaid funktsioone, seda kalanduse ja loodushoiu kõrval. Oluline on see aga kogu kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas saab välja eraldada **neli – viis puhkepiirkonda ja turismipiirkonda**:

- 1) Võrtsjärve idakalda puhkepiirkond
- 2) Võrtsjärve põhjakalda puhkepiirkond ehk Jõesuu – Vaibla – Valma puhkepiirkond
- 3) Võrtsjärve läänekalda puhkepiirkond
- 4) Viljandi puhkepiirkond
- 5) Üksikud puhkealad
- 6) Võrtsjärv puhkepiirkonnana.

Puhkealad MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas puhkepiirkondade lõikes on:

- (1) Võrtsjärve idakalda puhkepiirkond – **Vehendi puhkeala** (k.a. Vehendi Puhkekeskus, Võrtsjärve Limnoloogiakeskus koos Järvemuuseumiga jms.) ning **Elva puhkeala**
- (2) Võrtsjärve põhjakalda puhkepiirkond ehk Jõesuu – Vaibla – Valma puhkepiirkond – **Jõesuu puhkeala**, **Vaibla puhkeala**, **Ulge puhkeala** ja **Valma puhkeala**
- (3) Võrtsjärve läänekalda puhkepiirkond – **Poldri puhkeala**, **Kivilõppe puhkeala**, **Õhne-Arumetsa puhkeala** (k.a. Arumetsa puhkeküla), **Õhne jõe puhkeala** (perspektiivne)
- (4) Viljandi puhkepiirkond – **Varesemägede puhkeala**
- (5) Üksikud puhkealad – **Aiku puhkeala**, **Võistre puhkeala**, **Venevere puhkeala**
- (6) Võrtsjärv puhkepiirkonnana – **Võrtsjärv koos Tondisaarega**

Turismi meetmes ning reaalses turismi korraldamises on kindlasti üks arvestatav võimalus ja võimalik toode **muuseumide kett ja võrgustik** ning siit lähtuv ja sellel baseeruv vastav potentsiaalne **turismitoode**.

Piirkonda või selle vahetusse lähedusse jäävad **olemasolevad (ning perspektiivsed ja potentsiaalsed) muuseumid või väljapanekud**:

- 1) Eesti Piimandusmuuseum Imaveres (väljaspool piirkonda, piirkonda sisenemise alal),
- 2) Elistvere loomapark (väljaspool piirkonda, piirkonda sisenemise alal),
- 3) Võrtsjärve Limnoloogiakeskus koos täna tegutseva Järvemuuseumiga,
- 4) Pilistvere hilisaja rahvusliku liikumise keskus oma mälestus- või kivikangruga,

- 5) Kolga-Jaani alevik ja Villem Reiman,
- 6) Valma Mehe Muuseum (perspektiivne ja projekt käivitatud),
- 7) Eesti linnade küünlanäitus (valminud ekspositsioon Võhma linnas Eesti Vabariigi 90. aastapäeva aastaks; kolmekümne seitsme Eesti linna küünlad; võimalik tulevase püsinäituse või perspektiivse muuseumina),
- 8) Meleski ja ehe klaasitööstuse ajalugu,
- 9) Võimalik Võhma lihamuuseum (idee tasandil),
- 10) Kõo ringhoone, mõisahooned ja Eesti Aleksandri Põllutöökool (perspektiivselt võimalik arendada keskuseks Eesti esimese põllumajandusliku õppeasutuse – Eesti Aleksandri põllutöökooli – ajalugu),
- 11) Eesti sauna teemapark või muuseum, võimalikuna Veneveres (idee tasandil),
- 12) Purjekasõit Kalega Võrtsjärvel jt.

Traditsiooniliseks Võrtsjärve piirkonna loodusliku puhkuse ettevõtmiseks ning samuti piirkonna identiteeti loovaks ja tugevdavaks ürituseks on **Võrtsjärve jalgrattamatk**. Paraku ei ole see kahjuks küll veel mitte MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi kogu piirkonna identiteeti loovaks ürituseks. 2008. a. 26. ja 27. juulil toimunud **Võrtsjärve IX jalgrattamatka** sisuks oli tutvumine **Elva puhkepiirkonnaga**. Seda traditsioonilist üritust korraldab Võrtsjärve Sihtasutus. [91]

Käesoleval programmiperioodil ning just selle esimeses osa on vajalik ja näha, ette **kogu kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna turismistrateegia ning turismi arendamise tegevuskava väljatöötamine**.

4 ÜLEVAADE TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALSETE GRUPPIDE JA ORGANISATSIOONIDE VAJADUSTEST

Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus **tegevuspiirkonna sotsiaalsed grupid ja sihtgrupid** kaardistati ajurünnakutel piirkondlikel ja kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonna **Leader-arenduskoosolekutel** MTÜ Võrtsjärve Ühendus poolt 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse ettevalmistamise ja koostamise etapil. Sellel perioodil viidi läbi SWOT-analüüs, määratleti arengustrateegia prioriteedid ja arenguvajadused ning kaardistati sihtrühmad. Ajaliselt toimus see tegevus 2006. a. augustis ja septembris (vt. lisa 16). **Olemasolevad ja potentsiaalsed sihtrühmad** on toodud lisas 15. Lisas 14 on sõnastatud **tegevuspiirkonna sotsiaalsete gruppide ja organisatsioonide vajadused** tegevuspiirkonna ja strateegia arenguvajadustena / arengustrateegia prioriteetidena / probleemidena.

Peamised sihtrühmad ja sotsiaalsed grupid piirkonnas 2006. aasta analüüsi ning sihtrühmade kaardistuse tulemuste põhjal on (vt. lisa 15):

- 1) Mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, liikumised (olemasolevad liikumised ja mittetulundusühendused – ühingud, seltsid, külaseltsid, seltsingud, jms.; korteriühistute liikmed; kirikud ja kogudused; käivitatavad mittetulundusühendused (võimalikud));
- 2) Lapsed ja noored (lapsed; koolinoored; noored);
- 3) Piirkonnast lahkunud noored (piirkonnast mujale õppima asunud noored; piirkonnast mujale lahkunud noored);
- 4) Pered ja lapsevanemad (lapsevanemad; noored pered; emad, lastega kodus; paljulapselised pered);
- 5) Toimetulekuraskustega pered;
- 6) Eakad ja pensionärid (eakad ja pensionärid; üksikvanurid);
- 7) Puuetega inimesed ja teised erivajadustega inimesed;
- 8) Külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv);
- 9) Kortermajade elanikud;
- 10) Potentsiaalsed maale elama asujad;
- 11) Haridustegelased ja õpetajad (õpetajad; treenerid ja sporditegelased; lasteaiakasvatajad ja õpetajad);
- 12) Kultuuritöötajad;
- 13) Töövõtjad ja töölised (töövõtjad ja töölised; kvalifitseeritud tööjõud; väljaspool piirkonda töötavad inimesed);
- 14) Klienditeenindajad (klienditeenindajad; klienditeenindajad, keelebarjääriga (turiste teenindavad valdkonnad ja sektorid));
- 15) Spetsiaalset täienduskoolitust vajav tööealine elanikkond (vähe kvalifitseeritud tööjõud; töötud jms);
- 16) Ettevõtjad (piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; turismiettevõtjad; Võrtsjärvega seotud ettevõtjad (kalurid jt.); mujal registreeritud, kuid piirkonnas tootvad ettevõtjad; potentsiaalsed ettevõtjad);
- 17) Piirkonnast pärit puhkajad (puhkajad: kohalikud elanikud ehk piirkonna elanikud; puhkajad: tervisesportlased);

- 18) Puhkajad ja puhkepiirkonnas viibijad (puhkajad: tervisesportlased; puhkajad: piirkonnast läbisõitjad; puhkajad: ühepäeva puhkajad; puhkajad: pikaajalised puhkajad puhkealadel);
- 19) Piirkonna arendajad ja arendustegelased (arendustegelased; külavanemad; muu aktiiv; piirkonnast pärit tuntud inimesed jt.);
- 20) Avaliku sektori spetsialistid;
- 21) Koostööpartnerid siseriigis (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid jt.);
- 22) Koostööpartnerid rahvusvaheliselt (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid välisriikides; võimalikud koostööpiirkonnad: Siljani järve piirkond Rootsis; Burtneki järve piirkond Lätis jt.); muude koostööpiirkondade esindajad jt.) ja muud.

Tegevuspiirkonna sotsiaalsete gruppide ja organisatsioonide vajadused saab kokku võtta ning on kokku võetud arenguvajadustena, probleemidena või arengustrateegia prioriteetidena. 2006. aasta analüüsi ning arenguvajaduste kaardistuse tulemuste põhjal on **MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna peamised arenguvajadused / prioriteetid / probleemid** järgmised ja järgmises (vt. lisa 14):

- 1) Piirkonna valdade teedevõrgu arendamine (teede tolmuwabaks muutmine; parklate arendamine ja tolmuwabaks muutmine; Imavere – Pilistvere – Venevere – Kolga-Jaani – Vaibla tee mustkatte alla viimine jms.);
- 2) Piirkonna jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine (kõnniteede korrastamine; kõnniteede väljaehitamine suuremates asulates; jalgrattateede arendamine; jalgrattateede võrgu väljaehitamine; kergliiklusteede võrgu väljaehitamine; tänavavalgustuse väljaehitamine asulates jms.);
- 3) Mänguväljakute ja spordiplatside võrgu arendamine (laste mänguväljakute korrastamine ja renoveerimine; uute laste mänguväljakute rajamine; spordiväljakute korrastamine ja renoveerimine; uute spordiväljakute rajamine; spordihoonete ja -rajatiste korrastamine ja renoveerimine; uute spordihoonete ja -rajatiste ehitamine (jäähall; tennisehall; teatud spetsialiseerumine erinevate valdade vahel); spordiseltside tegevuse aktiveerimine ja toetamine; uute spordiseltside loomise ja käivitamise toetamine jms.);
- 4) Laste- ja noortetegevuse arendamine (lastepäevakodude (päevakeskuste) renoveerimine; lastepäevakodude (päevakeskuste) väljaehitamine; laste tegevuseks uute võimaluste loomine (ringid; laagrid; teatud spetsialiseerumine erinevate valdade vahel; temaatiline spetsialiseerumine erinevate valdade vahel jms.), noortekeskuste hoonete rajamine; noortekeskuste MTÜ-de töölerakendamine ja arendamine jms.);
- 5) Piirkonna hariduse kvaliteedi ja konkurentsivõime tõstmine (koolide konkurentsivõime tõstmine; koolide hoonete ja muu infrastruktuuri arendamine ja renoveerimine; õpetajate täienduskoolituse süsteemi loomine ja edasiarendamine; õpilaskodude rajamine jms.);
- 6) Piirkonna kultuuriasutuste materiaalse baasi korrastamine ja arendamine (küla keskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed); rahvamajade renoveerimine; vabaõhulavade renoveerimine; uute vabaõhulavade väljaehitamine; Valma Mehe Muuseumi väljaarendamine jms.);
- 7) Külakogukonna kaitsmine ja edasiarendamine ning küla keskuste väljaarendamine (külaseltside tegevuse arendamine ja toetamine; uute külaseltside loomise ja käivitamise toetamine; küla keskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed); viidaprogramm külades ja asulates jms.);

- 8) Suuremate asulate elamumajanduse arendamine ja korrastamine (korterelamute renoveerimine ja säästlik arendamine; korteriühistute tegevuse arendamine ja laiendamine jms.);
- 9) Sotsiaalhoolduse ja vastava infrastruktuuri arendamine (puuetega inimeste ühistegevuse korraldamine ning MTÜ-de tegevus; vanadekodude renoveerimine; vanadekodude ehitamine; vanurite koduhoolduse süsteemi väljaarendamine (päevahoid; taastusravi; jms.); sotsiaalmajade ehitamine jms.);
- 10) Piirkonna kohalike inimeste tööhõive ja töökohtade loomine (Ühistegevuse ja ühistute toetamine jms.);
- 11) Piirkonna muu infrastruktuuri arendamine (transpordi infrastruktuuri arendamine laste veoks; transpordi infrastruktuuri arendamine koolinoorte veoks; transpordi infrastruktuuri arendamine vallainimeste veoks jms.);
- 12) Maastikuhoolduse ja keskkonnakaitse tööd ning piirkonna maastikukujundus (prügimajanduse korrastamine ja arendamine; prügi kogumise kohtade väljaehitamine; prügikäitluse juurutamine; asulate ja piirkonna heakord; väikepuhkekohtade rajamine külades ja asulate läheduses; mahajäetud külakalmistute hooldus jms.);
- 13) Puhkepiirkondade planeerimine ning loodus- ja kultuuriressursside kasutuse planeeringud (Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 sidumine kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna integreeritud arengustrateegiaga (strateegiaga); piirkonda läbivate turismimarsruutide kavandamine; piirkonda läbivate turismimarsruutide väljaarendamine jms.);
- 14) Puhkepiirkondade teedevõrgu ja parklate arendamine (teede tolmuwabaks muutmine puhkepiirkondades; parklate arendamine ja tolmuwabaks muutmine puhkepiirkondades; jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine puhkepiirkondades jms.);
- 15) Võrtsjärve puhkemajanduse infrastruktuuri arendamine ja väljaehitamine (randumissildade väljaehitamine kõigis Võrtsjärve piirkondades; Võrtsjärvele juurdepääsuteede väljaehitamine jms.);
- 16) Võrtsjärve piirkonna puhkemajanduse infrastruktuuri arendamine ja väljaehitamine (ühapäeva puhkuse kohtade väljaarendamine (lauad; toolid; lõkkekohad; prügikastid; telkimiskohad; jms.); Võrtsjärve ümbruse puhkealade ja -kohtade väljaarendamine ja väljaehitamine; infopunktide ja teabekeskuste võrgu rajamine ja väljaarendamine; Green Way turismimarsruutide võrgu väljaarendamine; Valma Mehe Muuseumi väljaarendamine; vabaõhulavade renoveerimine puhkealadel; uute vabaõhulavade väljaehitamine ja renoveerimine puhkealadel; Põltsamaa jõe puhastamine jms.);
- 17) Piirkonna loodus- ja kultuuriväärtuste kasutuse tagamine (kirikute säilitamine ning sidumine ja kasutamine turismimarsruutides; kultuuripärandi ja -tegelaste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides (Willem Reiman; jt.); looduväärtuste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides; ajalooliste paikade ja ajalooäärtuste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides (Pilistvere kivitangur jt.); loodusturismi võimaluste kasutamise abinõud; viidaprogramm jms.);
- 18) Maastikuhoolduse tööd ja maastikukujundus puhkealadel (vaadete avamine; vaatetornide rajamine; puhkekohtade väljaehitamine; viidaprogramm jms.);
- 19) Vallaelanike ja erinevate sihtgruppide täiendkoolituse võimaluste toetamine, eesmärgiga tagada piirkonna kõigile elanikele võrdsed võimalused (erinevad koolitused erinevatele sihtgruppidele; täiendkoolituste korraldamine; külakeskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed));

- 20) Mittetulundusühenduste, võrgustike ning kogu kolmanda sektori aktiveerimine ja toetamine;
- 21) Ühistegevuse traditsioonide säilitamine ja arendamine (Võrtsjärve mängude traditsiooni edasiarendamine ja kaasajastamine; uute ühistegevuse traditsioonide toetamine; uute ühistegevuse traditsioonide arendamine jms.);
- 22) Vallaelanike ja erinevate sihtgruppide teavitamine kaasamise eesmärgil (teabesüsteemi loomine ja väljaarendamine; MTÜ Võrtsjärve Ühendus kodulehekül; MTÜ Võrtsjärve Ühendus teabeleht; valdade infolehed; WIFI traadita interneti levialade loomine; infrastruktuuri arendamine WIFI traadita interneti levialade võrgu laiendamiseks jms.);
- 23) Võrtsjärve piirkonna kohaliku tegevusgrupi maaelu arengu alase riigisisese ja rahvusvahelise koostöö arendamine (Võrtsjärve visioonikonverents (koostööpartnerite, koostööpiirkondade ja sihtgruppide esindajate osalusel); erinevate koostööpiirkondade kohalike tegevusgruppide kogemuste vahetamine Eesti siseselt; erinevate koostööpiirkondade kohalike tegevusgruppide kogemuste vahetamine rahvusvaheliselt; koostöö erinevate rahvusvaheliste koostööpiirkondadega: Siljani järve piirkond Rootsis, Burtnieki järve piirkond Lätis, muude koostööpiirkondade esindajad, jt. jms.) ja muud.

5. STRATEEGILISED VALIKUD

5.1 Strateegia struktuur, sidusus ja loogika

Käesolev kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 on loogilise ülesehitusega. Peatükis 5.2 sõnastatud visiooni, sellest lähtuva kuue strateegilise peaesmärgi (vt. peatükk 5.5) ning kolme strateegilist peaesmärki detailiseeriva üheksa eesmärgi (vt. peatükk 5.6) saavutamiseks nähakse omamoodi arengukavana, tegevuskavana või rakenduskavana ette kuus strateegia meetet ning täiendavana kokku üheksa alameedet kolme meetme puhul (vt. peatükk 11.1 „Strateegia meetmed“).

Igale strateegilisele peaesmärgile vastab konkreetne meede. Samal printsiibil on kolme strateegilise peaesmärgi osana ja all eristuvale ja välja eraldatud eesmärgile või arengueesmärgile vastavana kavandatud kokku üheksa alameedet ehk siis kolme meetme (M 1, M 3 ja M 6) all igas kolm alameedet.

Arenduslikud tegevused, analüüsid ja eksperthinnangud ning strateegia ja selle rakenduskavad tulenevad, lähtuvad ja arvestavad reaalse olukorra ja selle hinnanguga. Vajadusel nähakse ette erinevate valdkondlike arengustrateegiate ja arengukavad koostamine ka tulevikus rakendusetapil, kus töö korraldaja ja koordineerija on MTÜ Võrtsjärve Ühendus (turismi arengustrateegia, kogukondade ja kodanikuühiskonna arendamise strateegia ja tegevuskava, identiteedi toetamise ja meedia plaan jms.).

LEADER STRATEEGIA – on KIHILINE (TASANDILINE):

Vajalik on **tööjaotus** (Kokku leppida!!) ja **tööjaotust** tuleb arvestada ning järgida strateegias ning eriti rakenduskavades.

Olulised ja arvestatavad tasandid arendustegevuse kavandamisel ja arendustegevuses on:

- Kogukond (nad)
- KOV – valla – osad
- KOV ehk kohalik omavalitsus
- Piirkonnad ehk Kandid
- Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkond
- Lõuna – Eesti

-
- + Valdkondlikud jaotused
  - + Sihtrühmade grupid

5.2 Visioon

Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkond on geograafiline ala Võrtsjärve mõjupiirkonnas, vahetus ja kaugemas naabruses, ...

... kus on hea elada, töötada ja puhata,

... kus ollakse, kuhu tullakse ning kuhu jäädakse või tullakse taas,
... kus inimeste töö ning loodus- ja kultuuriressursside heaperemeheliku kasutamise sümbioosis on arenenud elukeskkond ja turism, ettevõtlus ja tootmine ning on tööd või kerge minna tööle lähinaabruses,
... kus on suudetud hoida ja kaitsta kordumatut ja unikaalset loodust
... ning kus elanike arv on stabiilne ja inimesed naljalt ei lahku

5.3 MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi missioon

Mittetulundusühingu Võrtsjärve Ühendus **kohaliku tegevusgrupi missiooni** otseselt sõnastatud pole. See on aga oma sisus toodud moodustatud **mittetulundusühingu eesmärgina**.

Mittetulundusühingu Võrtsjärve Ühendus eesmärgiks on ühise tegevuspiirkonna, mis moodustub ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega Võrtsjärve läheduses asuvate omavalitsuste territooriumist, arendamine läbi kohaliku initsiatiivi, tuginedes kolme sektori – avaliku, era- ja mittetulundusliku sektori – partnerlusele ja koostööle.

5.4 Prioriteetsed valdkonnad

Prioriteetsed valdkonnad määravad strateegilised peaesmärgid ning eesmärgid ning neile toetudes on sõnastatud ja kavandatud meetmed ja alameetmed. MTÜ Võrtsjärve Ühendus arengu, arendustegevuse ja strateegia aastateks 2008 – 2013 **prioriteetseteks valdkondadeks või valdkondlikeks prioriteetideks on:**

- 1) **Kogukonnad** – ning nende tugevdamine ja arendamine
- 2) **Elukeskkond** – ning selle mitmekesistamine ja atraktiivsuse tõstmine
- 3) **Turism ja selle tugistruktuur**
- 4) **Ettevõtlus** –, eeskätt innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus
- 5) **Infrastruktuur ja selle tugivõrgud**
- 6) **Piirkonna konkurentsivõime ja identiteet**

5.5 Strateegilised peaesmärgid

1. **Peaesmärk 1: Tugevad ja jätkusuutlikud kogukonnad**
2. **Peaesmärk 2: Mitmekesine, paranenud ja atraktiivne elukeskkond**
3. **Peaesmärk 3: Tugev ja arenenud turismi tugistruktuur, mis tagab loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise**
4. **Peaesmärk 4: Arenenud ja arenev innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus**
5. **Peaesmärk 5: Arenenud ja arenevad piirkonna arengut tagavad infrastruktuuri tugivõrgustikud**

- 6. Peaesmärk 6: Tugevnenud piirkonna konkurentsivõime ning toimib seda tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus**

5.6 Eesmärgid

Peaesmärk 1 „Tugevad ja jätkusuutlikud kogukonnad“ all:

- 1.4 Eesmärk 1.1: Arendatud ja rajatud kogukonnas avalikus kasutuses olevad toimivad infrastruktuurid**
- 1.5 Eesmärk 1.2: Tugevnenud ja arenenud kodanikuühiskonna ja kogukonna võrgustikud ning toimiv koostöö**
- 1.6 Eesmärk 1.3: Kogukonnaga (kogukondadega) sidustatud ja sidustunud noored, kes tunnetavad end selle osana (nende osadena)**

Peaesmärk 3 „Tugev ja arenenud turismi tugistruktuur, mis tagab loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise“ all;

- 3.4 Eesmärk 3.1: Välja arendatud ja arenenud turismivõrgustik MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas**
- 3.5 Eesmärk 3.2: Välja arendatud ja arenenud intensiivse turismi infrastruktuur Võrtsjärvel ja selle lähiumbruses**
- 3.6 Eesmärk 3.2: Välja arendatud ja arenenud turismi infrastruktuur kogu MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (siin eesmärgis v.a. Võrtsjärv ja selle lähiumbrus)**

Peaesmärk 6 “Tugevnenud piirkonna konkurentsivõime ning toimiv seda tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus“

- 6.4 Eesmärk 6.1: Toimivad pikaajalist arengut tagavad ettevalmistavad abinõud**
- 6.5 Eesmärk 6.2: Tugevnenud piirkonna identiteet ja maine ning toimivad seda loovad ja tugevdavad abinõud**
- 6.6 Eesmärk 6.3: Kasvanud piirkonna atraktiivsus ning toimiv kohaliku tegevusgrupi (LAG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna atraktiivsusprogramm**

5.7 Strateegia seosed teiste arengudokumentide ja toetusmeetmetega

5.7.1 Strateegia seos MAK-i eesmärkidega

Käesolev kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna strateegia aastateks 2008 – 2013 on otses seoses MAK-i eesmärkidega, baseerub sellel ja lähtub sellest.

Leader – printsiibid loovad piirkonna arenguks uue lähenemise. Läbi partnerluse avaliku, ettevõtluse ja kolmanda sektori vahel, altpoolt tuleva initsiatiivi rakendamise, koostöövõrgustike, kaasamise, uudse lähenemise, tekib möödapääsmatult uusi ideid, lähenemisi, lahendusi, saavad selgemaks elanike erinevate huvigruppide vajadused ja ootused.

Leader – strateegia väljatöötamisel lähtuti põhimõttest – kui jalgratas on olemas, ei ole mõtet seda uuesti leiutama hakata. Tähelepanu tuleb suunata sellele, mida mõistlikku selle

jalgrattaga peale hakata. Paratamutult toimiti paralleelselt ka teise rahvatarkuse järgi – “kordamine on tarkuse ema”, ehk teisisõnu, veenduti taas, et olemasolevatesse arengudokumentidesse kirja pandu kattub antud tööühma arusaamadega ja seega ka piirkonna arenguvajadustega.

Tinglikult väljendudes võeti olemasolevad arengudokumendid baasiks ja eeldati, et Leader strateegia loob sellele lisandväärtuse ja uue baasi ehk aluse, kui piirkonnas hakatakse arengudokumente üle vaatama.

5.7.2 Seosed arengukavade ja strateegiatega

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna kohalikel omavalitsustel on olemas seadustega ette nähtud **arengudokumendid**. Tegevuspiirkonna omavalitsustel on olemas **arengukavad** ning need vaadatakse üle vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele igal aastal enne oktoobrikuud. Kõikidel omavalitsustel on olemas **kehtivad üldplaneeringud**. Lisaks sellele on välja töötatud sektorarengukavad, allasutuste arengukavad, külade arengukavad.

Arengukavad on erineva ülesehituse ja struktuuriga ning koostatud üldreeglina erineva meetodika alusel. Vaatamata sellele on neil kõigil üks **eesmärk – tagada piirkonna tasakaalustatud ning jätkusuutlik areng**.

Tegevusgrupi erinevad piirkonnad on erineva asukohaga, erinevate looduslike ressurssidega ja eeldustega, kuid järjepidev arenguprotsessi juhtimine läbi erinevate, kuid koosmõjus arengudokumentide on taganud erinevate omavalitsuste ja ka tegevuspiirkonna arengu.

Tinglikult väljendudes võeti olemasolevad arengudokumendid baasiks ja eeldati, et Leader strateegia loob sellele lisandväärtuse ja uue baasi ehk aluse, kui piirkonnas hakatakse arengudokumente üle vaatama.

Tulenevalt eelnevast võib väita:

- MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna arengudokumendid on rakendatavad tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel ning on sellele objektiivseks baasiks.
- Tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel arendatakse ja arendati kehtivates arengudokumentides kajastatud eesmärke ja tegevusi edasi – tekkis **tegevusgrupi piirkonna arengudokument**, millega luuakse **alus piirkonna uue identiteedi tekkeks**.

Käesoleval programmiperioodil ning just strateegia rakendamise esimeses osa on vajalik ja nähakse ette **kogu kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna turismistrateegia ning turismi arendamise tegevuskava väljatöötamine**. Sellel programmiperioodil ja selle esimeses pooles on samuti vajalik **piirkonna kodanikuühiskonna, kodanikeühenduste ja kogukondade arengustrateegia ning arendamise tegevuskava väljatöötamine**.

5.7.3 Seosed, võimalused ja ühisosad teiste toetusmeetmetega

Väga mitmes valdkonnas, sh. prioriteetsetes valdkondades, on vajadused ja soovid, aga ilmselt ka võimalused, laiema Leader piiridest ja Leader programmi võimalustest ja

mahtudest. Seega peab Leader programm ja meetmed ning Leader lähenemine aitama ette valmistada projekte ja taotlusi ka **teistesse toetusmeetmetesse**. Seetõttu ongi üks alameetmeid – alameede 6.1 – suunatud pikaajalist arengut tagavate ettevalmistavate abinõude toetamisele.

Tehakse koostööd Leader programmi kalandusmeetmega ning välditakse tegevuste topeltfinantseerimist. Viimane meede on, tulenevana piirkonna keskmises Eesti ja Baltikumi suurima siseveekogu Võrtsjärve (ei ole otse kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus osaks) paiknemisest, vägagi oluline ja tähtis.

Üks selliseid eesmärke, kus on vajalik ja ka võimalik **integreeritud lähenemine ning tegutsemine üle Leader piiride**, on taotlus jõuda **tolmuvabade keskusteni**, välja arendada **kogu kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonda hõlmav kergliiklusteede võrgustik** ning **jalakäija-sõbralikud kõnniteed ja nende süsteem**.

Teede, eeskätt kergliiklusteede, jalgteede ja matkaradade võrgustike väljaarendamine MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (Ümber Võrtsjärve ning piirkonna teistesse kohtadesse) ja piirnevatele aladele ning **ühise võrgustiku või süsteemina või ühiseks võrgustikuks ja süsteemiks** (Viljandi matkarada, Holstre – Polli, Viljandi – Varese mäed, Viljandi – Võrtsjärv, Võrtsjärv – Otepää maastikukaitseala ja puhkepiirkond, Põltsamaa jms.) eeldab ja nõuab kindlasti koostööd ja rahastust projektidena just teistest meetmetest.

Täna on kohaliku tegevusgrupi põhjapiirkonda läbiv ning tegevusgrupi erinevate osade vahel **arenduslikku, ettevõtlust toetavat ja elulist sidet ja toimist võimaldav Imavere – Pilistvere – Venevere – Kolga-Jaani – Vaibla tee** vaid kruusakatte all. See on ka peamine takistus turismi terviklikul arengul kogu piirkonnas, Võrtsjärvest kaugemale jääval alal ja maastikes. Piirkonna terviklikust arengust ning arengueelduste ja –ressursside kasutamise eeldustest on raske rääkida enne selle probleemi lahendamist. **Eesmärk on saavutada nimetatud maantee mustkatte alla viimine**. See teema väljub küll ilmselgelt Leader-meetme raamidest, kuid vajalik on kogu tegevuspiirkonna ja selle arendusisikute ühine eesmärgi saavutamise nimel tegutsemine.

Kohaliku tegevusgrupi juhatus, keskus ja meeskond on endale võtnud üheks ülesandeks kaasa aidata piirkondades olemasolevate projektiideede edasiarendamisele ja uute ideede genereerimisele kaasaaitamisele. Paljudel juhtudel on kohtadel olemas originaalsed ideed, kuid üksi ei ole osatud neile leida väljundit, samuti on puudu oskustest ja praktilistest kogemustest projektide vormistamisel.

Üks selline perspektiivne, kaugelt üle Leader programmi piiride ulatuv megaprojekt saab olla ja on vana **Hansa Veetee taastamine!?** Muidugi tuleb talle anda ja temas näha kaasaegset mõõdet ning eeskätt turismisümbolit ja turismimootorit. Võrtsjärvel on ka täna kindlasti arvestatav koht nii Eesti kui ka Baltikumi siseveeteedes. Joonisel 9 on iseloomustatud ja hinnatud Võrtsjärve kohta Eesti ja Baltikumi sisveeteedes ning analüüsitud ja püütud hinnata Hansa Veetee taastamise võimalikkust (pigem küll tõstatatud ja esitatud sellekohane küsimus!?).

Üheks selliseks originaalse projekti näiteks on idee rajada Veneveresse saunapark, kus oleks esimeses lähenduses rajatud 6-8 erinevat Eestis levinud sauna tüüpi töötavat näidist. Saunapargis oleks külastajatel ja huvilistel võimalik ise harjutada saunakultuuriga seonduvaid tegevusi, alustades saunaviha tegemisest kuni leilikapa valmistamiseni. Saunapargi üks olulisi sihtgruppe oleks eelkõige noored, kelle jaoks oleks see esimene vahetu kokkupuude eestlaste saunakultuuriga.

Info- ja õppepäevade raames on kavas tegevusgrupi territooriumil tegutsevatele ettevõtjatele ja mittetulundusühingute liikmetele tutvustada jätkuvalt erinevaid võimalusi ja meetmeid oma projektide elluviimiseks, õpetada ja harjutada koos projektide koostamist, kirjutamist ja teostamist.

Tegevusgrupi piirkonnas juba täna olemasolevaid projekte on võimalik ellu viia erinevatest toetusskeemidest:

- Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna “Piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng” meetmetest;
- Märkimisväärne seos on ka siseriiklikult rahastatavate meetmetega: arengu kavandamise meede ning piirkondade konkurentsivõime arendamise väikeprojektide meede jms.

Maaelu arengukava toetustest on strateegia elluviimisel suurim haakuvus :

- Maapiirkonnas majandustegevuse mitmekesistamise investeeringutoetustega, meede 1.8;
- Külade uuendamise ja arendamise investeeringutoetusega, meede 3.2

Joonis 9: Võrtsjärve koht siseveeteedes. Taastada Hansa Veetee!? (Allikas: Leetsaar 2008 [35])

Piiriülese koostöö programmide on väga prioriteetne ja arvestatav ka **Eesti-Läti programm 2007-2013** programmiperioodil.

Viimasena nimetatud programmi raames on tegevusgrupil koostöös Läti Burtnieki piirkonna omavalitsustega töös kaks projekt. 2009. aasta alguses avanevasse vooru on kavas esitada koostöös taotlus piirkonda interaktiivselt tutvustava veebilehe ja programmi loomiseks. Kodulehte külastaval huvilisel on võimalik arvutikeskkonnas läbi sõita või kulgeda linnulennul mööda tema poolt valitud marsruuti ka objekte. Nimetatud võimalus oleks Eestis ainulaadne. Teine ettevalmistatav projekt oleks suunatud Burtnieki ja Võrtsjärve turismiinfrastruktuuri arendamisele.

Tegevusgrupi meeskonnal on olemas arvestatav investeeringuprojektide ettevalmistamise ning elluviimise kogemus.

6. TEGEVUSPIIRKONNA KAASAMINE JA ARENDAMINE

6.1 Kaasamine ja kaasamise kavad

Kaasamine eeldab kõigi piirkonna huvigruppide ja sihtrühmade arendustegevusse hõlmamist ja lülitumist. Kogu kaasamise alane tegevus on suunatud selle eesmärgi saavutamisele.

Piirkonna identiteedi loojana on kindlasti oluline MTÜ Võrtsjärve Ühendus ja tema tegevuspiirkonna ning käesoleva strateegia aastateks 2008 – 2013 oma moto või tunnuslause olemasolu. Strateegia koostamise protsessis analüüsiti erinevaid variante ning leiti ühenduse ja käesoleva strateegia tunnuslause ja/või moto. MTÜ Võrtsjärve Ühenduse kohaliku tegevusgrupi ning MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 motoks või tunnuslauseks nimetati ühenduse 30. juuni 2008. a. üldkoosoleku otsusega, protokoll nr. 4 „Võrtsjärve ühendab ja liidab“.

6.2 Oskuste omandamine ning piirkonna elanikele suunatud teavitus ja koolitused

Kaasamine pärast strateegia valmimist ei lõpe, vaid see peab laienema ning olema süsteemikindel, senisest intensiivsem ja süsteemsem.

Avalikustamise ja avalikkusega suhtlemise kanalitena nähakse järgmisi:

- 1) Teavitus maakonnalehtede ja raadio vahendusel
- 2) Vallalehed – väga oluline teabekanal
- 3) MTÜ Võrtsjärve Ühendus rakenduslikud trükised ehk voldikud – strateegia meetmete voldik jt.
- 4) MTÜ Võrtsjärve Ühendus kodulehekülg (www.vortsjarveyhendus.ee)
- 5) MTÜ Võrtsjärve Ühendus infokiri
- 6) Visioonikonverents (visioonikonverentsid) – Strateegia avalikustamiseks ja tutvustamiseks ning arendusprotsesside suunamiseks
- 7) Individuaalne nõustamine (MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevmeeskond ja hindamiskomisjoni liikmed)
- 8) Koostööüritused

Piirkonna elanikele suunatud teavitus ja koolitused nähakse ette strateegia alusel ja lähtudes strateegia meetmetest ja seostatuna meetmetega.

6.3 Tegevuspiirkonna arendamine ja arenduslikud keskused

Tegevuspiirkonna arendamisel peab kindlasti lähtuma ja arvestama erinevate kogukondade vajadustega ja võimaluste loomisega neile ning erinevate tasanditega arendustegevuses. **Olulised ja arvestatavad tasandid arendustegevuse kavandamisel ja arendustegevuses on:**

- Kogukond (nad)
- KOV – valla – osad

- KOV ehk kohalik omavalitsus
- Piirkonnad ehk Kandid
- Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkond
- Lõuna – Eesti

-
- + Valdkondlikud jaotused
  - + Sihtrühmade grupid

Tegevuspiirkonna arendamisel on oluline **arenduslike keskuste** olemasolu, nende nägemine ja arendutöös arvestamine ja kasutamine.

Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas on hulga **arvestatava potentsiaaliga ja erineva funktsiooniga keskusi**, mis piirkonna arengus olulised **arenduslike keskustena**. Viimaste arendus on oluline piirkonna kui terviku arengu seisukohalt.

Tegevuspiirkonna (arenduspiirkonna) arenduslike keskustena eristuvad või saab eristada järgmisi:

- 1) **Potentsiaalne kogu MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna arenduslik keskus või võimalused selleks kujuneda – Leie küla, Leie küla ja Vaibla küla või Leie – Vaibla piirkond** (paikneb tegevuspiirkonna erinevate arenduslike piirkondade keskmes, ristumise või kokkupuute alal)
- 2) **Kogu piirkonna tõmbekeskusena eristub Võrtsjärv arendusala keskel**
- 3) **Kohalike omavalitsuste keskused**
- 4) **Kantide keskused (kohalike omavalitsuste sisesed piirkonnad)**
- 5) **Kohalikud keskused**

MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kui arenduspiirkonna **erineva tähtsuse ja funktsiooniga väravad on:**

- 1) **Põhjavärv – Pilistvere küla** (juba Imavere küla väljaspool tegevuspiirkonda väravaks ka MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnale)
- 2) **Põhja- ja loodevärv – Võhma linn** (juba Imavere küla väljaspool tegevuspiirkonda väravaks ka MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnale)
- 3) **Kirdevärv – Kõo küla** (Põhjavärvana toimib vähem, kuna juba Imavere küla väljaspool tegevuspiirkonda väravaks ka MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnale)
- 4) **Kirdevärv – Kolga-Jaani alevik** (väravaks Põltsamaa suunal)
- 5) **Idavärv – Leie küla** (väravaks Tartu suunal)
- 6) **Kaguvärv – Rannu alevik** (väravaks nii Tartu, Elva kui ka Otepää suunal)
- 7) **Kagu- ja lõunavärv – Rõngu alevik** (väravaks nii Tartu, Elva, Otepää, Valga kui ka Läti suunal)
- 8) **Lõuna- ja edelavärv – Mustla alevik** (sellise lõunavärvana tegevuspiirkonnale toimib Pikassilla küla väljaspool tegevuspiirkonda ennast)
- 9) **Läänevärv – Viiratsi alevik** (toimib Viljandi linna mõju tõttu sellena vähem; Läänevärvaks MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnale ongi rohkem Viljandi linn)
- 10) **Läänevärv – Saarepeedi küla** (toimib Viljandi linna mõju tõttu sellena vähem; Läänevärvaks MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnale ongi rohkem Viljandi linn)

Üks potentsiaalne piirkonna arenguvõimalus turismi ja puhkemajanduse valdkonnas on **muuseumide kett** ja vastav potentsiaalne **turismitoode**, mille käivitamise võimalusi on analüüsitud peatükis 3.14 „Turismi piirkonnad ja –alad ning turismi arendamine“.

7. KOOSTÖÖ JA KOOSTÖÖPARTNERID

7.1 Koostöö sotsiaalsete partneritega tegevuspiirkonnas

Koostööpartneritena nähakse kõikki kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas tegutsevaid sihtrühmi ja huvigruppe, ühendusi, ettevõtjaid, inimesi. Peamine taotlus, aga ka eesmärk, on kaasata võimalikult palju ja erinevaid osapooli.

Oluline on teha koostööd ja **kaasata ka kas tegevusgrupi territooriumil paiknevad või naabruses asuvad haridusasutused ja -keskused, turismikeskused ning muud arenduslikud keskused**, nagu Vana-Võidus tegutsev Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Vehendis ja Limnoloogijaamas asuv Eesti Põllumajandusülikooli Võrtsjärve Limnoloogiakeskus ja teised. Selline koostöö saab anda ja toota ning annab ja toodab uut piirkondlikku sünergiaat.

7.2 Piirkondlik koostöö ja kogemuste vahetamine teiste kohalike tegevusgruppidega Eesti-siseselt

Tartumaa Arendusselts (TAS)

Strateegia 2008 – 2013 koostamise ajal ja protsessis toimusid ühised strateegia arutelud koos TAS juhatusel Tartu Maavalitsuses.

Koos Tartumaa Arendusseltsi ja Piiriveere Liidriga korraldati 9-10. mail 2008 ühine koostööseminar Värskas.

Päevakorras oli:

- **Kogemused, hetkeseis ja tulevik:** ettekanded ja arutelu
- **Võimalused koostööks**, kokkupuutepunktide kaardistamine, arutelu, koostööteemade määratlemine
- Ekskursioon Seto Talumuuseumis, kus esinesid ka seto lauljad.

Seto muuseumi külastus sobis arenguseminari koosseisu väga motiveerivalt – see väljapanek näitab üheselt, kus oleksime täna, kui loobuksime arendustööst ja piirkondade arendamisest.

Mulgimaa Arenduskoda.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus esindajad võtsid osa Mulgimaa Arenduskoja õppepäevadest, seltside päevast.

4. mail 2008. aastal toimus ühine tutvumisreis Kale purjekaga Võrtsjärvel ja arutelu Tondisaarel, kus toimus töökoosolek LEADER meetme teemal: räägiti olevikust, tulevikust, koolitustest ja partnerlusest.

Koos TAS-ga (MTÜ Võrtsjärve Ühendus partnerina) on 2008. aasta 11. augustil esitatud eeltaotlus Riigi Infosüsteemide Arendamise Keskusele **Leader tegevusgruppide täisfunktsionaalse e-keskkonna arendamiseks.**

Piirkondlikus koostöös ja kogemuste vahetamises teiste kohalike tegevusgruppidega Eesti-siseselt nähakse koostöö süvendamist ja koostööpartneritena Tartumaa Arendusseltsi (TAS) ja Mulgimaa Arenduskoda ning perspektiivsete koostööpartneritena Rohelise

Jõemaa Partnerluskogu ja Valgamaa Koostöökogu, tulenevana eeskätt perspektiivsete arendusprojektide vajadustest ja loogikast ning asendist oluliste Eesti ja Baltikumi seiseveekogude ääres.

7.3 Rahvusvaheline koostöö ja kogemuste vahetamine teiste riikide ja piirkondade kohalike tegevusgruppidega

Burtnieki järve piirkond Lätis

11. mail 2008. a. külastasid MTÜ Võrtsjärve Ühendus esindajad koos Mulgimaa Arenduskoja liikme, Paistu vallavanema Ene Saarega, Burtnieki järvega piirnevat kahte omavalitsust. Tutvuti kohaliku arendustegevusega objektil ja arutati võimalikke koostööprojekte nii Leader, kui piiriülese koostöö programmidega.

17 juunil 2008. a. kohtuti Eestis, Viljandimaal Burtnieki külanõukogu administratsiooni tegevjuhiga ja fikseerisiti võimaliku koostööprojekti tegevused.

Neusiedler`i järve piirkond Austrias

05. kuni 11. juunini 2008. a. toimus MTÜ Võrtsjärve Ühendus õppereis Austrias, Neusiedler`i järve piirkonda. Selle õppereisi eesmärgiks oli kogemuste vahetamine ja kogemuste omandamine säästva turismi arendamiseks järvede piirkonnas. Tutvuti erinevate loodus- ja turismiobjektidega ning kohtuti turismisektori ja kohalike omavalitsuste esindajatega.

On alustatud koostööprojekti eeltöid Burtnieki piirkonnaga ja sealsete kohalike omavalitsustega **piirkonna interaktiivseks tutvustamiseks**. Seal on ka kolmas partner, Mulgimaa Arenduskoja liige, Paistu vald oma Holstre – Polli suusakeskusega. Projekti peamotom on: „Suvi järvede ääres ja talv suuskadel“. Tegu on siin ju ka hea näitega koostööst ja võrgustumisest.

Kontaktid ja koostöö rahvusvaheliste koostööpiirkondadega (sõsarregioonidega) peavad tihenema ja muutuma sisulisemaks. Arvestatavate **rahvusvaheliste koostööpiirkondadena** nähakse Burtnieki järve piirkonda Läti Vabariigis, Neusiedler`i järve piirkonda Austrias, aga ka Siljani järve piirkonda Rootsi Kuningriigis, LAG-e Soomes, muid piirkondi ja regioone ning esindajaid.

8. STRATEEGIA OODATAVAD TULEMUSED JA SEIRE

8.1 Strateegia oodatavad tulemused

Strateegia oodatavad tulemused jagunevad:

- **Mõõdetavad tulemused**
  - saab arvuliselt mõõta
  - pigem lühiajaliselt tekkivad tulemused
- **Mittemõõdetavad tulemused**
  - ei saa arvuliselt hinnata
  - peamiselt pikaajalised tulemused

MTÜ Võrtsjärve Ühendus põhikirja kohaselt kuulub LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud **kohaliku tegevusgrupi rakenduskava vastuvõtmine** juhatuse pädevuses.

8.2 Finantseerimine

MTÜ Võrtsjärve Ühendus **strateegia aastateks 2008 – 2013 meetmete finantseerimine meetmete lõikes** toimub iga-aastaselt koostatavate **rakendus- ja tegevuskavadega ning nende alusel.**

Indikatiivne eelarve jaotus strateegia meetmete lõikes on toodud tabelis 7.

Tabel 7: MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 indikatiivne eelarve jaotus strateegia meetmete lõikes

Meede*	Osakaal eelarvest %
Meede 1: Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine	15
Meede 2: Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine	15
Meede 3: Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise eesmärgil	20
Meede 4: Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine	15
Meede 5: Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine	25
Meede 6: Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus	10
KOKKU	100

* MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmeid on kirjeldatud peatükis 11.1 „Strateegia meetmed“

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 määratleb indikatiivsed **minimaalsed ja maksimaalsed toetussummad** abikõlblikest kuludest projekti kohta strateegia meetmete lõikes. Need on toodud tabelis 8. Konkreetsed minimaalsed ja maksimaalsed toetussummad fikseeritakse rakenduskava meetmete lehtedes.

Tabel 8: Indikatiivsed minimaalsed ja maksimaalsed toetussummad abikõlblikest kuludest projekti kohta MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmete lõikes

Meede*	Minimaalne toetussumma projekti kohta krooni	Maksimaalne toetussumma projekti kohta krooni
Meede 1: Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine	20 000	400 000
Meede 2: Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine	20 000	900 000
Meede 3: Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise eesmärgil	20 000	400 000
Meede 4: Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine	20 000	800 000
Meede 5: Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine	20 000	900 000
Meede 6: Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus	10 000	75 000

* MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmeid on kirjeldatud peatükis 11.1 „Strateegia meetmed“

Konkreetsed rahastamisotsused teeb oma volituste piires **ühingu juhatus**, seda ühingu üldkoosoleku poolt kinnitatud üldiste põhimõtete ja strateegia alusel. Juhatusel on õigus kaasata vajadusel eksperte kas liikmete hulgast, liikmete esindajate näol või kaasates sellesse protsessi vajadusel eksperte ka väljastpoolt organisatsiooni, nii juriidiliste kui füüsiliste isikutena.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus põhikirja kohaselt kuulub **LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse või projektitoetusega seotud otsuste vastuvõtmine ning toetusega seotud projektide valikut tegeva hindamiskomisjoni moodustamine** juhatuse pädevusse.

8.3 Strateegia seire

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 **seire teostamist** korraldab ja ka teostab **ühingu juhatus koostöös liikmetega**, kaasates sellesse protsessi vajadusel

ekspertidid (ekspertkogu) ning moodustatud valdkondlikud töörühmad. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud **strateegia rakendamist hindava seirekomisjoni moodustamine** on põhikirja kohaselt MTÜ Võrtsjärve Ühendus juhatuse pädevuses.

Seiretegevus on vajalik ja seda teostatakse:

- 1) Strateegia aastateks 2008 – 2013 tasandil;
- 2) Meetmete alusel realiseeritavate projektide tasandil.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia rakendamise tulemusena tekib 12 – 16 uut töökohta.

Käesoleva strateegiaga nähakse ette või strateegia osaks **mõõdikuna või indikaatorina on eeldatav minimaalne ehk indikatiivne esitatud nõuetekohaste taotluste arv (projektide arv) MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 esimesel rakendusperioodil 2009 – 2010** (vt. tabel 9).

Tabel 9: Eeldatav minimaalne ehk indikatiivne esitatud nõuetekohaste taotluste arv (projektide arv) MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 esimesel rakendusperioodil 2009 – 2010 strateegia meetmete lõikes

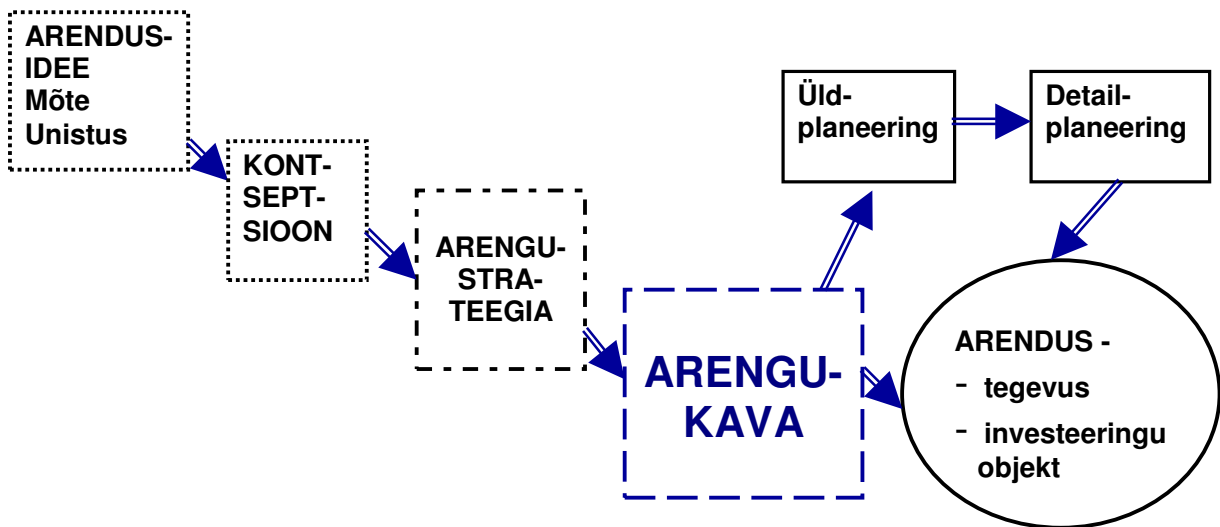
Meede*	Eeldatav minimaalne ehk indikatiivne esitatud nõuetekohaste taotluste arv (projektide arv) esimesel rakendusperioodil 2009-2010
Meede 1: Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine	30
Meede 2: Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine	12
Meede 3: Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise eesmärgil	21
Meede 4: Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine	14
Meede 5: Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine	15
Meede 6: Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus	32

* MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmeid on kirjeldatud peatükis 11.1 „Strateegia meetmed“

Muud indikaatorid töötatakse välja ja kehtestatakse strateegia meetmete lõikes strateegia rakendamise käigus rakenduskavade osaks olevate strateegia meetmete lehtede osana.

9. STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS

Arendusprotsess on oma olemuselt mitmeetapiline, mitmetasandiline, keeruline, omavahel seostatud ja vajalikkude aega nõudev (vähemalt minimaalselt vajalikkude aega nõudev) tegevuste ja toimingute rida. Selle kõigega peab arendustegevust kavandades ja suunates arvestama. Arendusprotsessi olemust ja sisu avav skeem on toodud joonisel 10. **Arengustrateegiaks** ongi käesolev MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013. **Arengukavadeks** on aga selle alusel iga-aastaselt koostatavad **meetmete-põhised rakenduskavad**.

Joonis 10: Arendusprotsessi skeem (Allikas: Hallemaa 2008)

MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi territooriumi või selle osade kohta 30. juuni 2008. a. seisuga **kehtivate arengudokumentide loetelu** on toodud peatükis 12.

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessi vedas ning integreeritud arengustrateegia 2008 – 2013 lõppversiooni(d) koostas lepingupartnerina Loodus ja Meie OÜ MTÜ Võrtsjärve Ühendus ning Loodus ja Meie OÜ 17. märtsi 2008. a. lepingu nr. 13 alusel. Viimases oli koostajaks või koostamise protsessi juhiks tegevjuhataja (projektijuht volitatud õigustega) ning arenduskonsultant Helmut Hallemaa.

Strateegia koostamise protsessi võib jagada nii sisuliselt kui ka selgelt ajaliselt piiritletud viieks etapiks:

1. **Ajurünnakud** piirkondlikel ja kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonna **Leader-arenduskoosolekutel** MTÜ Võrtsjärve Ühendus poolt 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse ettevalmistamise ja koostamise etapil (SWOT-analüüs, arengustrateegia prioriteedid ja arenguvajadused ning sihtrühmad) – ajaliselt 2006. a. augustis ja septembris (7) (vt. lisa 16) (vt kokkuvõtvad materjalid lisades 14 ja 15);

2. **LEADER infopäevad piirkondades** ning nende raames toimunud **ajurünnakud** (strateegia prioriteedid ja arenguvajadused ning sihtrühmad) – 2007. a. oktoobris ja 2008. a. jaanuaris (8);
3. **Piirkondlikud õppepäevad ja arendusseminarid** ning nende raames toimunud **ajurünnakud** (strateegia visioon, strateegilised peaesmärgid, eesmärgid ja meetmed) – ajaliselt 2008. a. märtsis ja aprillis (6);
4. Töö MTÜ Võrtsjärve Ühendus **temaatilistes töörühmades** – ajaliselt 2008. a. mais ja juunis elektroonsena;
5. **Strateegia kokkupanek ja koostamine** – ajaliselt 2008. a. juunis;
6. **Strateegia täiendamine ja esitamine PRIA-le** taotluse tegevusvaldkonnas 2 lisana – ajaliselt 2008. a. juulis ja augustis.

Nende erinevate töövormide tööd on iseloomustatud ja teave täpsema toimumise (koht, aeg, oalejad) kohta on toodud lisas 16 „Arenduskoosolekud ja arendusarutelud MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessis“. Need nimetatud erinevad ajaurünnakud teavitavate ja koolitavate töövormide osana toimusid geograafilisel ja regionaalsel printsiibil.

Valdkondlikul printsiibil moodustatud töörühmad kaasati ning nende töö strateegia 2008 – 2013 koostamise etapil toimus elektroonses vormis. Suuremat rolli nähakse neile aga perspektiivselt tulevikus strateegia rakendamise ning rakenduskavade ettevalmistamise ja koostamise etapil (etappidel).

10. STRATEEGIA KOOSTAMISEL KASUTATUD MATERJALIDE ANALÜÜS

10.1 Olemasolevad arengudokumendid

Olemasolevate ning 30. juuni 2008. a. seisuga kehtivate arengudokumentide loetelu on toodud peatükis 12 „MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi territooriumi või selle osade kohta kehtivate arengudokumentide loetelu seisuga 30. juuni 2008“.

10.2 Strateegia koostamise protsessis koostatud uuringud ja analüüsid

Uuringuid, analüüse ja uuringuid-analüüse viidi MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessi ajal läbi kolm:

1. MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna **arengudokumentide analüüs** ning tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel rakendatavuse eksperthinnang [41]
2. Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna **arenguressursside uuring** [42]
3. MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna **sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs** [15]

Ekspert hinnanguid ja analüüse-ekspert hinnanguid, millised koostatud eeskätt uuringutele ja uuringutele-analüüsidele tuginevatena, koostati samuti kolm:

1. MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna **arengudokumentide analüüs** ning tegevusgrupi **arengustrateegia koostamisel rakendatavuse eksperthinnang** [41]
2. MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi piirkonna **arenguressursside analüüs** [42]
3. **Ekspert hinnang võrgustike arengustrateegia ja tegevuskava koostamisele** sotsiaalsete võrgustike analüüsi kasutamise baasil [13]

Kõik need koostatud materjalid olid aluseks strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamisel ning on kindlasti aluseks sellele strateegiale tuginevas edasises arendustegevuses.

11. STRATEEGIA ELLUVIIMISE KAVA

11.1 Strateegia meetmed

Võrtsjärve Ühendus MTÜ STRATEEGIA 2008 – 2013 **rakenduslikuks osaks on MEETMED (M) ja alameetmed (AM)**. Kokku näeb strateegia ette kuus meetet ning täiendavalt kokku üheksa alameedet kolme meetme (M 1, M3 ja M6) raames. Strateegia elluviimise ehk rakendamise **meetmed ja alameetmed on järgmised:**

- 1) (M 1) Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine**
  - 1.1) (AM 1.1) Kogukonnas avalikus kasutuses olevate infrastruktuuride ja muude objektide rajamine ja arendamine
  - 1.2) (AM 1.2) Kodanikuühiskonna ja kogukonna võrgustike tugevdamine ja arendamine ning koostöö korraldamine
  - 1.3) (AM 1.3) Noorte kogukonnaga sidusust suurendavad tegevused
- 2) (M 2) Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine**
- 3) (M 3) Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhke-võimaluste mitmekesistamise eesmärgil**
  - 3.1) (AM 3.1) Turismi võrgustiku arendamine MTÜ Võrtsjärve ühendus tegevuspiirkonnas
  - 3.2) (AM 3.2) Intensiivse turismi infrastruktuuri arendamise toetamine Võrtsjärvel ja selle lähikümbruses
  - 3.3) (AM 3.3) Turismi infrastruktuuri arendamise toetamine MTÜ Võrtsjärve ühendus tegevuspiirkonnas (v.a. Võrtsjärv ja selle lähikümbris)
- 4) (M 4) Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine**
- 5) (M 5) Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine**
- 6) (M 6) Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus**
  - 6.1) (AM 6.1) Pikaajalist arengut tagavate ettevalmistavate abinõude toetamine
  - 6.2) (AM 6.2) Piirkonna identiteeti ja mainet loovate ja tugevdavate abinõude toetamine
  - 6.3) (AM 6.3) Kohaliku tegevusgrupi (LAG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna atraktiivsusprogramm

** Oluline ja põhjendatud ettepanek alameetme 6.3 all on luua või käivitada ideeraamat = ideedepank

Alljärgnevalt on antud **meetmete kirjeldus põhikomponentide osas, seda meetmete (M) ja alameetmete (AM) lõikes.**

Meetmete detailne sisu ja abikõlbulikud tegevused otsustatakse aasta rakenduskavades ja tegevuskavades ning nende tasemel ning koos neendega koostatavates **meetmelehtedes.**

- Meede 1 (M 1) KOGUKONDADE TUGEVDAMINE JA NENDE JÄTKUSUUTLIKKUSE TAGAMINE**

Meetme eesmärk: Tugevad ja jätkusuutlikud kogukonnad kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); haridustegelased ja õpetajad (õpetajad; treenerid ja sporditegelased; lasteaiakasvatajad ja õpetajad); kultuuritöötajad; pered ja lapsevanemad (lapsevanemad; noored pered; emad, lastega kodus; paljulapselised pered); piirkonnast mujale õppima asunud noored; piirkonnast mujale lahkunud noored; potentsiaalsed maale elama asujad

Viide MAK-i teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab (edaspidiselt „Viide MAK-i teljele“): III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• Alameede 1.1 (AM 1.1) KOGUKONNAS AVALIKUS KASUTUSES OLEVATE INFRASTRUURIDE JA MUUDE OBJEKTIDE RAJAMINE JA ARENDAMINE

Meetme eesmärk: Arendatud ja rajatud kogukonnas avalikus kasutuses olevad toimivad infrastruktuurid

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- külakeskuste (multifunktsionaalsed) rajamine ja ehitamine
- avatud internetipunktide rajamine ja ehitamine
- infopunktide rajamine ja ehitamine
- noortekeskuste rajamine ja ehitamine
- külakeskuste (multifunktsionaalsed) rekonstrueerimine ja remont
- avatud internetipunktide rekonstrueerimine ja remont
- infopunktide rekonstrueerimine ja remont
- noortekeskuste rekonstrueerimine ja remont
- külaplatside rajamine ja ehitamine
- paisjärvede rajamine ja ehitamine
- parkide rajamine ja ehitamine
- külaplatside rekonstrueerimine ja remont
- paisjärvede rekonstrueerimine ja remont
- parkide rekonstrueerimine ja remont jms.

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused,

seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); haridustegelased ja õpetajad (õpetajad; treenerid ja sporditegelased; lasteaiakasvatajad ja õpetajad); kultuuritöötajad; pered ja lapsevanemad (lapsevanemad; noored pered; emad, lastega kodus; paljulapselised pered); piirkonnast mujale õppima asunud noored; piirkonnast mujale lahkunud noored; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlblikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, kohalikud omavalitsused, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• **Alameede 1.2 (AM 1.2) KODANIKUÜHISKONNA JA KOGUKONNA VÕRGUSTIKE TUGEVDAMINE JA ARENDAMINE NING KOOSTÖÖ KORRALDAMINE**

Meetme eesmärk: Tugevnenud ja arenenud kodanikuühiskonna ja kogukonna võrgustikud ning toimiv koostöö

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- kogu tegevusgruppi hõlmavate kodanikuühiskonna võrgustike arendamine
- kogu tegevusgruppi hõlmavate kogukonna võrgustike arendamine
- muude kodanikuühiskonna võrgustike arendamine
- muude kogukonna võrgustike arendamine
- mittetulundusühenduste arendamine
- kogu tegevusgruppi hõlmavate kodanikuühiskonna võrgustike tegevus kogukonna arendamisel
- kogu tegevusgruppi hõlmavate kogukonna võrgustike tegevus kogukonna arendamisel
- muude kodanikuühiskonna võrgustike tegevus kogukonna arendamisel
- muude kogukonna võrgustike tegevus kogukonna arendamisel
- mittetulundusühenduste tegevus kogukonna arendamisel
- kogu tegevusgruppi hõlmavate võrgustike koostöö korraldamine
- muude võrgustike koostöö korraldamine
- koostöö korraldamine mittetulundusühenduste vahel

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); haridustegelased ja õpetajad (õpetajad; treenerid ja sporditegelased; lasteaiakasvatajad ja õpetajad); kultuuritöötajad; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlblikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, kohalikud omavalitsused, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• Alameede 1.3 (AM 1.3) NOORTE KOGUKONNAGA SIDUSUST SUURENDAVAD TEGEVUSED

Meetme eesmärk: Kogukonnaga (kogukondadega) sidustatud ja sidustunud noored, kes tunnetavad end selle osana (nende osadena)

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

Meetme sihtgrupp: kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); haridustegelased ja õpetajad (õpetajad; treenerid ja sporditegelased; lasteaiakasvatajad ja õpetajad); kultuuritöötajad; pered ja lapsevanemad (lapsevanemad; noored pered; emad, lastega kodus; paljulapselised pered); piirkonnast mujale õppima asunud noored; piirkonnast mujale lahkunud noored; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlbulikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, noorteorganisatsioonid, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus, kohalikud omavalitsused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• Meede 2 (M 2) ELUKESKKONNA MITMEKESISTAMINE JA PARANDAMINE

Meetme eesmärk: Mitmekesine, paranenud ja atraktiivne elukeskkond

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- asulate välisilme mitmekeskistamine ja parandamine
- elamute välisilme mitmekeskistamine ja parandamine
- mänguväljakute võrgu rajamine ja ehitamine
- spordiplatside võrgu rajamine ja ehitamine
- noortekeskuste rajamine ja ehitamine
- sotsiaalkeskuste rajamine ja ehitamine
- vabaõhulavade rajamine ja ehitamine
- puhkekohtade asustusuüksustes ja nende lähikonnas rajamine ja ehitamine
- ujumiskohtade rajamine ja ehitamine
- asulate teede ehitamine
- prügikohtade rekonstrueerimine ja remont

- mänguväljakute rekonstrueerimine ja remont
- spordiplatside rekonstrueerimine ja remont
- noortekeskuste rekonstrueerimine ja remont
- sotsiaalkeskuste rekonstrueerimine ja remont
- vabaõhulavade rekonstrueerimine ja remont
- puhkekohtade asustussuikustes ja nende lähikonnas rekonstrueerimine ja remont
- ujumiskohtade rekonstrueerimine ja korrastamine
- asulate teede rekonstrueerimine ja remont
- prügiukohtade rekonstrueerimine ja remont jms.

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; pered ja lapsevanemad (lapsevanemad; noored pered; emad, lastega kodus; paljulapselised pered); piirkonnast mujale õppima asunud noored; piirkonnast mujale lahkunud noored; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlbulikud taotlejad: kohalikud omavalitsused, äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, mittetulundusühingud, sihtasutused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 900 000 EEK

• **Meede 3 (M 3) TURISMI TUGISTRUKTUURI TUGEVDAMINE JA ARENDAMINE LOODUS- JA KULTUURIRESSURSSIDE PAREMA KASUTAMISE NING PIIRKONNA PUHKEVÕIMALUSTE MITMEKESISTAMISE EESMÄRGIL**

Meetme eesmärk: Tugev ja arenenud turismi tugistruktuur, mis tagab loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Meetme sihtgrupp:

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• **Alameede 3.1 (AM 3.1) TURISMIVÕRGUSTIKU ARENDAMINE MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS TEGEVUSPIIRKONNAS**

Meetme eesmärk: Välja arendatud ja arenenud turismivõrgustik MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- Muuseumide keti rajamise ja käivitamise võimaluste analüüs

- **Muuseumide keti** rajamine ja töö käivitamine
- **Muuseumide keti** baasil vastava potentsiaalne **turismitoote** kavandamine, analüüs ja kirjeldamine
- **Muuseumide keti** baasil vastava potentsiaalne **turismitoode** jms.

Meetme sihtgrupp: ettevõtjad; turismiettevõtjad; potentsiaalsed ettevõtjad; piirkonnast pärit puhkajad (puhkajad: kohalikud elanikud ehk piikonna elanikud; puhkajad: tervisesportlased); puhkajad ja puhkepiirkonnas viibijad (puhkajad: tervisesportlased; puhkajad: piirkonnast läbisõitjad; puhkajad: ühepäeva puhkajad; puhkajad: pikaajalised puhkajad puhkealadel); piirkonna arendajad ja arendustegelased (arendustegelased; külavanemad; muu aktiiv; piirkonnast pärit tuntud inimesed jt.); koostööpartnerid siseriigis (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid jt.); koostööpartnerid rahvusvaheliselt (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid välisriikides; võimalikud koostööpiirkonnad: Siljani järve piirkond Rootsis; Burtnieki järve piirkond Lätis jt.); muude koostööpiirkondade esindajad jt.) ja muud

Abikõlbulikud taotlejad: äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, kohalikud omavalitsused, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• **Alameede 3.2 (AM 3.2) INTENSIIVSE TURISMI INFRASTRUKTUURI ARENDAMISE TOETAMINE VÕRTSJÄRVEL JA SELLE LÄHIÜMBRUSES**

Meetme eesmärk: Välja arendatud ja arenenud intensiivse turismi infrastruktuur Võrtsjärvel ja selle lähiümbruses

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

- Võrtsjärve kui tõmbekeskuse võimaluste analüüs
- Võrtsjärve kui tõmbekeskuse arendamine ja võimaluste ärakasutamine
- kas ja kuidas suudame Võrtsjärve potentsiaali ära kasutada!?

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

Meetme sihtgrupp: ettevõtjad; turismiettevõtjad; potentsiaalsed ettevõtjad; piirkonnast pärit puhkajad (puhkajad: kohalikud elanikud ehk piikonna elanikud; puhkajad: tervisesportlased); puhkajad ja puhkepiirkonnas viibijad (puhkajad: tervisesportlased; puhkajad: piirkonnast läbisõitjad; puhkajad: ühepäeva puhkajad; puhkajad: pikaajalised puhkajad puhkealadel); piirkonna arendajad ja arendustegelased (arendustegelased; külavanemad; muu aktiiv; piirkonnast pärit tuntud inimesed jt.); koostööpartnerid siseriigis (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid jt.); koostööpartnerid rahvusvaheliselt (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid välisriikides; võimalikud koostööpiirkonnad: Siljani järve piirkond Rootsis; Burtnieki järve piirkond Lätis jt.); muude koostööpiirkondade esindajad jt.) ja muud

Abikõlbulikud taotlejad: äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, sihtasutused, mittetulundusühingud, kohalikud omavalitsused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• **Alameede 3.3 (AM 3.3) TURISMI INFRASTRUKTUURI ARENDAMISE TOETAMINE MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS TEGEVUSPIIRKONNAS (v.a. Võrtsjärv ja selle lähiümbrus)**

Meetme eesmärk: Välja arendatud ja arenenud turismi infrastruktuur kogu MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (siin eesmärgis v.a. Võrtsjärv ja selle lähiümbrus)

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

Meetme sihtgrupp: ettevõtjad; turismiettevõtjad; potentsiaalsed ettevõtjad; piirkonnast pärit puhkajad (puhkajad: kohalikud elanikud ehk piikonna elanikud; puhkajad: tervisesportlased); puhkajad ja puhkepiirkonnas viibijad (puhkajad: tervisesportlased; puhkajad: piirkonnast läbisõitjad; puhkajad: ühepäeva puhkajad; puhkajad: pikaajalised puhkajad puhkealadel); piirkonna arendajad ja arendustegelased (arendustegelased; külavanemad; muu aktiiv; piirkonnast pärit tuntud inimesed jt.); koostööpartnerid siseriigis (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid jt.); koostööpartnerid rahvusvaheliselt (teised LEADER kohalikud tegevusgrupid välisriikides; võimalikud koostööpiirkonnad: Siljani järve piirkond Rootsis; Burnieki järve piirkond Lätis jt.); muude koostööpiirkondade esindajad jt.) ja muud

Abikõlbulikud taotlejad: äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, sihtasutused, mittetulundusühingud, kohalikud omavalitsused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 400 000 EEK

• **Meede 4 (M 4) INNOVATIIVSE JA ALTERNATIIVSE ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE TOETAMINE**

Meetme eesmärk: Arenenud ja arenev innovatiivne ja alternatiivne ettevõtlus

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- kaugtöö arendamine
- kaugtöö arendamise toetamine
- piirkondlike kaugtöökeskuste rajamise võimaluste analüüs
- piirkondlik(e) kaugtöökeskuse(te) väljaarendamine
- uute töökohtade loomine
- väikeettevõtluse arendamine
- väikeettevõtluse toetamine
- ettevõtete rahvusvaheline tegevus

- taastuva energeetika arendamine
- alternatiivenergeetika arendamine jms.

Meetme sihtgrupp: ettevõtjad; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; turismiettevõtjad; Võrtsjärvega seotud ettevõtjad (kalurid jt.); mujal registreeritud, kuid piirkonnas tootvad ettevõtjad; potentsiaalsed ettevõtjad

Abikõlblikud taotlejad: äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad

Viide MAK-i teljele: III telg*, I telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 800 000 EEK

• **Meede 5 (M 5) PIIRKONNA ARENGUT TAGAVATE INFRASTRUKTUURI TUGIVÕRGUSTIKE ARENDAMISE TOETAMINE**

Meetme eesmärk: Arenenud ja arenevad piirkonna arengut tagavad infrastruktuuri tugivõrgustikud

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- teedevõrgu arendamine
- teede ja teedevõrgu tolmuvabaks muutmine
- juurdepääsuteede rajamine ja arendamine
- juurdepääsuteede rajamine ja arendamine
- veeteede rajamine
- veeteede korrastamine
- radade rajamine ja ehitamine
- radade võrgustike väljaarendamine ja ehitamine (ka ja kindlasti ka piirkonnast välja!)
- radade rekonstrueerimine ja remont
- kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine, rajamine ja ehitamine
- kergliiklusteede võrgustiku rekonstrueerimine ja remont
- rajatised
- jäätmemajanduse arendamine
- veevärgi arendamine
- veemajandusobjektide rajamine ja ehitamine (näiteks kogukonna kekne puurkaev jms.)
- kanalisatsiooni arendamine
- ühiskanaliseerimise tugivõrkude ja üksikobjektide võrkude sidumine (a'la infrastruktuuri toetamise programm),
- ühisveevärgi tugivõrkude ja üksikobjektide võrkude sidumine jms. jms.

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); ettevõtjad; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; potentsiaalsed ettevõtjad; kohalikud omavalitsused; mittetulundusühingud, sihtasutused

Abikõlblikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, äriühingud, kohalikud omavalitsused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 20 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 900 000 EEK

• **Meede 6 (M 6) PIIRKONNA KONKURENTSIVÕIMET
TUGEVDAV NING PIKAAJALIST ARENGUT JA
IDENTITEETI VÄÄRTUSTAV ARENDUSTEGEVUS**

Meetme eesmärk: Tugevnenud piirkonna konkurentsivõime ning toimib seda tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; potentsiaalsed ettevõtjad; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); kohalikud omavalitsused; potentsiaalsed maale elama asujad

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 10 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 75 000 EEK

• **Alameede 6.1 (AM 6.1) PIKAAJALIST ARENGUT TAGAVATE
ETTEVALMISTAVATE ABINÕUDE TOETAMINE**

Meetme eesmärk: Toimivad pikaajalist arengut tagavad ettevalmistavad abinõud

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- projektide ettevalmistamine
- projektide ettevalmistamise toetamine
- arendustöö
- nn. „suured projektid“ ehk arendustegevus üle LEADER meetme piiride ehk meetmest välja
- Peipsi – Pärnu vana veetee programm

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; potentsiaalsed ettevõtjad; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside

liikmed; külavanemad; muu aktiiv); kohalikud omavalitsused; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlbulikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus, äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, kohalikud omavalitsused

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 10 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 75 000 EEK

• Alameede 6.2 (AM 6.2) PIIRKONNA IDENTITEETI JA MAINET LOOVATE JA TUGEVDAVATE ABINÕUDE TOETAMINE

Meetme eesmärk: Tugevnenud piirkonna identiteet ja maine ning toimivad seda loovad ja tugevdavad abinõud

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- Peipsi – Pärnu vana veetee programm
- Peipsi – Pärnu vana veetee kaubamärk

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; potentsiaalsed ettevõtjad; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); kohalikud omavalitsused; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlbulikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, kohalikud omavalitsused, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 10 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 75 000 EEK

• Alameede 6.3 (AM 6.3) KOHALIKU TEGEVUSGRUPI (LAG) MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS TEGEVUSPIIRKONNA ATRAKTIIVSUSPROGRAMM

Meetme eesmärk: Kasvanud piirkonna atraktiivsus ning toimiv MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi (LAG) tegevuspiirkonna atraktiivsusprogramm

Meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus:

Tegevussuunad:

Toetatavad tegevused (eeldatavad ja võimalikud):

- ** Oluline ja põhjendatud ettepanek alameetme 6.3 all on **luua või käivitada IDEERAAMAT = IDEEDEPANK**
- nn. „suured projektid“ ehk arendustegevus üle LEADER meetme piiride ehk meetmest välja
- piirkondliku kaugtöökeskuse võimaluste analüüs
- piirkonna kui mobiilse kompetentsikeskuse arendamine
- piirkonnas esindatud kõrgkoolide kaasamine
- piirkonna lähialadel esindatud kõrgkoolide kaasamine
- muude kõrgkoolide kaasamine
- meediatöö
- teavitustegevus
- uuringud
- erinevate piirkondlike arengustrateegiate ja tegevuskavade väljatöötamine
- piirkonna turismi arengustrateegia
- piirkonna kodanikuühiskonna ja kodanikeühenduste arengustrateegia
- MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LAG) partnerlus- ja koostööorganisatsiooni arendamine ja tugevdamine
- MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LAG) piirkondliku arendusliku tegevuse jätkusuutlikkuse tagamine
- Eesti-sisese koostöö arendamine
- rahvusvahelise koostöö arendamine
- koostöö naaberpiirkondade LEADER tegevusgruppidega (Tartumaa Arendusselts, Mulgimaa Arenduskoda, Rohelise Jõemaa Partnerluskogu, Valgamaa Partnerluskogu)
- Eesti-sisestes koostöövõrgustikes osalemine
- rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemine jms.

Meetme sihtgrupp: kogu tegevusgrupi elanikond; kogukond kogu tegevusgrupi tegevuspiirkonnas; väiksemad kogukonnad; lapsed; koolinoored; noored; mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; võrgustikud; liikumised; noorteorganisatsioonid ja -ühendused; mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud; piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE; potentsiaalsed ettevõtjad; külakogukonna arendajad ja kaitsjad (külaseltside liikmed; külavanemad; muu aktiiv); kohalikud omavalitsused; potentsiaalsed maale elama asujad

Abikõlblikud taotlejad: mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, kohalik tegevusgrupp MTÜ Võrtsjärve Ühendus

Viide MAK-i teljele: III telg*

Minimaalne toetusmäär: 10 000 EEK

Maksimaalne toetusmäär: 75 000 EEK

---

*I telg – Põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine

III telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine

11.2 Strateegia meetmete rakendamise ajakava

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmete rakendamise üldine ajakava on toodud tabelis 10.

Tabel 10: MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmete rakendamise üldine ajakava

Meede*	Rakendamise aeg					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Meede 1: Kogukondade tugevdamine ja nende jätkusuutlikkuse tagamine		X	X	X	X	X
Meede 2: Elukeskkonna mitmekesistamine ja parandamine		X	X	X	X	X
Meede 3: Turismi tugistruktuuri tugevdamine ja arendamine loodus- ja kultuuriressursside parema kasutamise ning piirkonna puhkevõimaluste mitmekesistamise eesmärgil		X	X	X	X	
Meede 4: Innovatiivse ja alternatiivse ettevõtluse arendamise toetamine		X	X	X	X	X
Meede 5: Piirkonna arengut tagavate infrastruktuuri tugivõrgustike arendamise toetamine		X	X	X	X	
Meede 6: Piirkonna konkurentsivõimet tugevdav ning pikaajalist arengut ja identiteeti väärtustav arendustegevus		X	X	X	X	X

* MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmeid on kirjeldatud peatükis 11.1 „Strateegia meetmed“

12.VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TERRITOORIUMI VÕI SELLE OSADE KOHTA KEHTIVATE ARENGUDOKUMENTIDE LOETELU SEISUGA 30. JUUNI 2008

RÕNGU VALD:

www.rongu.ee

- Rõngu valla arengukava 2004 – 2007 (2010) [53];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=95>
- Rõngu valla üldplaneering 2008 [57, 56];
<http://www.rongu.ee/files/R%F5ngu%20valla%20%FCldplaneering/Rongu%20valla%20yldplaneering%20seletuskiri%202008.pdf>
- Rõngu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2006-2017 [55];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=122>
- Rõngu valla jäätmekava (Tartu 2004) [54];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=81>
- Rõngu Keskkooli arengukava 2004-2007 [51];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=78>
- Rõngu lasteaia arengukava 2006-2009 [52];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=102>
- Valguta Lasteaed-Algkooli arengukava 2007-2009 [72];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=135>
- Käo küla arengukava 2007-2013 [29]; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=127>
- Kõduküla küla arengukava 2007-2013 [24];
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=136>

RANNU VALD:

www.rannu.ee

- Rannu valla arengukava 2008-2013 [45];
<http://www.rannu.ee/docs/Rannu%20valla%20arengukava%202008-2013%20.pdf>
- Rannu valla üldplaneering [48]; <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=596716>
- Rannu valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava, I osa [47];
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=205903>
- Rannu valla jäätmekava 2008-2012 [46];
<http://www.rannu.ee/dokumendid/Kavad%20ja%20aruanded/Rannu%20valla%20j%E4%E4tmekava%202008-2012.pdf>
- Rannu Keskkooli arengukava 2006-2009 [44];
<http://www.rannu.tartu.ee/index.php?menyy=3&sub=23>

VIIRATSI VALD:

www.viiratsi.ee

- Viiratsi valla arengukava 2008- 2013 [74];
http://www.viiratsi.ee/failid/Viiratsi_valla_arengukava_2008_2013.doc
- Viiratsi valla üldplaneering [77];
<http://www.viiratsi.ee/?id=3096>

- Viiratsi valla jäätmekava 21.11.2006.a. [75];
http://www.viiratsi.ee/failid/Viiratsi_Jaatmekava_2006_2009.rtf
- Viiratsi valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava aastateks 2008-2020 [76];
http://viiratsi.ee/volikogu/yhisveevark/Viiratsi_valla_YVK_arengukava.doc
- Valma küla arengukava 2008-2013 [73];
http://www.viiratsi.ee/failid/Valma_arengukava.doc
- Ruudiküla arengukava 2007-2013 [50]; <http://www.viiratsi.ee/?id=4198>

TARVASTU VALD:

www.tarvastu.ee

- Tarvastu valla arengukava 2007-2015 [68];
<http://www.tarvastu.ee/?go=Arengukava>
- Tarvastu valla üldplaneering [70]; <http://www.tarvastu.ee/?go=Uldplaneering>
- Tarvastu valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava [69];
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12941590>
- Soe küla arengukava kokkuvõte [64]
- Kärstna piirkonna arengukava 2003-2008 [30]

KÕO VALD:

<http://www.koovv.ee/>

- Kõo valla arengukava 2008-2015 [24];
http://www.koovv.ee/?K%F5o_valla_arengukava
- Kõo valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava 2006-2017 [27];
http://www.koovv.ee/?Omavalitsus:Volikogu_%F5igusaktid:K%F5o_valla_%FChi_sveev%E4rgi_ja_-kanalisatsiooniarendamise_kava_2006-2017
- Kõo valla jäätmekava [26];
http://www.koovv.ee/?K%F5o_valla_j%E4%E4tmekava

SAAREPEEDI VALD:

www.saarepeedi.ee

- Saarepeedi valla arengukava 2008-2013 [60];
<http://vov.matti.ee/saarepeedivv/?id=385>
- Saarepeedi valla üldplaneering [62]; <http://vov.matti.ee/saarepeedivv/?id=417>
- Saarepeedi valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava [61];
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1048279>
- Saarepeedi kooli arengukava 2008-2013 [59];
http://vov.matti.ee/saarepeedivv/failid/kooli_arengukava_08.doc

KOLGA-JAANI VALD:

<http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/>

- Kolga-Jaani valla arengukava 2006-2013 [19];
https://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_23.11.07_nr_47.doc
- Kolga-Jaani valla üldplaneering [22];
http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_05_nr_9.4482.doc
- Kolga-Jaani valla jäätmekava 2006-2010 [20];
https://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/Jaatmekava_2006_2010.4922.doc
- Kolga-Jaani valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava 2004-2016 [21];
http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/UVK_lisa.2459.doc

- Leie lasteaed “Sipelgapesa” arengukava 2007-2010 [36];
http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_05_nr_38_Leie_LA_arengukava_5889.doc

VÕHMA LINN:

www.vohma.ee

- Võhma linna arengukava 2006-2017 [84];
http://vov.matti.ee/vohmalv/failid/arengukava_17.doc
- Võhma linna investeringute kava aastateks 2007 – 2010: Võhma linna arengukava 2006 – 2017, lisa 1 [85];
<http://vov.matti.ee/vohmalv/failid/Investkava.xls>
- Võhma linna üldplaneering [87]; <http://vov.matti.ee/vohmalv/?id=508>
- Võhma linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava 2007-2018 [86];
<http://www.vohma.ee/failid/vyvvak.pdf>
- Võhma Gümnaasiumi arengukava 2006-2008 [81];
http://www.kool.vohma.ee/dokumendid/arengukava_06_08.doc
- Võhma lasteaed “Mänguveski” arengukava 2006-2009 [82];
<http://www.vohma.ee/lasteaed/files/arengukava/arengukava%202006-2009.doc>

VÕRTSJÄRVE SIHTASUTUS

www.vortsjarv.ee

- Vortsjärve piirkonna arengukava 2006-2010 [90];
http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_piirkonna_arengukava_2006-2010.doc
- Vortsjärve piirkonna üldplaneering [92];
http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/vortsjarve_piirkonna_yldplaneering.pdf
- Vortsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 [91];
http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_turismi_arengukava_29.9.2005.doc
- Vortsjärve hoiuala kaitsekorralduskava [89];
http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_kkk_7.12.2006.doc
- Vortsjärve alamvesikonna veemajanduskava [88];
<http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/vortsjarvevmk.pdf>

VILJANDI MAAKOND

www.viljandimaa.ee

- Viljandimaa maakonnaplaneering 1998 – 2010 (viimati muudetud 21.09.2005) [80];
<http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=415>
- Viljandi maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ [1]; <http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=172>
- Viljandi maakonna omavalitsuste IT uuring – Uuring „Viljandi maakonna omavalitsuste infotehnoloogiline olukord ja maakonna andmeside“ [17];
<http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=346>

TARTU MAAKOND

www.tartumaa.ee

- Tartu maakonna arengustrateegia 2014. aastani [65];
<http://www.tartumaa.ee/?op=body&id=79>
- Tartumaa maakonnaplaneering [66]; <http://www.tartumaa.ee/?op=body&id=144>

13.KASUTATUD KIRJANDUS JA MUUD MATERJALID

- [1] Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused: Teemaplaneering, Viljandi maakonnaplaneering, Viljandi: Viljandi Maavalitsuse planeeringutalitus, 2004, lk. 29; <http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=172>
- [2] Eesti Majanduse tegevusalade klassifikaator EMTAK 2008: EMTAK 2008 hakkab kehtima alates 1. jaanuarist 2008, Tallinn: ESA, 2007, 58 lk.; <http://www.eer.ee/files/emtak2008.pdf>
- [3] Eesti Majanduse tegevusalade klassifikaator EMTAK 2003, Tallinn: ESA, 2003, 50 lk.; <http://www.stat.ee/klassifikaatorid>
- [4] Eesti maaelu arengu strateegia 2007 – 2013, Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud 13.07.2006, Tallinn: Eesti Vabariigi Valitsus ja EV Põllumajandusministeerium, 2006, 39 lk. ja lisa 55 lehel; http://www.agri.ee/public/MAS_2007_2013_13_1_12.pdf
- [5] Eesti maaelu arengukava 2007 – 2013, heaks kiidetud Euroopa Komisjoni maaelu arengu komitee poolt 20.11.2007 ning Euroopa Komisjoni poolt 29.11.2007, Tallinn: EV Põllumajandusministeerium, 2007, 240 lk ja 4 lisa 144 lehel; http://www.agri.ee/public/ftp/MAK_2007-2013_20_11_2007.pdf
- [6] «Eesti riikliku arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument 2004–2006» meetme 3.6 «Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-tüüpi meede» tingimused: Põllumajandusministri 5. juuni 2006. a määrus nr 66, Tallinn: EV Põllumajandusministeerium, 2006, 9 lk. ja 11 lisa, (PÕM, RTL, 19.06.2006, 48, 864); <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1035751>
- [7] Euroopa Komisjoni teatis liikmesriikidele, 14. aprill 2000, millega sätestatakse komisjoni maaelu arengu algatuse (Leader+) suunised (2000/C 139/05): [Euroopa Komisjoni juhised Leader+'i rakendamise kohta (eesti keeles)], Brüssel: Euroopa Komisjon, 9 lk. ja 1 lisa; http://www.agri.ee/public/komisjoni_teadanne_leader.doc
- [8] Hallemaa, H., Ideest Võrtsjärve tegevuspiirkonna arengustrateegiani, esitlusmaterjal MTÜ Võrtsjärve Ühendus LEADER infopäeval oktoobris 2007 ja jaanuaris 2008, Viljandi-Tarvastu: Loodus ja Meie OÜ ning MTÜ Võrtsjärve Ühendus, käsikiri autori valduses ning Loodus ja Meie OÜ-s ning MTÜ-s Võrtsjärve Ühendus, 2007, 30. lk. (slaidi)
- [9] Hallemaa, H., Mittetulundusühendused kodanikuühiskonna arengus ja kodanikuühiskonna piirkondlik pilt. – Linnad ja vallad arvudes 2004, Tallinn: Statistikaamet, 2004, lk. 59 – 75
- [10] Hallemaa, H., LEADER Programme and Võrtsjärve Association Local Action Group (LAG): Development and Strategy, esitlusmaterjal Living Lakes rahvusvahelisel konverentsil, Valmas ja Tartus, 20.-23.02.2008, Viljandi-Tarvastu: Loodus ja Meie OÜ ning MTÜ Võrtsjärve Ühendus, käsikiri autori valduses ning Loodus ja Meie OÜ-s ning MTÜ-s Võrtsjärve Ühendus, 2008, 19. lk. (slaidi)
- [11] Hallemaa, H., Võrtsjärve Ühenduse kohaliku tegevusgrupi (LAG) LEADER strateegia: meetmed, esitlusmaterjal MTÜ Võrtsjärve Ühendus piirkondlikel teabepäevadel / arendusseminaridel märtsis ja aprillis 2008, Viljandi-Tarvastu: Loodus ja Meie OÜ ning MTÜ Võrtsjärve Ühendus, käsikiri autori valduses ning Loodus ja Meie OÜ-s ning MTÜ-s Võrtsjärve Ühendus, 2008, 20. lk. (slaidi)

- [12] Hallemaa, H., Võrtsjärve Ühenduse kohaliku tegevusgrupi (LAG) LEADER strateegia: meetmed (2), esitlusmaterjal Võrtsjärve Ühendus MTÜ piirkondlikel teabepäevadel / arendusseminaridel aprillis 2008, Viljandi-Tarvastu: Loodus ja Meie OÜ ning Võrtsjärve Ühendus MTÜ, käsikiri autori valduses ning Loodus ja Meie OÜ-s ning Võrtsjärve Ühendus MTÜ-s, 2008, 20. lk. (slaidi)
- [13] Hallemaa, H. (koostaja), Eksperthinnang võrgustike arengustrateegia ja tegevuskava koostamisele sotsiaalsete võrgustike analüüsi kasutamise baasil: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö – MTÜ Võrtsjärve Ühendus ning Loodus ja Meie OÜ vahel 26. veebruaril 2008. a. sõlmitud leping nr. 7, Viljandi: Loodus ja Meie OÜ, 2008, 16 lk.
- [14] Hallemaa, H. (koostaja), MTÜ, SA & MÜ valdkondade grupid: EMTAK-i 2008 koodide alusel, Viljandi: Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituut, käsikiri autori valduses ning Võrtsjärve Ühendus MTÜ-s, 2008, 1 lk.
- [15] Hallemaa, H. (koostaja), Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö – MTÜ Võrtsjärve Ühendus ning Loodus ja Meie OÜ vahel 26. veebruaril 2008. a. sõlmitud leping nr. 7, Viljandi: Loodus ja Meie OÜ, 2008, 54 lk. ja 56 lisa
- [16] Kaas, M., Jõesoo, K., Kodi, M., Liiva, K., Lelov, R., Lelov, T. (ManNet Partners Baltics OÜ), Leaderi edulood Euroopa Liidus: Käsiraamat, Tallinn: EV Põllumajandusministeerium, 2007, 80 lk.
- [17] Kase, K. (koostaja), Viljandi maakonna omavalitsuste infotehnoloogiline olukord ja maakonna andmeside: Uuring, Viljandi: Viljandi Maavalitsus, 2004, 15 lk.; <http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=346>
- [18] Kohaliku initsiatiivi arendamine – Leader-lähenemine: Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamiseks, Tallinn: EV Põllumajandusministeerium, 2007, 32 lk.
- [19] Kolga-Jaani valla arengukava 2006-2013; https://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_23.11.07_nr_47.doc
- [20] Kolga-Jaani valla jäätmekava 2006-2010; https://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/Jaatmekava_2006_2010.4922.doc
- [21] Kolga-Jaani valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava 2004-2016; http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/UVK_lisa.2459.doc
- [22] Kolga-Jaani valla üldplaneering; http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_05_nr_9.4482.doc
- [23] Kolga-Jaani vald: kodulehekülj, juuni 2008, Kolga-Jaani: Kolga-Jaani Vallavalitsus, 2008; <http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/>
- [24] Kõduküla küla arengukava 2007-2013; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=136>
- [25] Kõo valla 2008-2015 aasta arengukava: Kinnitatud Kõo Vallavolikogu 15.11.2007. a. määrusega nr. 20, Kõo: Kõo Vallavolikogu, 2007, 31 lk.; http://www.koovv.ee/?K%F5o_valla_arengukava
- [26] Kõo valla jäätmekava; http://www.koovv.ee/?K%F5o_valla_j%E4%E4tmekava
- [27] Kõo valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava 2006-2017; http://www.koovv.ee/?Omavalitsus:Volikogu_%F5igusaktid:K%F5o_valla_%FC_hisveev%E4rgi_ja_-kanalisatsiooniarendamise_kava_2006-2017
- [28] Kõo vald: kodulehekülj, juuni 2008, Kõo: Kõo Vallavalitsus, 2008; <http://www.koovv.ee/>
- [29] Kõo küla arengukava 2007-2013; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=127>
- [30] Kärsna piirkonna arengukava 2003-2008

- [31] Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord: Põllumajandusministri 12. juuni 2008. a määrus nr 59, Tallinn: EV Põllumajandusministeerium, 2008, 14 lk. ja 11 lisa, (PÕM, RTL, 27.06.2008, 52, 728); <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12977977>
- [32] Leetsaar, J., Lake Võrtsjärv – our habitat and its problems, esitlusmaterjal Living Lakes rahvusvahelisel konverentsil, Valmas ja Tartus, 20.-23.02.2008, Valma-Tartu: Eesti Maaülikool, 2008, käsikiri autori valduses, 31. lk. (slaidi)
- [33] Leetsaar, J., Valma – an ancient village at Lake Võrtsjärv, esitlusmaterjal Living Lakes rahvusvahelisel konverentsil, Valmas ja Tartus, 20.-23.02.2008, Valma-Tartu: Eesti Maaülikool, 2008, käsikiri autori valduses, 36. lk. (slaidi)
- [34] Leetsaar, J., Valma – muistne küla Võrtsjärve ääres, esitlusmaterjal Living Lakes rahvusvahelisel konverentsil, Valmas ja Tartus, 20.-23.02.2008, Valma-Tartu: Eesti Maaülikool, 2008, käsikiri autori valduses, 36. lk. (slaidi)
- [35] Leetsaar, J., Võrtsjärv – meie elupaik ja selle probleemid, esitlusmaterjal Living Lakes rahvusvahelisel konverentsil, Valmas ja Tartus, 20.-23.02.2008, Valma-Tartu: Eesti Maaülikool, käsikiri autori valduses, 2008, 31. lk. (slaidi)
- [36] Leie lasteaed “Sipelgapesa” arengukava 2007-2010;
http://vov.matti.ee/kolgajaanivv/failid/vv_maarus_05_nr_38_Leie_LA_arengukava.5889.doc
- [37] Linnad ja vallad arvudes 2004, Tallinn: Statistikaamet, 2004, 156 lk.
- [38] Linnad ja vallad arvudes 2005, Tallinn: Statistikaamet, 2005, 172 lk.
- [39] Linnad ja vallad arvudes 2006, Tallinn: Statistikaamet, 2006, 199 lk.
- [40] Linnad ja vallad arvudes 2007, Tallinn: Statistikaamet, 2007, 168 lk.
- [41] MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna arengudokumentide analüüs ning tegevusgrupi arengustrateegia koostamisel rakendatavuse eksperthinnang, Viljandi-Viiratsi: MTÜ Võrkorav, 2008, 80 lk. ja 1 lisa
- [42] MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi piirkonna arenguressursside analüüs, Viljandi-Viiratsi: OÜ Kidate, 2008, 24 lk.
- [43] MTÜ Võrtsjärve Ühendus kohaliku tegevusgrupi piirkonna arenguressursside uuring, Viljandi-Viiratsi: OÜ Kidate, 2008, 19 lk.
- [44] Rannu Keskkooli arengukava 2006-2009;
<http://www.rannu.tartu.ee/index.php?menyy=3&sub=23>
- [45] Rannu valla arengukava 2008-2013: Kinnitatud Rannu Vallavolikogu 29.11.2007. a. määrusega nr. 24, Rannu: Rannu Vallavolikogu, 2007, 14. lk.;
<http://www.rannu.ee/docs/Rannu%20valla%20arengukava%202008-2013%20.pdf>
- [46] Rannu valla jäätmekava 2008-2012;
<http://www.rannu.ee/dokumendid/Kavad%20ja%20aruanded/Rannu%20valla%20j%E4%E4tmekava%202008-2012.pdf>
- [47] Rannu valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava, I osa;
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=205903>
- [48] Rannu valla üldplaneering; <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=596716>
- [49] Rannu vald: kodulehekülg, juuni 2008, Rannu: Rannu Vallavalitsus, 2008;
www.rannu.ee
- [50] Ruudiküla arengukava 2007-2013; <http://www.viiratsi.ee/?id=4198>
- [51] Rõngu Keskkooli arengukava 2004-2007;
<http://www.rongu.ee/index.php?picfile=78>
- [52] Rõngu Lasteaed: arengukava 2006-2009, Rõngu: Rõngu Vallavalitsus & Rõngu Lasteaed, 2005, 14 lk.; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=102>

- [53] Rõngu valla arengukava 2004 – 2007 (2010), Rõngu: Rõngu Vallavalikogu ja Rõngu Vallavalitsus, 2004, 31 lk. ja 7 lisa; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=95>
- [54] Rõngu valla jäätmekava (Tartu 2004); <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=81>
- [55] Rõngu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendmise kava 2006-2017; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=122>
- [56] Rõngu valla üldplaneering: maakasutusplaan, planeeringulahendus, Rõngu: Hendrikson & Co, 2007, 1 kaart; http://www.rongu.ee/files/R%F5ngu%20valla%20%FCldplaneering/Maakasutusplaan_2007.pdf
- [57] Rõngu valla üldplaneering: seletuskiri, Rõngu: Rõngu Vallavalitsus ning Hendrikson & Co, 2008, 52 lk.; <http://www.rongu.ee/files/R%F5ngu%20valla%20%FCldplaneering/Rongu%20valla%20yldplaneering%20seletuskiri%202008.pdf>
- [58] Rõngu vald: kodulehekülg, juuni 2008, Rõngu: Rõngu Vallavalitsus, 2008; www.rongu.ee
- [59] Saarepeedi kooli arengukava 2008-2013; http://vov.matti.ee/saarepeedivv/failid/kooli_arengukava_08.doc
- [60] Saarepeedi valla arengukava 2008-2013; <http://vov.matti.ee/saarepeedivv/?id=385>
- [61] Saarepeedi valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava; <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1048279>
- [62] Saarepeedi valla üldplaneering; <http://vov.matti.ee/saarepeedivv/?id=417>
- [63] Saarepeedi vald: kodulehekülg, juuni 2008, Saarepeedi: Saarepeedi Vallavalitsus, 2008; www.saarepeedi.ee
- [64] Soe küla arengukava kokkuvõte
- [65] Tartu maakonna arengustrategia 2014. aastani; Tartu: Tartu Maavalitsus, 2004, 24 lk. ja 1 lisa 356 lehel; <http://www.tartumaa.ee/?op=body&id=79>
- [66] Tartumaa maakonnaplaneering, Tartu: Tartu Maavalitsus, 96 lk.; <http://www.tartumaa.ee/?op=body&id=144>
- [67] Tartu maakond: kodulehekülg, juuni 2008, Tartu: Tartu Maavalitsus, 2008; www.tartumaa.ee
- [68] Tarvastu valla arengukava 2007-2015, Mustla: Tarvastu Vallavalikogu, 2007, 36 lk. ja 1 lisa; <http://www.tarvastu.ee/?go=Arengukava>
- [69] Tarvastu valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava; <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12941590>
- [70] Tarvastu valla üldplaneering <http://www.tarvastu.ee/?go=Uldplaneering>
- [71] Tarvastu vald: kodulehekülg, juuni 2008, Tarvastu: Tarvastu Vallavalitsus, 2008; www.tarvastu.ee
- [72] Valguta Lasteaed-Algkooli arengukava 2007-2009; <http://www.rongu.ee/index.php?picfile=135>
- [73] Valma küla arengukava 2008-2013, Valma: Valma Külaselts, 2008, 30 lk. ja 1 lisa 2 lehel; http://www.viiratsi.ee/failid/Valma_arengukava.doc
- [74] Viiratsi valla arengukava 2008- 2013; http://www.viiratsi.ee/failid/Viiratsi_valla_arengukava_2008_2013.doc
- [75] Viiratsi valla jäätmekava 21.11.2006.a.; http://www.viiratsi.ee/failid/Viiratsi_Jaatmekava_2006_2009.rtf
- [76] Viiratsi valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava aastateks 2008-2020; http://viiratsi.ee/volikogu/yhisveevark/Viiratsi_valla_YVK_arengukava.doc
- [77] Viiratsi valla üldplaneering; <http://www.viiratsi.ee/?id=3096>

- [78] Viiratsi vald: kodulehekülg, juuni 2008, Viiratsi: Viiratsi Vallavalitsus, 2008; www.viiratsi.ee
- [79] Viljandi maakond: kodulehekülg, juuni 2008, Viljandi: Viljandi Maavalitsus, 2008; www.viljandimaa.ee
- [80] Viljandimaa maakonnaplaneering 1998 – 2010 (viimati muudetud 21.09.2005), Viljandi: Viljandi Maavalitsus, 1998 (2005), 48 lk. <http://mv.viljandimaa.ee/?op=body&id=415>
- [81] Võhma Gümnaasiumi arengukava 2006-2008; http://www.kool.vohma.ee/dokumendid/arengukava_06_08.doc
- [82] Võhma lasteaed “Mänguveski” arengukava 2006-2009; <http://www.vohma.ee/lasteaed/files/arengukava/arengukava%202006-2009.doc>
- [83] Võhma linn: kodulehekülg, juuni 2008, Võhma: Võhma Linnavalitsus, 2008; <http://vov.matti.ee/vohmalv/>
- [84] Võhma linna arengukava 2006 – 2017, Võhma: Võhma Linnavalitsus, 2006; 46. lk.; http://vov.matti.ee/vohmalv/failid/arengukava_17.doc
- [85] Võhma linna investeringute kava aastateks 2007 – 2010: Võhma linna arengukava 2006 – 2017, lisa 1, Võhma: Võhma Linnavalitsus, 2006; 1. lk.; <http://vov.matti.ee/vohmalv/failid/Investkava.xls>
- [86] Võhma linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava 2007-2018; <http://www.vohma.ee/failid/vyvvak.pdf>
- [87] Võhma linna üldplaneering; <http://vov.matti.ee/vohmalv/?id=508>
- [88] Võrtsjärve alamvesikonna veemajanduskava; <http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/vortsjarvevmkk.pdf>
- [89] Võrtsjärve hoiuala kaitsekorralduskava, Tartu/Viljandi:, 2006, 54 lk.; http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_kkk_7.12.2006.doc
- [90] Võrtsjärve piirkonna arengukava 2006-2010; http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_piirkonna_arengukava_2006-2010.doc
- [91] Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015; http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_turismi_arengukava_29.9.2005.doc
- [92] Võrtsjärve piirkonna üldplaneering; http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/vortsjarve_piirkonna_yldplaneering.pdf
- [93] Võrtsjärve Sihtasutus: kodulehekülg, juuni 2008, Rannu: Võrtsjärve Sihtasutus, 2008; www.vortsjarv.ee

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

MTÜ Võrstjärve Ühendus juhatuse koosseis seisuga 30.06.2008

MTÜ Võrtsjärve Ühendus juhtimiseks on moodustatud **8 liikmeline juhatus.**

Juhatus koosseisu kuuluvad:

- 1) Rein Anton** – MTÜ Kärstna Külaliikumine (Tarvastu vald)
- 2) Aivar Kuuskvere** – Rõngu Vallavalitsus
- 3) Märt Laansalu** – OÜ ML Eeriksaare (Kolga-Jaani vald)
- 4) Aare Priks** – OÜ Ispre (Kõo vald)
- 5) Avo Põder** – Võhma Linnavalitsus
- 6) Kalle Riitmuru** – Viiratsi Valla Külavanemate Kogu
- 7) Uno Rootsmaa** – Rannu Vallavalitsus
- 8) Ain Sibul** – OÜ Karula Puit (Saarepeedi vald)

Ühenduse juhatuse esimehe ülesandeid täidab Rõngu vallavanem **Aivar Kuuskvere.**

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

MTÜ Võrstjärve Ühendus liikmete nimekiri seisuga 30.06.2008

	Valla või linna nimi	Liikme nimi	Esindaja nimi
1.	Tarvastu vald	Tarvastu Vallavalitsus	Alar Karu
2.	Tarvastu vald	FIE Kabelimäe talu	Enno Feldveber
3	Tarvastu vald	MTÜ Kärstna Külaliikumine	Rein Anton
4	Tarvastu vald	OÜ Rockmar PM	Renno Nurmela
5	Tarvastu vald	MTÜ Soe Külaliikumine	Jaan Pärl
6	Tarvastu vald	FIE Liana Anton	Liana Anton
7	Tarvastu vald	MTÜ Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts	Aili Anderson
8	Viiratsi vald	Viiratsi Vallavalitsus	Väino Luik
9	Viiratsi vald	MTÜ Viiratsi külavanemate kogu	Kalle Riitmuru
10	Viiratsi vald	FIE Ivar Seidla	Ivar Seidla
11	Viiratsi vald	Viiratsi Puuetega Inimeste ja Üksikvanemate Ühing	Mariika Kiivikas
12	Viiratsi vald	Viive Ehitus AS	M. Vaiksaar
13	Viiratsi vald	AS EKSEKO	Teet Soorm
14	Viiratsi vald	Viljandimaa Ühistegevuskoda	Kalle Riitmuru
15	Viiratsi vald	Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool	Tarmo Loodus
16	Rõngu vald	Rõngu Vallavalitsus	Aivar Kuuskvere
17	Rõngu vald	OÜ Waide	Tiit Kollist
18	Rõngu vald	TRITON PR AS	Raivo Puurits
19	Rõngu vald	MTÜ Kāo	Viive Kollist
20	Rõngu vald	AS KR Priit	Peeter Kroonberg
21	Rõngu vald	OÜ Ledin	Jaanus Peri
22	Rõngu vald	Rõngu Maanaiste Selts	Mari Jantsus

23	Rõngu vald	MTÜ Kõduküla	
24	Rannu vald	Rannu Vallavalitsus	Uno Rootsmaa
25	Rannu vald	MTÜ Rannu Kultuuri- ja Haridusselts	Liis Jaamets
26	Rannu vald	OÜ Melior-M	Üllar Kaaver
27	Rannu vald	Võrtsjärve Sihtasutus	Jaanika Kaljuvee
28	Rannu vald	OÜ Rannu Bangeman	Sirje Ülper
29	Rannu vald	OÜ Kure Mõis	Marek Kõbu
30	Rannu vald	MTÜ Kolumats	Signe Erikson
31	Kolga-Jaani vald	Kolga-Jaani Vallavalitsus	Kalevi Kaur
32	Kolga-Jaani vald	MTÜ Kolga-Jaani Villem Reimani nim. Rahvamaja	Hovard Nurme
33	Kolga-Jaani vald	OÜ ML Eeriksaare	Märt Laansalu
34	Kolga-Jaani vald	OÜ Nurmberg Ehitus	Kalju Nurme
35	Kolga-Jaani vald	MTÜ Kolga-Jaani Maanaiste selts	Ulvi Tatar
36	Kolga-Jaani vald	Ulvi Tatar ettevõtte SALE	Ulvi Tatar
37	Kolga-Jaani vald	MTÜ Meleski Klaasiajaloo Selts	Argo Sass
38	Saarepeedi vald	Saarepeedi Vallavalitsus	Ando Eensalu
39	Saarepeedi vald	MTÜ Karula Külaselts	Margus Suigusaar
40	Saarepeedi vald	OÜ Karula Puit	Ain Sibul
41	Saarepeedi vald	Saarepeedi Spordiklubi	Paul Kolla
42	Saarepeedi vald	Muraka-3 talu	Rein Männik
43	Saarepeedi vald	OÜ Oja Puit	Jaan Leppik
44	Saarepeedi vald	MTÜ Saarepeedi Noorteklubi SNAK	Merike Moks
45	Kõo vald	Kõo Vallavalitsus	Tarmo Riisk
46	Kõo vald	OÜ Ispre	Aare Priks
47	Kõo vald	MTÜ Kõo Külaselts	Marku Roosileht
48	Kõo vald	Koksvere Maanaiste Selts	Tiina Leis
49	Kõo vald	Viktor Leis Pilu talu	Viktor Leis
50	Kõo vald	Osaühing Mangeni PM	Helle Tamm
51	Kõo vald	KÜ Kõo Jõmmu	Tiina Soots
52	Võhma linn	Võhma Linnavalitsus	Avo Põder
53	Võhma linn	MTÜ Võhma Ajaloosõprade Selts	Monika Jõemaa
54	Võhma linn	OÜ Timori	Mati Tiirmaa
55	Võhma linn	OÜ Prenton	Ago Vingissaar

56	Võhma linn	MTÜ Võhma Lastekaitse Selts	Enna Tikas
57	Võhma linn	MTÜ Sinule	Elke Wüthrich
58	Võhma linn	OÜ Gift Line	Peter Wüthrich

Kokku 58

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS

STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

MTÜ Võrtsjärve Ühenduse liikmete koostöökogemus

	Liikme nimi	Liikmete koostöökogemus
1.	Tarvastu Vallavalitsus	Rakendatud Kik ja EAS projektid. Valla mittetulundusühingud on saanud Kohaliku Omaalgatuse Programmist MTÜ-de projektidele toetust, milles vald osaleb
2.	FIE Kabelimäe talu	Osalemine Tarvestu valla arengukava ja Võrtsjärve piirkonna üldplaneeringu koostamisel
3	MTÜ Kärstna Külaliikumine	Rakendatud projektid: 2003 SAPARD meede 6. 2 projekt, 2004 RAK meede 3.5. ja 2005 Rak meede 3.5. projektid, korraldab piirkonna traditsioonilisi üritusi: vastlapäev, küla heakorra päev, jaanipäev ja lõikuspidu. Kärstna piirkonna arengukava koostamise eestvedaja, osalemine Tarvastu valla arengukava koostamisel
4	OÜ Rockmar PM	Osalenud MTÜ Tarvastu Spordi ja Vaba Aja Klubi arengukava koostamisel, toetanud Tarvastu vallas korraldatud spordiüritusi ning sportlasi
5	MTÜ Soe Külaliikumine	Algatanud KOP projektid 2005 “Tulevik tegusaks”, 2006 “Traditsioonid meie ümber”, KiK 2005 “Koduküla keskkonnateadlikkuse areng läbi ühistegevuse”, 2008 alustati külamaja ehitust
6	FIE Liana Anton	Toetenud MTÜ Kärstne Külaliikumist erinevate projektide koostamisel, osalenud Kärstne piirkonna ja Tarvastu valla arengukava koostamisel, SAPARDi ja RAK meetmete taotluste koostamise kogemus
7	MTÜ Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts	Asutatud jaanuaris 2006, korraldatud KOP toetusel raamatukogu sisehoovi koristamise talgud aprillis 2006, omaloomingu propageerimiseks ja uue üritusena Tarvastu laada korraldamine
8	Viiratsi Vallavalitsus	Valla arengukavade ja planeeringute väljatöötamine, RAK ja keskkonnaprojektide rakendamine, ühisürituste korraldamine ja toetamine
9	MTÜ Viiratsi külavanemate kogu	Küladevahelise koostöö korraldamine, külade arengukavade koostamise korraldamine, valla arengukava ja üldplaneeringu protsessis osalemine, 2005 a. RAK meetme 3.5 projekt “Tänassilma rahvamaja katus”
10	FIE Ivar Seidla	Valla ja küla arengukava koostamisel osalemine

11	Viiratsi Puuetega Inimeste ja Üksikvanemate Ühing	Rakendatud projektid Hasartmängu Nõukogu, Kultuurkapitali ja Omaavalitsuse Liidu projektidena, traditsiooniliste ürituste korraldamine
12	Viive Ehitus AS	Spordivõitluste korraldamises ja toetamises osalemine, valla arengukava väljatöötamisel osalemine
13	AS EKSEKO	Koostöö Viiratsi lasteaiaga "Rüblük", osalemine Viiratsi valla arengukava väljatöötamisel, SAPARD ja RAK projektide elluviimine
14	Viljandimaa Ühistegevuskoda	Osales Viiratsi valla arengukava ja üldplaneeringu koostamisel, Equal programmi projekti juhtimine 2005-2006.
15	Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool	Keevitusprojekt meetmest 1.1, Leonardo projekt. Osalemine Viljandi-Viiratsi-Vana-Võidu matkaraja väljaarendamisel
16	Rõngu Vallavalitsus	Korraldab vallas sotsiaalabi, vanurite hoolekannet, noorsootööd, sporti, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, vallasisest ühistransporti, valla teede korrashoidu, samuti koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, hooldekodude, tervishoiuasutuste ja teiste kohalike asutuste ülalpidamist. Valla projekte on rahastatud erinevatest meetmetest.
17	MTÜ Käo	KOP programmi toetusel "Käo küla arengukava" koostamine, Rõngu valla arengukava koostamisel osalemine
18	TRITON PR AS	puudub
19	OÜ Käo	Rakendatud 2005 RAK meetme 4.6.2 projekt 2,4 milj kr, Rak meetme 3.3 projekt 0,9 milj.kr, 201-2004 SAPARD projekte mahus 3 milj.krooni, Osalenud Rõngu valla arengukava koostamisel
20	AS KR Priit	Osalenud Rõngu valla arengukava koostamisel
21	OÜ Ledin	Osalemine Rõngu valla arengukava , Võrtsjärve piirkonna arengukava koostamisel
22	Rõngu Maanaiste Selts	KOP toel projektid: "Perepäeva korraldamine", "Huviharidus rahvakultuuri oskusi järgides", RAK meetme 3.5. projektid "Rõngu rahvariided" ja "Rõngu Maanaiste seltsimaja rekonstrueerimine"
23	MTÜ Kõduküla	Arengukava koostamine, osalemine valla arengukava ja üldplaneeringu koostamise protsessis
24	Rannu Vallavalitsus	2005 a. Rak 4.6.2. meetme projekti "Vehendi puhkekeskuse rajamine", ERDF projekti "Liivaku ja Utu-Kolga paisjärvede tervendamine, 4.6.1. meetme projekti Rannu lasteaia renoveerimine" rakendamine, Võrtsjärva piirkonna arengukava, üldplaneeringu ja turismistrateegia väljatöötamisel osalemine
25	MTÜ Rannu Kultuuri- ja Haridusselts	KOP toetusel korraldatud Rannu valla küladepäev "Tulge piimapuki manu", projekt "Barbara pisarad"(Rannu mainekujundusesmete loomine – käsitöö õppepäevad; BAPP projekt "Barbara külakeskus", osalemine Eesti Näiejuhtide Teatri ja Rannu Rahvamaja vabaõhuetenduse "Barbara lugu" projektis juuli 2005, jõulukohvikute korraldamine Rannu rahvamajas

26	OÜ Melior-M	Kiriku ja noortespordi korraldamises osalemine ja toetamine sponsorluse kaudu
27	Võrtsjärve Sihtasutus	Osalemine Võrtsjärve Võrtsjärve piirkonna arengukava aastateks 2000 – 2005 (2000) Võrtsjärve piirkonna üldplaneering (2000-2002) Jõesuu puhkeala detailplaneering (2003-2004) Tarvastu poldri detailplaneering (2005) Vooremäe detailplaneering (2003-2004) Pikasilla puhkeala detailplaneering (2003-2004) Valma puhkeala detailplaneering (2003-2004) Korraldab Võrtsjärve rattamatka (iga aasta juuli viimane nädalalõpp), Tondisaare simmanit (igal aastal augustis); Läbi viinud mitmeid Phare ja RAK meetmete projekte, vt http://www.vortsjarv.ee/?id=222
28	OÜ Rannu Bangeman	Kohalike kultuuriürituste korraldamine, rakendatud töötajate laste sünnitoetused, 2005 saadud EAS koolitustoetus
29	OÜ Kure Mõis	SAPARD ja RAK struktuurifondide projektide elluviimine, koostöö valla ürituste organiseerimine, valla võrkpallipoiste toetamine, lastehaigla sponsoreerimine
30	MTÜ Kolumats	Rakendatud RAK meetme 3.5. projekt “Rannu rahvariided”, Avatud Eesti stipendium küladepäeva korraldamiseks, KOP maakondlikud toetused erinevate projektide realiseerimiseks, rahvatantsu- ja folkloorikavadega esinemiste korraldamine
31	Kolga-Jaani Vallavalitsus	Korraldab vallas sotsiaalabi, vanurite hoolekannet, noorsootööd, sporti, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, vallasisest ühistransporti, valla teede korrashoidu, samuti koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, hooldekodude, tervishoiuasutuste ja teiste kohalike asutuste ülalpidamist.
32	MTÜ Kolga-Jaani Villem Reimani nim. Rahvamaja	Osalenud Võrtsjärve Võrtsjärve piirkonna arengukava, Võrtsjärve piirkonna üldplaneeringu, Valma puhkeala detailplaneeringu ning valla arengukava koostamisel
33	OÜ ML Eeriksaare	Rakendatud SAPARDi projektid, korraldatakse ja toetatakse spordiüritusi, osalemine valla arengukava koostamisel
34	OÜ Nurmberg Ehitus	Osalemine valla arengukava koostamisel
35	MTÜ Kolga-Jaani Maanaiste selts	2005 rakendatud projekt PRIA toetusel, korraldatakse ja toetatakse lasteüritusi
36	Ulvi Tatar ettevõtte SALE	Osalemine valla arengukava ning Võrtsjärve turismiarengukava koostamisel
37	MTÜ Meleski Klaasiajaloo Selts	Seltsi eestvedamisel kogutud klaasivabriku muuseumi kogu, KOP toel läbi viidud projekt klaasi tutvustamiseks

38	Saarepedi Vallavalitsus	Korraldab vallas sotsiaalabi, vanurite hoolekannet, noorsootööd, sporti, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, vallasisest ühistransporti, valla teede korrashoidu, samuti koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, hooldekodude, tervishoiuasutuste ja teiste kohalike asutuste ülalpidamist. Koostatud valla arengukava, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2005-2017, Valla külade päeva korraldamine KOP toel
39	MTÜ Karula Külaselts	Karula küla arengukava koostamine, osalemine valla arengukava koostamisel, ühisürituste korraldamine
40	OÜ Karula Puit	Kogemus puudub
41	Saarepeedi Spordiklubi	Kogemus puudub
42	Muraka-3 talu	Rakendanud PRIA põllumajandustoetused
43	OÜ Oja Puit	Kogemus puudub
44	MTÜ Saarepeedi Noorteklubi SNAK	Rakendatud projekt "7 tegemist 7 saatana vastu", kunstiringi tegevuse korraldamine, korvpalliturniiri, jõulupeo ja naljapäeva korraldamine
45	Kõo Vallavalitsus	Korraldab vallas sotsiaalabi, vanurite hoolekannet, noorsootööd, sporti, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, vallasisest ühistransporti, valla teede korrashoidu, samuti koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, hooldekodude, tervishoiuasutuste ja teiste kohalike asutuste ülalpidamist
46	OÜ Ispre	puudub
47	MTÜ Kõo Külaselts	Rakendatud KOP projektid "Kõo külalaat", "Lilled külla", "Viitan oma kodule", HMN projekt "Naistraktoristide suvepäevad Veneveres, Kõo küla arengukava koostamine. Korraldatakse Kõo külalaata, laste suvelõpu tralli, Nunnunäitust, Jõuluüritusi
48	Koksvere Maanaiste Selts	KOP projektid "Küla elama", "Siidimaali kursus", "Ühendus VOKK voldik", Ühisprojektid Sudiste Maanaiste Seltsiga ja Viljandi Naisühendusega
49	Viktor Leis Pilu talu	2003 SAPARD projekti rakendamine, MTÜ Viljandi Maanaiste Ühenduse, Koksvere Maanaiste seltsi toetamine, toetused tuleõnnetuses kannatanud peredele
50	Osühing Mangeni PM	Rakendatud investeeringutoetused SAPARDi programmi raames
51	KÜ Kõo Jõmmu	18 korteri koostöö korraldamine

52	Võhma Linnavalitsus	Korraldab vallas sotsiaalabi, vanurite hoolekannet, noorsootööd, sporti, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, vallasisest ühistransporti, valla teede korrashoidu, samuti koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, hooldekodude, tervishoiuasutuste ja teiste kohalike asutuste ülalpidamist. Rakendatud projektid: HMM- 2004 Võhma Kultuurikeskuse katus, 2001 Võhma lasteaia sansõlmed, 2202 Võhma Gõmnaasiumi dušširuumid, RIP 2002 Võhma lasteaia katus, 2004 Võhma kultuurikeskuse fassaad, 17 linna veeprojekt 2000-2003, Võhma linna ja Kõo valla üldplaneering, Võhma linna arengukava
53	MTÜ Võhma Ajaloosõprade Selts	Osalemine linna arengukava väljatöötamisel, koostöö kooliga
54	OÜ Timori	Kogemus puudub
55	OÜ Prenton	Olemas SAPARDi projekti elluviimise kogemus, koostöös linnavalitsusega sponsoreerinud linnatänavate remonti, Osalenud linna arengukava väljatöötamisel
56	MTÜ Võhma Lastekaitse Selts	Projektide rakendamise kogemus alates aastast 1997. 2006- "Võhma töö- ja puhkelaagrid", "Üheskoos", "Tähelepanu piljardile", "Seiklejad" 2005- "Teeme ennast nähtavaks", "Viies veerand", "Seiklejad", "Sügisene koolivaheaeg", "Võhma LKS kodulehekülg, Traditsioonilised üritused: 1.juuni-lastekaitsepäevale pühendatud maastikumäng, Detsembri alguses noortekeskuse sünnipäev, Osalemine Võhma linna arengukava koostamises ning osalemine Lastekaitse Liidu arengustrateegiate väljatöötamisel.
57	MTÜ Sinule	puudub
58	OÜ Gift Line	Koostöö ja toetus Võhma linna päevade korraldamiseks 2006, toetus MTÜ Sinule, toetus aastavahetuse ilutulestiku korraldamiseks

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegias aastateks 2008 – 2013 kasutatavate jooniste ja tabelite nimekiri

Joonised

- 1) Joonis 1: Leader lähenemine ja selle sisu [5, 16, 14]
- 2) Joonis 2: MTÜ Võrtsjärve Ühendus geograafiline asend ja kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna kohalike omavalitsusüksuste paiknemine
- 3) Joonis 3: Kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna (LEADER piirkonna) kohalike omavalitsusüksuste pindala ja selle osatähtsus, seisuga 1. jaanuar 2007
- 4) Joonis 4: Rahvastiku osatähtsus ja elanike jagunemine kohaliku tegevusgrupi MTÜ Võrtsjärve Ühenduse tegevuspiirkonna (LEADER piirkonna) kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar 2008
- 5) Joonis 5: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta Eestis, maakondades ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])
- 6) Joonis 6: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta Eestis ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])
- 7) Joonis 7: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta ilma korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara halduse valdkonna ühendusteta (tegevusala koodita 6832) Eestis, maakondades ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])
- 8) Joonis 8: Mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) arv 1000 elaniku kohta ilma korteriühistute, garaažiühistute ja muu kinnisvara halduse valdkonna ühendusteta (tegevusala koodita 6832) Eestis ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus (LEADER) tegevuspiirkonnas, 1. jaanuar 2008 (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])
- 9) Joonis 9: Võrtsjärve koht siseveetees. Taastada Hansa veetee!? (Allikas: Leetsaar 2008 [35])
- 10) Joonis 10: Arendusprotsessi skeem (Allikas: Hallemaa 2008)

Tabelid

- 1) Tabel 1: Kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kohalikud omavalitsused ja nende kontaktandmed
- 2) Tabel 2: Kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonna kohalike omavalitsusüksuste pindala, seisuga 1. jaanuar 2007
- 3) Tabel 3: Elanike arv aastatel 2001 kuni 2008 kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas kokku (LEADER piirkonnas kokku) ning selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar
- 4) Tabel 4: Rahvastiku dünaamika – elanike arvu muutus – aastate 2001 kuni 2008 võrdluses ning kogu sellel seitsme-aastasel perioodil kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (LEADER piirkonnas) ja selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar
- 5) Tabel 5: Rahvastiku dünaamika – elanike arvu muutus protsentides – aastate 2001 kuni 2008 võrdluses ning kogu sellel seitsme-aastasel perioodil kohaliku tegevusgrupi (KTG) MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas (LEADER piirkonnas) ja selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes, seisuga 1. jaanuar
- 6) Tabel 6: Mittetulundusühenduste – mittetulundusühingute ja sihtasutuste – valdkondlik jaotus MTÜ Võrtsjärve Ühendus tegevuspiirkonnas ning selle kohalike omavalitsusüksuste lõikes 2008. a. juunikuul seisuga (Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])
- 7) Tabel 7: MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 indikatiivne eelarve jaotus strateegia meetmete lõikes
- 8) Tabel 9: Eeldatav minimaalne ehk indikatiivne esitatud nõuetekohaste taotluste arv (projektide arv) MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 esimesel rakendusperioodil 2009-2010 strateegia meetmete lõikes
- 9) Tabel 9: Eeldatav minimaalne ehk indikatiivne esitatud nõuetekohaste taotluste arv (projektide arv) MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 esimesel rakendusperioodil 2009-2010 strateegia meetmete lõikes
- 10) Tabel 10: MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia 2008 – 2013 meetmete rakendamise üldine ajakava

MTÜ, SA ja MÜ valdkondade grupid: EMTAK-i 2008 koodide alusel

I	Põllumajandus, jahindus, metsamajandus ja kalapüük	011-017, 021-032
II	Korteriühistud, garaažiühistud ja muu kinnisvara haldus	6832
III	Teadus- ja arendustegevus	721, 722
IV	Haridus, sh koolitus	851-856
V	Tervishoid	861-869
VI	Sotsiaalhoolekanne	871-889
VII	Spordiklubid ja sporditegevus	931
VIII	Ettevõtjate, tööandjate ja kutseorganisatsioonide tegevus	941
IX	Ametiühingute tegevus	942
X	Usuorganisatsioonide tegevus	9491
XI	Kodanikuõiguste kaitse ja eestkostes	94991
XII	Piirkondlikku/kohalikku elu edandavad ja toetavad ühendused ja fondid	94992
XIII	Noorte- ja lasteühendused ning noorte ja laste heaolu edendavad ühendused	94993
XIV	Rahvusvähemuste ühendused ja kultuuriseltsid	94994
XV	Vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused ning huviklubid	94995
XVI	Keskkonna ja looduskaitse ühendused	94996
XVII	Puuetega inimeste ühendused ja nende liidud	94997
XVIII	Muude gruppidesse VIII-XVII mitte kuuluvate organisatsioonide tegevus	9492, 94999
Muud	Muu	051-6831, 691-712, 731-843 900-920, 932 951-990

Koostas: **Helmut Hallemaa**, Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituut

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Kolga-Jaani valla külad ja alevik, küla-ja alevikuvanamad ning külaseltsid

(Allikad: Kolga-Jaani vald: kodulehekülg, juuni 2008 [23];
Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla / Alevik	Elanike arv	Külavanem / Alevikuvanam	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing
1.	Kolga-Jaani alevik	420	-	MTÜ Kolga-Jaani Lions-Klubi MTÜ Kolga-Jaani Villem Reimani Nimeline Rahvamaja MTÜ Kolga-Jaani Maanaiste Selts MTÜ EELK Kolga-Jaani Johannese Kogudus
2.	Leie küla	276	-	MTÜ Spordiklubi Leie
3.	Eesnurga küla	59	-	-
4.	Taganurga küla	62	-	-
5.	Odiste küla	85	-	-
6.	Oorgu küla	52	-	-
7.	Parika küla	31	-	-
8.	Järtsaare küla	71	-	-
9.	Vissuvere küla	67	-	-
10.	Lalsi küla	121	-	SA Laashoone Looduskool
11.	Lätkalu küla	55	-	-
12.	Meleski küla	120	-	MTÜ Meleski Klaasiajaloo Selts
13.	Vaibla küla	33	-	MTÜ Vaibla Külaselts
14.	Oiu küla	73	-	-
15.	Otiküla	23	-	-
16.	Kaavere küla	132	-	MTÜ Kaavere Küla Selts
	Kolga-Jaani vald kokku	1680	*	*

* Külavanemaid Kolga-Jaani vallas valitud ega nimetatud ei ole; külade ja alevike arenduslikku rolli täidavad külaseltsid ning piirkonna elu edendavad seltsid ja seltsingud

** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös **Kolga-Jaani valla arendusnõuniku Rivo Areniga**

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ

STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Kõo valla külad, külavanemad ja külaseltsid

(Allikad: Kõo valla 2008-2015 aasta arengukava:..., 2007 [25];
Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla	Elanike arv	% elanike üldarvust	Külavanem	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing
1.	Arjassaare	22	1,8	-	-
2.	Arussaare	74	6,2	-	-
3.	Kangrussaare	42	3,5	-	-
4.	Kirivere	48	4,0	-	-
5.	Koksvere	204	17,0	-	Koksvere Maanaiste Selts
6.	Kõo	328	27,4	-	Kõo Külaselts
7.	Loopre	52	4,3	-	-
8.	Maalasti	9	0,8	-	-
9.	Paaksima	36	3,0	-	-
10.	Paenasti	44	3,7	-	-
11.	Pilistvere	128	10,7	-	MTÜ Orsus Novorum
12.	Saviaugu	29	2,4	-	-
13.	Soomevere	113	9,4	-	-
14.	Unakvere	15	1,2	-	-
15.	Venevere	47	3,9	-	Venevere küla seltsing
	KOV- täpsusega	8	0,7	*	*
	Kõo vald kokku	1199	100	*	*

* Külavanemaid Kõo vallas valitud ega nimetatud ei ole; külade ja alevike arenduslikku rolli täidavad külaseltsid ning piirkonna elu edendavad seltsid ja seltsingud

** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös **Kõo valla vallavanema Tarmo Riiskiga**

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Rannu valla külad ja alevikud, küla- ja alevikuvanamad ning külaseltsid

(Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla / Alevik	Elanike arv	Külavanem / Alevikuvanam*	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing*
1.	Rannu alevik	446	-	MTÜ Rannu Kultuuri- ja Haridusselts; MTÜ Kolumats
2.	Kureküla alevik	148	-	-
3.	Ervu küla	150	-	-
4.	Järveküla	51	-	-
5.	Kaarlijärve	145	-	-
6.	Kipastu	30	-	-
7.	Koopsi	34	-	-
8.	Kulli	77	-	-
9.	Neemisküla	103	-	-
10.	Noorma	56	-	-
11.	Paju	47	-	-
12.	Sangla	26	-	-
13.	Suure-Rakke	76	-	-
14.	Tamme	32	-	-
15.	Utukolga	20	-	-
16.	Vallapalu	54	-	-
17.	Vehendi	92	-	-
18.	Verevi	37	-	-
19.	Väike-Rakke	116	-	-
	Rannu vald kokku	1740	*	*

* Külavanemaid Rannu vallas valitud ega nimetatud ei ole; külade ja alevike arenduslikku rolli täidavad Rannu Vallavalitsus, SA Võrtsjärve Sihtasutus, külaseltsid ning piirkonna elu edendavad seltsid ja seltsingud

** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös Rannu valla vallavanema Uno Rootsmaaga

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Rõngu valla külad ja alevikud, küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid

(Allikad: Rõngu vald: kodulehekül, 2008 [58];
Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk Nr.	Küla / Aleviku nimi	Küla / Aleviku elanike arv	Küla- vanem / Aleviku- vanem*	Kontakt- andmed	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing
1.	Kalme küla	89	Dolja Jahtmaa	Kalme küla Elva side 61002 RÕNGU VALD Telefon: 735 2890 Mobiil: 529 3833	
2.	Koruste küla	149	Priit Laineste	Koruste küla 61004 RÕNGU VALD Mobiil: 5343 1109 E-post: priit.laineste@rong u.ee	Koruste Küla Selts
3.	Käo küla	40	Priit Kollist	Käo küla Elva side 61006 RÕNGU VALD Telefon: 730 3606 Mobiil: 503 2419	
4.	Lapetukme küla	142	Ants Laas	Lapetukme küla 61008 RÕNGU VALD Telefon: 745 9370 Mobiil: 5395 1801	Valguta Maanaiste Selts
5.	Piigandi küla	49			
6.	Valguta küla	170	Aulis Kaeramaa	Valguta küla 61017 RÕNGU VALD Telefon: 5197 9336	MTÜ Klubi Muksu

7.	Rannaküla	60	Inga Tõnisson	Rannaküla küla 61012 RÕNGU VALD Mobiil: 5649 5081 E-post: inga@kristing.ee	
8.	Tammiste küla	103	Eino Valdonen*		
9.	Teedla küla	154	Sirje Raidoja	Teedla küla 61014 RÕNGU VALD Telefon: 5695 5999	Teedla küla seltsing
10.	Uderna küla	65	Anne-Aime Soeson	Uderna küla Elva side 61016 RÕNGU VALD Telefon: 734 9918 Mobiil: 5568 7033 E-post: anneaime@hotmail.ee	Elva Laskespordiklubi; MTÜ Hoolekoda
11.	Kõduküla küla	113	Lea Tee*		MTÜ Tilga- ja Kõduküla Selts; Motoklubi Road Demons
12.	Tilga küla	128			MTÜ Tilga- ja Kõduküla Selts; MTÜ Monarata
13.	Rõngu alevik	752	Anne Leppik*		Rõngu Maanaiste Selts; MTÜ Eesti Hip-Hop Festival
14.	Raigaste küla	108			
15.	Kirepi küla	129	Svetlana Stets*		MTÜ Kirepi Mõis
16.	Lossimäe küla	119	Jüri Orupõld	Kubja talu Lossimäe küla 61009 RÕNGU VALD	
17.	Käärdi alevik	498			Käärdi Selts
	Rõngu vald kokku	2925			

*Ilma aadressideta toodud küla- ja alevikuvanematel on tööperioodi aeg lõppenud, kuid uusi küla- ja alevikuvanemaid pole veel valitud ega nimetatud

** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös Rõngu valla vallavanema Aivar Kuuskvere ja arendusnõuniku Ene Joosinguga

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Saarepeedi valla külad, külavanemad ja külaseltsid

(Allikas: Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla	Elanike arv	Külavanem	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing
1.	Aindu küla	37	-	-
2.	Auksi küla	63	Janek Tšulkovski	MTÜ Auksi Külaselts
3.	Karula küla	211	Helle Eensalu	MTÜ Karula Külaselts
4.	Kokaviidika küla	23	Rain Rebane	-
5.	Moori küla	38	Valve Seermann	Moori küla Seltsing
6.	Peetrimõisa küla	208	Jana Hunt	MTÜ Väikemõisa Sõbrad
7.	Saarepeedi küla	335	-	MTÜ Saarepeedi Küla Selts; MTÜ SNAK, Saarepeedi Noorteklubi; MTÜ Saarepeedi Spordiklubi
8.	Taari küla	27	Ain Kalm	-
9.	Tobraselja küla	79	Jaan Leppik	-
10.	Tõnissaare küla	37	-	-
11.	Võistre küla	91	Vaiki Prii	-
12.	Välgita küla	105	Arvo Mirka	Välgita Küla Seltsing
	Saarepeedi vald kokku	1254	*	*

* Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös Saarepeedi valla arendusnõuniku Salme Koplikaskiga

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASATEKS 2008 – 2013

Tarvastu valla külad ja alevik, küla- ja alevikuvanamad ning külaseltsid

(Allikad: Tarvastu valla arengukava 2007 – 2015 [68];

Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:

MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla / Alevik	Elanike arv	Külavanem / Alevikuvanam	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing
1.	MUSTLA ALEVIK	1007	-	MTÜ Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts (Madis Tafenau); MTÜ Tarvastu Spordi ja Vaba Aja Klubi (Tarmo Arak); MTÜ Tarvastu Mulkide Selts (Toomas Rahumäe)
2.	KOIDU KÜLA	87	-	-
3.	METSLA KÜLA	46	-	-
4.	PORSA KÜLA	85	-	-
5.	RAASSILLA KÜLA	48	-	-
6.	SOOVIKU KÜLA	67	-	-
7.	VANAUSSE KÜLA	67	-	-
8.	VILIMEESTE KÜLA	72	-	-
9.	VILLA KÜLA	109	-	-
10.	ÜLENSI KÜLA	125	-	-
11.	SOE KÜLA	313	-	MTÜ Soe Külaliikumine (Jaan Päril)
12.	JAKOBIMÕISA KÜLA	96	-	-
13.	KIVILÖPPE KÜLA	58	-	-
14.	KURESSAARE KÜLA	73	-	-
15.	PIKRU KÜLA	69	-	-
16.	TARVASTU KÜLA	99	-	Tarvastu Küla Selts (Allan Luha)
17.	TINNIKURU KÜLA	145	-	-
18.	UNAMETSA KÜLA	82	-	-
19.	ÄMMUSTE KÜLA	18	-	-
20.	KÄRSTNA KÜLA	302	-	MTÜ Kärstna Külaliikumine (Rein Anton)
21.	ANIKATSI KÜLA	132	-	-

22.	KANNUKÜLA KÜLA	55	-	-
23.	MUKSI KÜLA	16	-	-
24.	PAHUVERE KÜLA	133	-	-
25.	PÕRGA KÜLA	60	-	-
26.	TAGAMÕISA KÜLA	40	-	-
27.	VEISJÄRVE KÜLA	69	-	-
28.	SUISLEPA KÜLA	334	-	MTÜ Suislepa Külaliikumine (Tiiu Rõõm)
29.	JÄRVEKÜLA KÜLA	75	-	-
30.	MALTSA KÜLA	49	-	-
31.	MARJAMÄE KÜLA	28	-	-
32.	ROOSILLA KÜLA	39	-	-
33.	VOORU KÜLA	81	-	-
34.	VÄLUSTE KÜLA	108	-	Väluste Küla Seltsing (Marika Hein)
35.	KALBUSE KÜLA	47	-	-
36.	MÕNNASTE KÜLA	127	-	-
37.	RIUMA KÜLA	66	-	-
	KOKKU:	4427	*	*

* Tarvastu valla ja asustusüksuste – külade ja aleviku – elanike arv on toodud 2006. aasta seisuga (Allikas: Tarvastu valla arengukava 2007 – 2015 [68])

** Külavanemaid Tarvastu vallas valitud ega nimetatud ei ole; külade ja alevike arenduslikku rolli täidavad külaseltsid ning piirkonna elu edendavad seltsid ja seltsingud

*** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant Helmut Hallemaa) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: MTÜ Võrtsjärve Ühendus“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös Tarvastu valla arendusnõuniku Ilona Tiigi ning MTÜ Võrtsjärve Ühendus juhatuse liikme ja Tarvastu valla majandusnõuniku Rein Antoniga

VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS MTÜ STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

**Viiratsi valla külad ja alevik,
küla- ja alevikuvanemad ning külaseltsid**
(Allikad: Viiratsi vald: kodulehekül, juuni 2008 [78];
Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs:
MTÜ Võrtsjärve Ühendus, lepinguline töö, 2008 [15])

Jrk. Nr.	Küla / Alevik	Elanike arv	Külavanem / Alevikuvanem	Külaselts / Piirkonna elu edendav selts / Seltsing*
1.	Viiratsi alevik	1320 (seisuga 2007 oktoober)	Heino Ruus	-
2.	Jõeküla	75	Ilmar Mikk	-
3.	Kibeküla		Vello Jõgis	-
4.	Kuudeküla		Tiia Tõnisson	-
5.	Loime		Aita Arula	-
6.	Mäeltküla		Aleksander Saveljev	-
7.	Mähma	73 (seisuga 2003)	Toomas Kärmas	-
8.	Ridaküla	ca 50	Aita Arula	-
9.	Rebaste	22	Maila Rimmel	-
10.	Ruudiküla	62 (seisuga 28.01.2005)	Elli Viidebaum	-
11.	Saareküla	47	Nele Razumov	Uusna Haridusselts
12.	Surva	8	Ulvi Lomp	-
13.	Tusti	154	Kalle Riitmuru	Tusti Külaselts
14.	Tõnuküla		Laura Pinn	-
15.	Tänassilma	160	Mait Siirus	Tänassilma Külaselts
16.	Uusna	401 (seisuga 08.01.2008)	Reet Toi	MTÜ Uusna Külamaja; Uusna Haridusselts
17.	Valma	142	Jaan Leetsar	Valma Külaselts
18.	Vana- Võidu	ca 400	Marko Vilu	-
19.	Vanavälja		Aare Soovere	-
20.	Vardja	180	Peeter Alvre	-
21.	Vasara	74	Heidi Mäetagas	-
22.	Verilaske		Tiia-Reeta Mägi	-

* Viiratsi Valla Külavanemate Kogu on tegev kõigi valla külade arendamises, **Viljandimaa Ühistegevuskoda** osaleb kogu valla arendustegevuses ning **MTÜ Abimix** on rakendunud sotsiaalvaldkonnas kogu Viiratsi valla territooriumil

** Koostatud Loodus ja Meie OÜ poolt (arenduskonsultant **Helmut Hallemaa**) lepingulise töö „Sotsiaalsete võrgustike ja mittetulundusühingute olukorra analüüs: **MTÜ Võrtsjärve Ühendus**“ raames (26.02.2008. a. leping nr. 7) koostöös **MTÜ Võrtsjärve Ühendus** juhatuse liikme ja **MTÜ Viiratsi Valla Külade Ühenduse** esimehe **Kalle Riitmuruga**

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Vaatamisväärsused Võrtsjärve SA andmebaasis
(Allikas: Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 [91];
http://www.vortsjarv.ee/upl/doc/v_rtsj_rve_turismi_arengukava_29.9.2005.doc)

Tartumaa (19)

- o Rannu Püha Martini kirik
- o Tamme paljand
- o Tamme tuulik
- o Vallapalu
- o Rannu uusapostlik kirik
- o Rannu park ja mõisahooned
- o Trepimägi
- o Limnoloogiajaam
- o Tondisaar
- o Mustjärv
- o Tulimägi
- o Valguta mõisapark
- o Lapetukme ja Lõve veski
- o Koruste
- o Rõngu surnuaed
- o Rõngu kirik
- o Kõver kõrts ja Vabadussammas
- o Hiugemägi
- o Rõngu lossimägi

Valgamaa (9)

- o Aakre mõis
- o Kivivare linnamägi
- o Puka
- o Vooremägi

- o Pikasilla
- o Maardina talu
- o Barclay de Tolly mausoleum
- o Riidaja mõis ja kabel
- o Lõve

Viljandimaa (19)

- o Kärstna ja Kabelimägi
- o Veisjärv
- o Vooru linnamägi
- o Suislepa
- o Kivilõppe
- o Tarvastu kirik
- o Mustla
- o Tarvastu linnamägi
- o Kullamägi
- o Viiralti tamm
- o Vana-Võidu
- o Tănassilma kirik
- o Valma kaluriküla
- o Kolga-Jaani kirik
- o Oiu
- o Leie
- o Vaibla
- o Meleski
- o Jõesuu

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Arenguvajadused / arengustrategia prioriteedid / probleemid: MTÜ Võrtsjärve Ühendus 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse lisa 11

I. STRATEEGIA & TEGEVUSKAVA TEEMA 2: ELUKESKKONNA PARANDAMINE

1. Piirkonna valdade teedevõrgu arendamine
  - 1.1 Teede tolmuwabaks muutmine
  - 1.2 Parklate arendamine ja tolmuwabaks muutmine
  - 1.3 Imavere – Eistvere – Pilistvere – Venevere – Kolga-Jaani – Vaibla tee mustkatte alla viimine
2. Piirkonna jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine
  - 2.1 Kõnniteede korrastamine
  - 2.2 Kõnniteede väljaehitamine suuremates asulates
  - 2.3 Jalgrattateede arendamine
  - 2.4 Jalgrattateede võrgu väljaehitamine
  - 2.5 Tänavavalgustuse väljaehitamine asulates
3. Mänguväljakute ja spordiplatside võrgu arendamine
  - 3.1 Laste mänguväljakute korrastamine ja renoveerimine
  - 3.2 Uute laste mänguväljakute rajamine
  - 3.3 Spordiväljakute korrastamine ja renoveerimine
  - 3.4 Uute spordiväljakute rajamine
  - 3.5 Spordihoonete ja -rajatiste korrastamine ja renoveerimine
  - 3.6 Uute spordihoonete ja -rajatiste ehitamine (jäähall; tennisehall; teatud spetsialiseerumine erinevate valdade vahel)
  - 3.7 Spordiseltside tegevuse aktiveerimine ja toetamine**
  - 3.8 Uute spordiseltside loomise ja käivitamise toetamine**
4. Laste- ja noortetegevuse arendamine
  - 4.1 Lastepäevakodude (päevakeskuste) renoveerimine
  - 4.2 Lastepäevakodude (päevakeskuste) väljaehitamine
  - 4.3 Laste tegevuseks uute võimaluste loomine (ringid; laagrid; teatud spetsialiseerumine erinevate valdade vahel; temaatiline spetsialiseerumine erinevate valdade vahel; jms.)**
  - 4.4 Noortekeskuste hoonete rajamine
  - 4.5 Noortekeskuste MTÜ-de tööloendamine ja arendamine**
5. Piirkonna hariduse kvaliteedi ja konkurentsivõime tõstmine

- 5.1 Koolide konkurentsivõime tõstmine
- 5.2 Koolide hoonete ja muu infrastruktuuri arendamine ja renoveerimine
- 5.3 Õpetajate täienduskoolituse süsteemi loomine ja edasiarendamine**
- 5.4 Õpilaskodude rajamine
- 6. Piirkonna kultuuriasutuste materiaalse baasi korrastamine ja arendamine
  - 6.1 Külakeskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed)
  - 6.2 Rahvamajade renoveerimine
  - 6.3 Vabaõhulavade renoveerimine
  - 6.4 Uute vabaõhulavade väljaehitamine
  - 6.5 Valma Mehe Muuseumi väljaarendamine
- 7. Külakogukonna kaitsmine ja edasiarendamine ning külakeskuste väljaarendamine
  - 7.1 Külaseltside tegevuse arendamine ja toetamine**
  - 7.2 Uute külaseltside loomise ja käivitamise toetamine**
  - 7.3 Külakeskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed)
  - 7.4 Viidaprogramm külates ja asulates
- 8. Suuremate asulate elamumajanduse arendamine ja korrastamine
  - 8.1 Korterelamute renoveerimine ja säästlik arendamine
  - 8.2 Korterühistute tegevuse arendamine ja laiendamine**
- 9. Sotsiaalhoolduse ja vastava infrastruktuuri arendamine
  - 9.1 Puuetega inimeste ühistevuse korraldamine ning MTÜ-de tegevus**
  - 9.2 Vanadekodude renoveerimine
  - 9.3 Vanadekodude ehitamine
  - 9.4 Vanurite koduhoolduse süsteemi väljaarendamine (päevahoid; taastusravi; jms.)
  - 9.5 Sotsiaalmajade ehitamine
- 10. Piirkonna kohalike inimeste tööhõive ja töökohtade loomine**
  - 10.1 Ühistevuse ja ühistute toetamine**
- 11. Piirkonna muu infrastruktuuri arendamine
  - 11.1 Transpordi infrastruktuuri arendamine laste veoks
  - 11.2 Transpordi infrastruktuuri arendamine koolinoorte veoks
  - 11.3 Transpordi infrastruktuuri arendamine vallainimeste veoks
- 12. Maastikuhoolduse ja keskkonnakaitse tööd ning piirkonna maastikukujundus
  - 12.1 Prügimajanduse korrastamine ja arendamine
  - 12.2 Prügi kogumise kohtade väljaehitamine
  - 12.3 Prügikäitluse juurutamine**
  - 12.4 Asulate ja piirkonna heakord
  - 12.5 Väikepuhkekohtade rajamine külates ja asulate läheduses
  - 12.6 Mahajäetud külakalmistute hooldus

II. STARTEEGIA & TEGEVUSKAVA TEEMA 4: LOODUS- JA KULTUURI-RESSURSSIDE PAREM KASUTAMINE

- 13. Puhkepiirkondade planeerimine ning loodus- ja kultuuriressursside kasutuse planeeringud**
  - 13.1 Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015 sidumine Võrtsjärve Ühenduse MTÜ kohaliku tegevusgrupi piirkonna integreeritud arengustrateegiaga (strateegiaga)**
  - 13.2 Piirkonda läbivate turismimarsruutide kavandamine**
  - 13.3 Piirkonda läbivate turismimarsruutide väljaarendamine**
- 14. Puhkepiirkondade teedevõrgu ja parklate arendamine
  - 14.1 Teede tolmuwabaks muutmine puhkepiirkondades

- 14.2 Parklate arendamine ja tolmuwabaks muutmine puhkepiirkondades
- 14.3 Jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine puhkepiirkondades
- 15. Võrtsjärve puhkemajanduse infrastruktuuri arendamine ja väljahitamine
  - 15.1 Randumissildade väljahitamine kõigis Võrtsjärve piirkondades
  - 15.2 Võrtsjärvele juurdepääsuteede väljahitamine
- 16. Võrtsjärve piirkonna puhkemajanduse infrastruktuuri arendamine ja väljahitamine
  - 16.1 Ühepäeva puhkuse kohtade väljaarendamine (lauad; toolid; lõkkekohad; prügikastid; telkimiskohad; jms.)
  - 16.2 Võrtsjärve ümbruse puhkealade ja –kohtade väljaarendamine ja väljahitamine
  - 16.3 Infopunktide ja teabekeskuste võrgu rajamine ja väljaarendamine
  - 16.4 Green Way turismimarsruutide võrgu väljaarendamine
  - 16.5 Valma Mehe Muuseumi väljaarendamine
  - 16.6 Vabaõhulavade renoveerimine puhkealadel
  - 16.7 Uute vabaõhulavade väljahitamine ja renoveerimine puhkealadel
  - 16.8 Põltsamaa jõe puhastamine
- 17. Piirkonna loodus- ja kultuuriväärtuste kasutuse tagamine
  - 17.1 Kirikute säilitamine ning sidumine ja kasutamine turismimarsruutides**
  - 17.2 Kultuuripärandi ja -tegelaste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides (Willem Reiman; jt.):**
  - 17.3 Loodusväärtuste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides**
  - 17.4 Ajalooliste paikade ja ajalooväärtuste sidumine ja kasutamine turismimarsruutides (Pilistvere kivikangur, jt.):**
  - 17.5 Loodusturismi võimaluste kasutamise abinõud
  - 17.6 Viidaprogramm
- 18. Maastikuhoolduse tööd ja maastikukujundus puhkealadel
  - 18.1 Vaadete avamine
  - 18.2 Vaatetornide rajamine
  - 18.3 Puhkekohtade väljahitamine
  - 18.4 Viidaprogramm

III. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI ARENDAMINE: ELANIKKONNA KAASAMINE, TEAVITAMINE & KOOLITAMINE

- 19. Vallaelanike ja erinevate sihtgruppide täiendkoolituse võimaluste toetamine, eesmärgiga tagada piirkonna kõigile elanikele võrdsed võimalused
  - 19.1 Erinevad koolitused erinevatele sihtgruppidele**
  - 19.2 Täiendkoolituste korraldamine**
  - 19.3 Külakeskuste väljaarendamine (multifunktsionaalsed)
- 20. Mittetulundusühenduste, võrgustike ning kogu kolmanda sektori aktiviseerimine ja toetamine**
- 21. Ühistegevuse traditsioonide säilitamine ja arendamine**
  - 21.1 Võrtsjärve mängude traditsiooni edasiarendamine ja kaasajastamine**
  - 21.2 Uute ühistegevuse traditsioonide toetamine**
  - 21.3 Uute ühistegevuse traditsioonide arendamine**
- 22. Vallaelanike ja erinevate sihtgruppide teavitamine kaasamise eesmärgil
  - 22.1 Teabesüsteemi loomine ja väljaarendamine**
  - 22.2 Võrtsjärve Ühendus MTÜ kodulehekülg**
  - 22.3 Võrtsjärve Ühendus MTÜ teabeleht**
  - 22.4 Valla infolehed**

22.5 WIFI traadita interneti levialade loomine

22.6 Infrastruktuuri arendamine WIFI traadita interneti levialade võrgu laiendamiseks

IV. RIIGISISESE JA RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ ARENDAMINE

23. Võrtsjärve piirkonna kohaliku tegevusgrupi maaelu arengu alase riigisisese ja rahvusvahelise koostöö arendamine**

23.1 Võrtsjärve visioonikonverents (koostööpartnerite, koostööpiirkondade ja sihtgruppide esindajate osalusel)**

23.2 Erinevate koostööpiirkondade kohalike tegevusgruppide kogemuste vahetamine Eesti siseselt**

23.3 Erinevate koostööpiirkondade kohalike tegevusgruppide kogemuste vahetamine rahvusvaheliselt**

23.4 Koostöö erinevate rahvusvaheliste koostööpiirkondadega: Siljani järve piirkond Rootsis, Burtnieki järve piirkond Lätis, muude koostööpiirkondade esindajad, jt.**

* **Nn. tugevad meetmed** – infrastruktuuri arendamise objektid ja investeeringud (ilma tärnita!!)

** **Nn. pehmed meetmed** – sihtgruppide kaasamise ja investeeringuprojektide ettevalmistamise abinõud

***Kokkuvõte on koostatud Võrtsjärve Ühendus MTÜ LEADER 2006 projekti taotluse piirkondlike arenduskoosolekute (PAK) Kõo vallas ja Võhma linnas ühisena Võhmas 14.08.06, Saarepeedi vallas 15.08.06, Viiratsi vallas 15.08.06, Kolga-Jaani vallas 17.08.06, Rõngu vallas ja Rannu vallas ühisena Rõngus 18.08.06 ja Tarvastu vallas 11.09.06, MTÜ kogu piirkonna arenduskoosoleku Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06 ning MTÜ juhatuse koosolekute Tarvastus 20.07.06 ja Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06 arendusarutelude materjalide põhjal ning kinnitatud MTÜ üldkoosolekul Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Sihtgrupid: MTÜ Võrtsjärve Ühendus 21. septembril 2006. a. LEADER-tüüpi meetme tegevusvaldkonnas 1 PRIA-le esitatud toetuse taotluse lisa 10

1. Mittetulundusühendused ja nende liikmed – mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud, liikumised
  - 1.1 Olemasolevad liikumised ja mittetulundusühendused – ühingud, seltsid, külaseltsid, seltsingud, jms.
  - 1.2 Korterühistute liikmed
  - 1.3 Kirikud ja kogudused
  - 1.4 Käivitavad mittetulundusühendused (võimalikud)
2. Lapsed ja noored
  - 2.1 Lapsed
  - 2.2 Koolinoored
  - 2.3 Noored
3. Piirkonnast lahkunud noored
  - 3.1 Piirkonnast mujale õppima asunud noored
  - 3.2 Piirkonnast mujale lahkunud noored
4. Pered ja lapsevanemad
  - 4.1 Lapsevanemad
  - 4.2 Noored pered
  - 4.3 Emad, lastega kodus
  - 4.4 Paljulapselised pered
5. Toimetulekuraskustega pered
6. Eakad ja pensionärid
  - 6.1 Eakad ja pensionärid
  - 6.2 Üksikvanurid
7. Puuetega inimesed ja teised erivajadustega inimesed
8. Külakogukonna arendajad ja kaitsjad
  - 8.1 Külaseltside liikmed
  - 8.2 Külavanemad ja muu aktiiv
9. Kortermajade elanikud
10. Potentsiaalsed maale elama asujad
11. Haridustegelased ja õpetajad
  - 11.1 Õpetajad
  - 11.2 Treenerid ja sporditegelased
  - 11.3 Lasteaiakasvatajad ja õpetajad
12. Kultuuritöötajad
13. Töövõtjad ja töölised
  - 13.1 Töövõtjad ja töölised

- 13.2 Kvalifitseeritud tööjõud
- 13.3 Väljaspool piirkonda töötavad inimesed
- 14. Klienditeenindajad
  - 14.1 Klienditeenindajad
  - 14.2 Klienditeenindajad, keelebarjääriga (turiste teenindavad valdkonnad ja sektorid)
- 15. Spetsiaalset täienduskoolitust vajav tööealine elanikkond
  - 15.1 Vähe kvalifitseeritud tööjõud
  - 15.2 Töötud
- 16. Ettevõtjad
  - 16.1 Piirkonnas tegutsevad ettevõtjad – AS, OÜ, FIE
  - 16.2 Turismiettevõtjad
  - 16.3 Võrtsjärvega seotud ettevõtjad (kalurid jt.)
  - 16.4 Mujal registreeritud, kuid piirkonnas tootvad ettevõtjad
  - 16.5 Potentsiaalsed ettevõtjad
- 17. Piirkonnast pärit puhkajad
  - 17.1 Puhkajad: kohalikud elanikud ehk piirkonna elanikud
  - 17.2 Puhkajad: tervisesportlased
- 18. Puhkajad ja puhkepiirkonnas viibijad
  - 18.1 Puhkajad: tervisesportlased
  - 18.2 Puhkajad: piirkonnast läbisõitjad
  - 18.3 Puhkajad: ühepäeva puhkajad
  - 18.4 Puhkajad: pikaajalised puhkajad puhkealadel
- 19. Piirkonna arendajad ja arendustegelased
  - 19.1 Arendustegelased
  - 19.2 Külavanemad ja muu aktiiv
  - 19.3 Piirkonnast pärit tuntud inimesed
- 20. Avaliku sektori spetsialistid
- 21. Koostööpartnerid siseriigis
  - 21.1 Teised LEADER kohalikud tegevusgrupid; jt.
- 22. Koostööpartnerid rahvusvaheliselt
  - 22.1 Teised LEADER kohalikud tegevusgrupid välisriikides
  - 22.2 Koostööpiirkonnad: Siljani järve piirkond Rootsis; Burtnieki järve piirkond Lätis; jt.
  - 22.3 Muude koostööpiirkondade esindajad; jt.

***Kokkuvõte on koostatud MTÜ Võrtsjärve Ühendus LEADER 2006 projekti taotluse piirkondlike arenduskoosolekute (PAK) Kõo vallas ja Võhma linnas ühisena Võhmas 14.08.06, Saarepeedi vallas 15.08.06, Viiratsi vallas 15.08.06, Kolga-Jaani vallas 17.08.06, Rõngu vallas ja Rannu vallas ühisena Rõngus 18.08.06 ja Tarvastu vallas 11.09.06, MTÜ kogu piirkonna arenduskoosoleku Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06 ning MTÜ juhatuse koosolekute Tarvastus 20.07.06 ja Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06 arendusarutelude materjalide põhjal ning kinnitatud MTÜ üldkoosolekul Uusna külakeskuses Viiratsi vallas 19.09.06

MTÜ VÕRTSJÄRVE ÜHENDUS STRATEEGIA AASTATEKS 2008 – 2013

Arenduskoosolekud ja arendusarutelud MTÜ Võrtsjärve Ühendus strateegia aastateks 2008 – 2013 koostamise protsessis

I. MTÜ Võrtsjärve Ühendus piirkondlikud LEADER-arenduskoosolekud, Leader-tüüpi meetme taotluse tegevusvaldkonnas 1 ettevalmistamisel (6)

1) Võhma	14.08.2006	14 osalejat
2) Saarepeedi	15.08.2006	14 osalejat
3) Viiratsi	15.08.2006	6 osalejat
4) Kolga-Jaani	17.08.2006	8 osalejat
5) Rõngu	18.08.2006	7 osalejat
6) Mustla	11.09.2006	10 osalejat

II. MTÜ Võrtsjärve Ühendus kogu ühenduse tegevuspiirkonna LEADER-arenduskoosolekud, Leader-tüüpi meetme taotluse tegevusvaldkonnas 1 ettevalmistamisel (1)

1) Uusna (Viiratsi vald)	19.09.2006	14 osalejat

III. MTÜ Võrtsjärve Ühendus LEADER infopäevad (8)

1) Tarvastu	09.10.2007	14 osalejat
2) Rannu	22.10.2007	10 osalejat
3) Rõngu	29.10.2007	11 osalejat
4) Võhma	29.10.2007	10 osalejat
5) Kolga-Jaani	15.01.2008	13 osalejat
6) Saarepeedi	16.01.2008	13 osalejat
7) Kõo	22.01.2008	13 osalejat
8) Viiratsi	29.01.2008	21 osalejat

IV. MTÜ Võrtsjärve Ühendus LEADER piirkondlikud õppepäevad – arendusseminarid (6)

1) Rõngu	31.03.2008	16 osalejat
2) Kolga-Jaani	01.04.2008	7 osalejat

3)	Võhma-Kõo	02.04.2008	14 osalejat
4)	Saarepeedi	03.04.2008	11 osalejat
5)	Viiratsi	18.04.2008	6 osalejat
6)	Tarvastu	22.04.2008	5 osalejat

V. Erinevad arendusarutelud, koosolekud, Leader-programmi tutvustused jne.

Arvukalt on toimunud erinevaid koosolekuid, arutelusid, Leader-võimaluse tutvustamisi.

Mõned näited:

09.11.2007 – osalemine ja arutelud Halliste seltside päeval, kus osales ca 60 inimest

06.03.2008 – Viljandimaa Jahiliidu volikogu koosolekul Leader-meetme tutvustus ja arenguvajaduste arutelu, kus osales 36 inimest

13.03.2008 – Tarvastu valla MTÜ-de ümarlaud, osales 10 inimest

18.03.2008 – MTÜ Tarvastu SVK – projektiideede arutelu kohaliku motokeskuse arendamiseks 5 inimest

* Analoogseid arutelusid, ajurünnakuid jms. oli 2008. aasta esimese poolasta jooksul üle 20.